

1 april

Debatter m. m.

Fredagen den 1 april	Sid.
Förslag till barnavårdslag	4
Anslag under fjärde huvudtiteln:	
Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.	42
Avlöningsanslaget till armétygförvaltningen	67
Avlöningsanslaget till marinförvaltningen	67
Avlöningsanslaget till flygförvaltningen	68
Avlöningsanslaget till försvarsstaben	69
Furagering vid armén	70
Arméns övningsanslag	70
Anskaffning av tygmateriel m. m. för armén	71
Underhåll av tygmateriel m. m. vid armén	72
Förhyrning av motorfordon m. m. för armén	72
Ersättning till försvarets fastighetsfond: Arméns delfond	73
Avlöningsanslaget till personal i marinens reserver	73
Marinens övningsanslag	74
Fartygsbyggnader m. m.	74
Anskaffning av vapenmateriel m. m. för marinen	75
Underhåll av fartyg m. m.	76
Ersättning till försvarets fastighetsfond: Marinens delfond	77
Flygvapnets övningsanslag	77
Anskaffning av flygmateriel m. m.	78
Drift och underhåll av flygmateriel m. m.	79
Ersättning till försvarets fastighetsfond: Flygvapnets delfond ..	80
Viss forskningsverksamhet vid försvarets forskningsanstalt	80
Avveckling av försvarets socialbyrå	82
Vissa signalförbindelser m. m.	83
Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.	84
Lottaorganisationen	84
Frivilliga skytteväsendet	85
Nedläggande av tidskriften »Kontakt med krigsmakten»	86

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 1 april

Sid.

Andra lagutskottets utlåtande nr 5, ang. förslag till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdslag) m. m.	4
Statsutskottets utlåtande nr 4, ang. utgifterna under fjärde huvudtiteln (försvarsdepartementet)	42

Fredagen den 1 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Herr *Dahl* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne mars.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1960/61 till regeringsrätten;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1960/61 till vattendomstolarna;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1960/61 till Allmänna barnbidrag, Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag och Bidrag till sjukkassor m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till Bidrag till internationell hjälpverksamhet.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 150, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för Konungen att i vissa fall förordna om avvikelser från tulltaxan m. m.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 113, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1959 och 1960 vid dess elfte ordinarie möte fattade beslut.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 116, angående ianspråktagande av viss del av de Längmanska donationsmedlen.

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet från styrelsen för riksdagsbiblioteket inkommit framställning angående utgivande av en matrikel över riksdagens ledamöter.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 599—601 till statsutskottet och motionen nr 602 till jordbruksutskottet.

Herr **TALMANNEN** yttrade:

Jag vill beträffande dagens plenum meddela följande:

Det är, bl. a. med hänsyn till att påskuppehållet bör kunna börja lördagen den 9 april och att arbetsplenum då bör undvikas, önskvärt, att så många som möjligt av de å dagens föredragningslista upptagna ärendena slutbehandlas i dag och icke uppskjutes till

Förslag till barnavårdsdag

nästa vecka. I vart fall måste andra lagutskottets utlåtande nr 5 och statsutskottets utlåtande nr 4 slutbehandlas i dag.

Jag finner det vidare önskvärt att sluta dagens plenum i sådan tid att ledamöterna kan avresa till sina hemorter med eftermiddagstågen.

Om det, med beaktande av vad jag anfört om ärendenas behandling, är möjligt, avser jag senare föreslå kammaren att avbryta dagens plenum i sådan tid att eftermiddagstågen kan användas för hemresorna.

Förslag till barnavårdsdag

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdsdag) m. m., dels och i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 december 1959 dagtecknad proposition, nr 10/1960, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdsdag); samt
- 2) lag angående ändring i lagen den 4 januari 1956 (nr 2) om socialhjälp.

I propositionen hade föreslagits, att den nuvarande barnavårdsdagen av år 1924 skulle ersättas med en ny lag i ämnet.

Enligt förslaget skulle barnavården liksom för närvarande i första hand vara en kommunal angelägenhet. I varje kommun skulle finnas en barnavårdsnämnd med i princip samma ställning som enligt gällande barnavårdsdag.

Betydelsen av en allmänt förebyggande verksamhet hade starkt understrukits i förslaget. I enlighet med den utveckling som ägt rum på detta område avsågs att särskilda kommunala organ även i fortsättningen skulle kunna till-

sättas för att handlägga frågor rörande allmän ungdomsvård.

I fråga om barnavårdsnämndens inre organisation hade föreslagits regler som nära anslöte sig till socialhjälpslagets bestämmelser om socialnämnd. Särskilda föreskrifter hade i förslaget givits om utnyttjande av juridisk sakkunskap i barnavårdsarbetet samtidigt som nuvarande rekommendation om inval av jurist i barnavårdsnämnd bibehållits.

Proceduren i barnavårdsärenden hade i förslaget blivit föremål för en fyligare och mer allmängiltig reglering än vad som var fallet i gällande barnavårdsdag. Det främsta syftet med de föreslagna bestämmelserna var att skapa bättre garantier för att utredningen i sådana ärenden bleve fullständig och tillförlitlig. Särskilt hade eftersträvats att ytterligare tillgodose rättsskyddet för de personer som berördes av barnavårdsnämndernas verksamhet.

Ramen för samhällets barnavård skulle enligt förslaget vidgas genom att den nuvarande 16-årsgränsen i fråga om skyddsuffofostran och samhällsvård höjdes till 18 år. I övrigt hade förslaget såvitt gällde förutsättningarna för ingripanden nära anslutit sig till gällande rätt. I terminologiskt avseende hade föreslagits den nyheten, att beteckningen skyddsuffofostran skulle utbytas mot samhällsvård. När det gällde ingripanden i de nuvarande skyddsuffofostringsfallen, skulle verksamheten enligt förslaget effektiviseras genom att de förebyggande åtgärderna byggdes ut och möjlighet öppnades till provisoriska omhändertaganden under utredningstiden. Vidare hade föreslagits, att polismyndigheterna skulle få vidgade befogenheter att taga kriminella eller eljest asociala ungdomar i tillfälligt förvar.

Vad anginge de omhändertagnas behandling innebar förslaget främst den nyheten, att vård i enskilt hem skulle ha principiellt företräde framför anstaltsvård oavsett anledningen till omhändertagandet. I förslaget hade kommit till uttryck vilka befogenheter bar-

Förslag till barnavårdslag

navårdsorganen hade att vid behov begränsa de omhändertagnas rörelsefrihet. Bestämmelserna om de omhändertagnas behandling hade därjämte i hög grad förenklats.

Förslagets bestämmelser om upphörande av samhällsvård anslö sig i sak tämligen nära till gällande rätt. Även på detta område innebar förslaget emellertid en stark förenkling av lagregleringen genom att åtskilliga föreskrifter som ansetts praktiskt betydelselösa utmönstrats ur lagstiftningen.

I syfte att få till stånd en effektivare förhandsprövning av tilltänkta fosterhem hade förslagits, att barnavårdsnämndens tillstånd alltid skulle krävas för rätt att mottaga fosterbarn. Frågan om att bereda fosterbarnen ökat skydd mot skadliga förflyttningar skulle enligt förslaget lösas på det sättet, att barnavårdsnämnderna fingo befogenhet att förbjuda föräldrar att återtaga sitt barn från fosterhem, om det skulle vara till avsevärd skada för barnet att skiljas från fosterhemmet.

Enligt förslaget blevo vissa elevhem att hänföra till barnavårdsanstalter och alltså underkastade tillsyn av barnavårdsorganen. I övrigt hade icke förslagits några större förändringar av de nuvarande bestämmelserna om barnavårdsanstalter.

Rätten att besluta om inskrivning av elever vid ungdomsvårdsskolorna hade förslagits skola överflyttas till socialstyrelsen som centralmyndighet för skolorna. Reformen ägde samband med att staten helt övertagit ansvaret för skolorna. I fråga om elevernas behandling hade förslagits att begreppen utackordering och villkorlig utskrivning skulle slopas samt de skilda vårdformerna i stället betecknas som vård inom och vård utom skolan.

Beträffande kommuns rätt till ersättning av annan kommun eller staten för vissa vårdkostnader anslöt sig förslaget nära till gällande rätt. Icke heller i fråga om enskildas ersättningskyldighet hade förslagits någon väsentlig omda-

ning av gällande bestämmelser. Befogenheten för barnavårdsnämnd att omhändertaga underårigs egendom hade dock förslagits skola utbytas mot en begränsad ersättningsrätt.

I avbidan på resultatet av utredningen om administrativa frihetsberövanden hade de nuvarande reglerna om tvångsåtgärder mot försumliga försörjare som ett provisorium överflyttats till den föreslagna nya lagen utan några större ändringar.

Den nya barnavårdslagen hade förslagits skola träda i kraft den 1 januari 1961.

Härjämte hade förslagits vissa ändringar i socialhjälpslagen, vilka sammanhängde med förslaget till ny barnavårdslag.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till barnavårdslag var i nedan angivna delar av följande lydelse:

24 §

Har barnavårdsnämnden enligt 29 eller 30 § beslutat att någon skall omhändertagas för samhällsvård eller utredning, skall beslutet ofördröjligen på sätt som stadgas i 23 § delgivas honom själv, om han fyllt femton år, och hans föräldrar. Den som delgives beslutet skall samtidigt anmodas att skriftligen förklara, huruvida han samtycker till att det verkställs.

Lämnas icke av envar som enligt första stycket skall erhålla del av beslutet samtycke till verkställighet, skall beslutet underställas länsstyrelsens prövning. För sådant ändamål skall beslutet jämte samtliga handlingar i ärendet utan dröjsmål och senast inom tio dagar från dagen för beslutet ingivas till länsstyrelsen.

25 §

Barnavårdsnämnd har att vidtaga åtgärder enligt 26—29 §§

a) om någon, som ej fyllt aderton år, misshandlas i hemmet eller eljest där behandlas på sådant sätt, att hans kroppsliga eller själsliga hälsa utsättes för fara, eller om hans utveckling äventyras på grund av föräldrarnas eller annan fostra-

Förslag till barnavårdslag

res olämplighet som fostrare eller bristande förmåga att fostra honom samt

b) om någon, som ej fyllt tjuogoett år, på grund av brottslig gärning, sedeslöst levnadssätt, underlåtenhet att efter förmåga ärligen försörja sig, missbruk av rusdrycker eller narkotiska medel eller av annan jämförlig anledning är i behov av särskilda tillrättaförande åtgärder från samhällets sida.

Har någon som avses i b) gjort sig skyldig till brottslig gärning, må ingripande enligt denna lag dock ej ske efter det att han fyllt aderton år, såvida icke hans livsföring i övrigt utgör tillräcklig anledning därtill eller sådant ingripande med hänsyn till pågående behandling enligt denna lag eller av annan särskild anledning måste anses lämpligast för hans tillrättaförande.

27 §

Föreskrift rörande underårigs levnadsförhållanden må meddelas den underårige, hans föräldrar eller annan fostrare. Sådan föreskrift kan gälla anlitande av barnavårdsanstalt, behandling för sjukdom eller annan kroppslig eller själslig brist eller svaghet, sysselsättning, arbetsanställning, vistelseort eller bostad, förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar eller förbud att använda rusdrycker eller narkotiska medel. Annan liknande föreskrift må även meddelas.

På barnavårdsnämnd som meddelat föreskrift ankommer att ändra eller upphäva denna, när så är påkallat. Behörigheten att ändra eller upphäva föreskrift må dock överflyttas till annan barnavårdsnämnd, om denna samtycker.

Föreskrift upphör att gälla senast då den underårige fyller tjuogoett år.

30 §

Föreligga sannolika skäl för att ingripande med stöd av 25 § är påkallat, må barnavårdsnämnden i avbidan på att ärendet kan slutligt avgöras omhändertaga den underårige för utredning, om detta anses nödvändigt på grund av förefintliga risker för den underåriges hälsa eller utveckling eller för brottslig eller annan skadlig verksamhet från hans sida

eller med hänsyn till att eljest den fortsatta utredningen kan allvarligt försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Omhändertagande för utredning må bestå högst fyra veckor.

Beslut om sådant omhändertagande förfaller, om den underårige häktas.

33 §

Innebär underårigs uppträdande eller levnadssätt fara för allmän ordning eller säkerhet och föreligga sannolika skäl för att ingripande med stöd av 25 § är påkallat mot den underårige, äger polismyndighet på lämpligt sätt taga honom i förvar i avbidan på barnavårdsnämnds beslut.

Då underårige sålunda tagits i förvar, skall anmälan därom ofördröjligen göras hos barnavårdsnämnden, som har att skyndsamt besluta, om han skall omhändertagas eller frigivas. I sistnämnda fall må han enligt nämndens bestämmande kvarhållas till dess han avhämtas av föräldrarna eller annan fostrare.

50 §

Om det skulle vara till avsevärd skada för ett fosterbarn att skiljas från fosterhemmet, äger barnavårdsnämnden i den kommun, där fosterhemmet finnes, för viss tid eller tills vidare förbjuda föräldrarna eller annan som har vårdnaden om barnet att taga det från fosterhemmet.

Är förbud som avses i första stycket av sannolika skäl påkallat men har erforderlig utredning icke hunnit slutföras, må nämnden meddela förbud att gälla i avbidan på att ärendet kan slutligt avgöras, dock högst fyra veckor.

55 §

Med barnavårdsanstalt förstås i denna lag sådan för vård och fostran av barn och ungdom under aderton år avsedd anstalt som ej är att hänföra till sjukvårdsanstalt, till hem för psykiskt efterblivna, blinda, döva eller vanföra eller till sådant elevhem som står under tillsyn av central skolmyndighet. Vad i lagen stadgas om barnavårdsanstalt äger ej tillämpning på ungdomsvårdsskola.

Särskilda former av barnavårdsanstalter äro

Förslag till barnavårdslag

a) *barnhem* av olika slag, såsom spädbarnshem, mödrahem, upptagningshem och specialhem,

b) *barnkolonier*, vilka mottaga barn för vistelse under begränsad del av året,

c) *barnstugor*, vilka regelbundet mottaga barn för begränsad del av dygnet, såsom lekskolor, daghem och fritidshem, samt

d) *elevhem*, vilka äro knutna till skolor och ha till ändamål att underlätta elevernas skolgång.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat vissa motioner, nämligen

dels följande i anledning av propositionen väckta motioner:

1) de likalydande motionerna I: 17, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 25, av herr *Hjalmarson m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 45, av herr *Källqvist*, och II: 52, av herr *Hammar*,

3) de likalydande motionerna I: 213, av fröken *Mattson m. fl.*, och II: 252, av fru *Wallerius-Gunne m. fl.*,

4) de likalydande motionerna I: 442, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 561, av herr *Hedlund m. fl.*,

5) de likalydande motionerna I: 443, av fru *Gärde Widemar m. fl.*, samt II: 566, av fröken *Höjer* och herr *Rimmerfors*,

6) de likalydande motionerna I: 444, av herr *Larsson, Lars, m. fl.*, och II: 567, av herr *Lundkvist* i Eskilstuna *m. fl.*,

7) motionen II: 92, av herrar *Nyberg* och *Nelander*,

8) motionen II: 253, av fru *Sjöqvist m. fl.*,

9) motionen II: 548, av herr *Bracónier*;

dels ock följande motioner:

10) de likalydande motionerna I: 6, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 9, av herr *Ohlin m. fl.*, om inrättande av ungdomsdomstolar,

11) de likalydande motionerna I: 15, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 23, av herr *Hjalmarson m. fl.*, om inrättande av ungdomsdomstolar,

12) de likalydande motionerna I: 16, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 24, av herr *Hjalmarson m. fl.*, angående införande i det svenska reaktionssystemet av kortvarigt frihetsberövande.

I de likalydande motionerna I: 6 och II: 9 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära tillsättande av en utredning rörande överflyttandet av vissa av barnavårdsnämndernas uppgifter i fråga om bekämpandet av ungdomsbrottsligheten till särskilt organ (ungdomsdomstolar, socialdomstolar).

I motionerna I: 15 och II: 23 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en allsidig och förutsättningslös utredning beträffande frågan om att anförtro i vart fall vissa tvångsingenripanden mot unga lagöverträdare åt särskilda ungdomsdomstolar.

I motionerna I: 16 och II: 24 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära, att en utredning skyndsamt tillsattes för att med stöd även av erfarenheter från andra länder allsidigt och förutsättningslöst snarast utreda frågan om införandet i det svenska reaktionssystemet av kortvarigt frihetsberövande.

I motionerna I: 45 och II: 52 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att bestämmelserna om tillsyn från barnavårdsmyndigheternas sida över elevhem, som avsåges i 55 § d), skulle utgå, enär det redan vore sörjt för att dessa hem blevo föremål för erforderlig tillsyn av myndigheter, som förfogade över fullt tillräcklig sakkunskap.

I de likalydande motionerna I: 213 och II: 252 hade hemställts, att riksdagen måtte uttala, att av anslag för uppförande och drift av mottagningsavdelningar (utredningshem) statsbidrag borde kunna utgå till kommuner, där sär-

Förslag till barnavårdslag

skilt behov av sådana avdelningar föreläge.

I de likalydande motionerna I:444 och II:567 hade yrkats ändring av 3 § förslaget till barnavårdslag av sådan innebörd, att det klarare framginge, att kommun själv skulle kunna avgöra, vilket kommunalt organ som skulle kunna utöva de med ungdomens förenings- och fritidsverksamhet förenade uppgifterna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen, med förklaring att förevarande proposition, nr 10, icke kunnat helt bifallas samt med avslag å

1) motionerna I: 17 och II: 25, såvitt däri hemställts om ändringar i förslaget till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdslag),

2) motionerna I: 45 och II: 52,

3) motionerna I: 442 och II: 561,

4) motionerna I:443 och II: 566,

5) motionerna I: 444 och II: 567,

6) motionen II: 92,

7) motionen II: 253 samt

8) motionen II:548,

mätte för sin del antaga

I) det genom propositionen framlagda förslaget till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdslag) med den ändringen, att 19 § erhöles den lydelse, som under punkten angivits;

II) det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 4 januari 1956 (nr 2) om socialhjälp;

B. att riksdagen som sin mening ville giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet yttrat i anledning av motionerna I: 213 och II: 252;

C. att motionerna I: 6 och II: 9 samt I: 15 och II: 23 icke mätte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 16 och II: 24 icke mätte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att motionerna I: 17 och II: 25, såvitt däri hemställts om utredning angående

ende möjlighet för domstol att meddela förbud mot skadlig fosterbarnsflyttning, icke mätte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

Vid A i utskottets hemställan (förslaget till barnavårdslag)

Till 24 §

Av herr *Sunne*, fru *Hamrin-Thorell*, herr *Jacobsson* i Tobo och fröken *Höjer*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av yrkande i motionerna I: 443 och II: 566, mätte för sin del besluta sådana ändringar i 22, 24 och 80 §§ förslaget till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdslag), att stadgandena finge i reservationen angiven lydelse, nämligen såvitt gällde

24 §

Har barnavårdsnämnden enligt 29 eller 30 § beslutat att någon skall omhändertagas för samhällsvård eller utredning eller har nämnden enligt 50 § meddelat förbud att taga fosterbarn från fosterhemmet, skall beslutet ofördröjligen på sätt som stadgas i 23 § delgivas den underårige, om han fyllt femton år, och hans föräldrar.

Den som enligt första stycket får del av beslut angående omhändertagande skall samtidigt anmodas att skriftligen förklara, huruvida han samtycker till att det verkställes. Lämnar icke envar som enligt första stycket skall erhålla del av beslutet sådant samtycke, skall beslutet underställas länsstyrelsens prövning.

Förbud att taga fosterbarn från fosterhemmet skall städes underställas länsstyrelsens prövning.

Beslut som skall underställas länsstyrelsens prövning skall jämte samtliga handlingar i ärendet utan dröjsmål och senast inom tio dagar från dagen för beslutet ingivas till länsstyrelsen.

Till 27 §

Av herr *Birke* och fru *Wallerius-Gunne*, vilka ansett, att utskottets yttrande

bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till yrkande i motionerna I: 17 och II: 25, måtte för sin del besluta, att 27 § förslaget till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdsdrag) skulle erhålla följande lydelse:

27 §

Föreskrift rörande underårigs levnadsförhållanden må meddelas den underåriga, hans föräldrar eller annan fostrare. Sådan föreskrift kan gälla anlitande av barnavårdsanstalt, behandling för sjukdom eller annan kroppslig eller själslig brist eller svaghet, sysselsättning, arbetsanställning, vistelseort eller bostad, *inskränkning i förfogandet* över arbetsförtjänst eller andra tillgångar, *tid och sätt för fullgörande av skadeståndsskyldighet* eller förbud att använda rusdrycker eller narkotiska medel. Annan liknande föreskrift må även meddelas.

På barnavårdsnämnd — — — denna samtycker.

Föreskrift upphör — — — tjuogoett år.

Till 30 §

1) Av herr *Birke* och fru *Wallerius-Gunne*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till yrkande i motionerna I: 17 och II: 25, måtte för sin del besluta, att 30, 36 och 37 §§ förslaget till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdsdrag) skulle erhålla i reservationen angiven lydelse, nämligen såvitt gällde

30 §

Föreligga sannolika skäl för att ingripande med stöd av 25 § a) är påkallat, må barnavårdsnämnden i avbidan på att ärendet kan slutligt avgöras omhändertaga den underåriga för utredning, om detta anses nödvändigt på grund av förefintliga risker för den underåriges hälsa eller utveckling.

Omhändertagande för — — — fyra veckor.

Förslag till barnavårdsdrag

2) Av fru *Svenson* och herr *Wahrendorff*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till yrkande i motionerna I: 442 och II: 561, måtte för sin del besluta, att 30 § förslaget till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdsdrag) skulle erhålla följande lydelse:

30 §

Föreligga sannolika — — — åtgärder hindras.

Omhändertagande för utredning må bestå högst två veckor. *Efter ny prövning må, om utredningen i ärendet möter särskilda svårigheter, nämnda tid förlängas, dock högst med ytterligare två veckor.*

Beslut om — — — underåriga häktas.

Till 33 §

Av herr *Birke* och fru *Wallerius-Gunne*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av yrkande i motionerna I: 17 och II: 25, måtte för sin del besluta sådan ändring i 33 § förslaget till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdsdrag), att stadgandet finge följande lydelse:

33 §

Innebär underårigs — — — barnavårdsnämnds beslut.

Då underårig — — — — — annan fostrare.

Har ej barnavårdsnämnden inom fem dagar från det den underåriga tagits i förvar beslutat att han skall omhändertagas, skall han omedelbart frigivas.

Till 50 §

Av herr *Birke* och fru *Wallerius-Gunne*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till yrkande i motionerna I: 17 och II: 25, måtte för sin del besluta sådan ändring i förslaget till lag om samhällets vård av

Förslag till barnavårdslag

barn och ungdom (barnavårdslag), att 50 § utginge samt att 11, 12, 16, 80 och 88 §§ finge i reservationen angiven lydelse.

Utan anknytning till visst stadgande

Av fru *Svenson* och herr *Wahrendorff*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av yrkande i motionerna I: 442 och II: 561, måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådana ändringar i den föreslagna lagen om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårdslag), att för slutligt omhändertagande av anledning som avsåges i 25 § b) i lagförslaget infördes beteckningen samhällsfostran samt att beteckningen samhällsvård förbehölles övriga former av omhändertagande jämlikt 29 och 31 §§ i lagförslaget.

Vid C i utskottets hemställan

Av herrar *Sunne* och *Birke*, fru *Hamrin-Thorell*, herr *Jacobsson* i *Tobo*, fröken *Höjer* samt fru *Wallerius-Gunne*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i vissa angivna delar hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen, i anledning av motionerna I: 6 och II: 9 samt I: 15 och II: 23, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning efter i reservationen angivna riktlinjer angående inrättande av ungdomsdomstolar.

Vid D i utskottets hemställan

Av herr *Birke* och fru *Wallerius-Gunne*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under D hemställa, att riksdagen, i anledning av motionerna I: 16 och II: 24, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående införande i reaktionssystemet av kortvarigt frihetsberövande.

Vid E i utskottets hemställan

Av herr *Birke* och fru *Wallerius-Gunne*, vilka, under hänvisning till vad de anført i den under A intagna reservationen till 50 § förslaget till lag om samhäl-

lets vård av barn och ungdom (barnavårdslag), ansett, att utskottet bort under E hemställa, att riksdagen, med bifall till yrkande i motionerna I: 17 och II: 25, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående möjlighet för domstol att på framställning från barnavårdsnämnd meddela förbud mot skadlig fosterbarnsflyttning, m. m.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av fru *Svenson* och herr *Wahrendorff*.

Herr TALMANNEN anförde:

Innan jag lämnar ordet till förste talaren vill jag erinra om att hela utskottets hemställan föredragits och att överläggningen således gäller utlåtandet i dess helhet. Yrkanden i anledning av utlåtandet skall framställas under överläggningen oavsett till vilken punkt i utskottets hemställan de hänför sig.

Efter överläggningens slut kommer jag att redogöra för den ordning, i vilken propositioner i anledning av de nuder överläggningen ställda yrkandena kommer att givas.

En stencilerad uppställning över ordningen för ställandet av propositioner, såvitt gäller eventuella yrkanden om bifall till utskottets hemställan och till de vid utlåtandet fogade reservationerna, kommer att utdelas bland kammarens ledamöter.

Ordet lämnades härefter till herr *SUNNE* (fp), som yttrade:

Herr talman! Den gällande barnavårdslagen av år 1924, i vilken betydliga ändringar gjorts under årens lopp, har nu ansetts böra avskrivras och ersättas med en helt ny lag. Man vågar kanske säga, att det föreliggande lagförslaget är en ytterligare modernisering av den nu gällande lagen.

Ramen för samhällets barnavård har vidgats genom att den nuvarande sextonårsgränsen i fråga om skyddsuffostran och samhällsvård har höjts till 18 år. Termen »skyddsuffostran» har utbytt mot »samhällsvård». Vidare föreslås att polismyndigheterna skall få

Förslag till barnavårdslag

vidgade befogenheter att ta kriminella eller eljest asociala ungdomar i tillfälligt förvar. När det gäller behandlingen av de omhändertagna innebär förslaget att vård i enskilt hem skall ha principiellt företräde framför anstaltsvård. I syfte att få till stånd en effektivare förhandsprövning av tilltänkta fosterhem föreslås att barnavårdsnämndens tillstånd alltid skall krävas för rätt att mota fosterbarn. Frågan om att bereda fosterbarnen ökat skydd mot skadliga förflyttningar skall enligt förslaget lösas på det sättet, att barnavårdsnämnderna får befogenhet att förbjuda föräldrar att återta sitt barn från fosterhem, om det skulle vara till avsevärd skada för barnet att skiljas från fosterhemmet. Av barnavårdsnämnd meddelat förbud mot förflyttning av fosterbarn skall enligt propositionen inte bringas under länsstyrelsens prövning genom underställning utan endast om besvär anföres.

Herr talman! I denna fråga har i motionsparet 443 i denna kammare och 566 i andra kammaren hemställts om föreskrift, att förbud mot förflyttning skall underställas länsstyrelsens prövning om vårdnadshavaren inte samtycker till förbudet. Yrskandet motiveras med att ett förbud är av synnerligen ingripande karaktär i förhållandet till föräldrarna. Vidare framhålles att svårigheter kan uppstå att bereda barn till ensamstående mödrar vård i lämpliga fosterhem, eftersom mödrarna torde bli mindre villiga att lämna ifrån sig barnen, om det inte kan garanteras att de själva åter kan få hand om dem, då deras möjligheter härtill förbättras. Man finner det uppenbart att ett underställningsförfarande skulle ge bättre garantier än det föreslagna besvärsförfarandet, så att frågor om förbud av detta slag kommer att avgöras med beaktande av föräldrarnas legala vårdnadsrätt.

I en reservation vid punkt A i utskottets hemställan till 24 § har reservanterna i likhet med motionärerna ansett, att det bör stadgas att förbud mot förflyttning av fosterbarn för att bli gällande skall underställas länssty-

relsens prövning. Ett sådant stadgande fordrar ändring av 24 § enligt utskottsutlåtandet samt jämkningar i 22 och 80 §§.

Jag tänker, herr talman, i fortsättningen även ta upp en annan fråga i utskottsutlåtandet, men innan jag går in på den, ber jag få yrka bifall till den reservation vid punkt A i utskottets hemställan som jag nyss har omnämnt.

I två motioner i denna kammare nr 6 och 15 samt två motioner i andra kammaren nr 9 och 23 har framförts krav på utredning om inrättande av ungdomsdomstolar. Både enligt nu gällande ordning och enligt departementsförslaget saknar barnavårdsnämnderna i stort sett reaktionsformer som är lämpade för ungdom, vars brott ej tyder på vanart såsom detta begrepp tolkas i nuvarande barnavårdslag. Med ett judiciellt för behandling av barn och ungdom lämpligt sammansatt organ skulle man, utan de uppenbara olägenheter av psykologisk art, som är förenade med att ställa unga människor inför allmän domstol, ändå kunna använda sig av sådana reaktionsformer som t. ex. böter och skadestånd, vilka i många fall kan vara mera verkningsfulla än de åtgärder som nu står till barnavårdsnämndernas förfogande. Dessa är främst åtgärder av förebyggande, övervakande, rådgivande och vårdande art, för vilka barnavårdsnämnderna är väl kvalificerade, och som också utgör den övervägande delen av deras arbete. I många utomnordiska länder förekommer ungdomsdomstolar. Därest ett sådant organ tillskapas, bör barnavårdsnämnderna befrias från uppgiften att tillrättaföra det mest kriminellt belastade ungdomsklientelet. En fördel med en sådan ordning skulle kunna ligga däri att proceduren och atmosfären i en ungdomsdomstol, även om den kommer att bli betydligt mindre formell än den som följs inom en allmän domstol, liksom också det påföljdsregister som en sådan domstol skulle kunna tänkas förfoga över, skulle vara ägnad att bland ett yngre kriminellt klientel ingjuta större respekt än en barnavårdsnämnd kan

Förslag till barnavårdslag

göra och att klargöra det allvar, med vilket samhället betraktar kriminella handlingar.

Detta är en sammanfattning av den motivering för utredning som innehålles i en av de motioner som jag tidigare omnämnt. Om man inte vill använda beteckningen ungdomsdomstol, har det nämnts andra namn, t. ex. socialdomstol och familjedomstol. Jag vet inte om namnet spelar någon större roll. Just dessa olika namn har angivits i en av de av mig förut åberopade motionerna.

Nu säger utskottsmajoriteten bland annat, att det enligt utskottets mening knappast kan uteslutas, att det från vissa synpunkter skulle vara till fördel för barnavårdsnämnderna, om de delvis befriades från att besluta om tvångsingripande mot ungdomar. Det låter ju ganska positivt, men så tar tvivlet överhand, och man avstyrker motionen. Sex av utskottets ledamöter är emellertid övertygade om att en skyndsam utredning bör företagas, så att förslaget i fråga kan prövas parallellt med det väntade förslaget angående administrativa frihetsberövanden. De har gett denna sin uppfattning till känna i en reservation vid C i utskottets hemställan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr BIRKE (h):

Herr talman! Den nuvarande barnavårdslagen antogs år 1924, och den har länge varit i behov av en översyn. Det nya förslaget till barnavårdslag syftar ju till en effektivisering av samhällets barn- och ungdomsvård, och att en sådan effektivisering är önskvärd, råder väl inga delade meningar om. Det är ju ett samhällets intresse, att barnavårdslagstiftningen är utformad på ett ändamålsenligt och tidsenligt sätt.

Att lagstiftningen på detta område måste innebära inskränkningar i den enskildes befogenheter, t. ex. föräldrarnas i fråga om barns handhavande och vård, är helt naturligt. Samhällets rätt att ingripa får dock inte bli mer vidsträckt än som är absolut nödvän-

digt för att säkerställa goda uppväxtförhållanden för de unga. 1956 års barnavårdskommittés avvägning i detta avseende ingav ju ganska allvarliga betänkligheter, och detta påtalades ju också av ett flertal remissinstanser. Genom den omarbetning av förslaget, som har skett genom departementets försorg, har det åstadkommits avsevärda förbättringar, vilket man måste hälsa med tillfredsställelse. Lagförslaget är emellertid även i sitt nuvarande skick på vissa punkter mindre tillfredsställande och innebär en makttillväxt för barnavårdsnämnderna, som inte kan anses vara önskvärd. Även om man liksom lagrådet kan ifrågasätta, om det inte hade varit lämpligt att vänta med behandlingen av lagförslaget i avvaktan på de förslag, som kan väntas från utredningen om administrativa frihetsberövanden, och med hänsyn till även andra lagförslag, som kommer att påverka barnavårdslagstiftningen och som kommer att avges ganska snart, vill jag dock framhålla, att övervägande skäl talar för att nu framlägga förslaget till barnavårdslag. Jag anser att statsrådet har gjort ett riktigt bedömande, när så har skett.

Efter dessa allmänna reflexioner övergår jag till att behandla de punkter, där vi högerrepresentanter har avgivit reservationer. Bland de föreskrifter, som kan meddelas enligt 27 §, nämns förfogande över arbetsförtjänst eller andra tillgångar. Enligt statsrådets uttalande i propositionen skall en sådan föreskrift bl. a. kunna tjäna till att förmå den unge att ersätta skada, som han kan ha förorsakat. Inom ramen för föreskrifterna bör, säger statsrådet, kunna meddelas bestämmelser om tid och sätt för skadeståndsersättning. Detta har emellertid inte kommit till uttryck i lagtexten, och som motivering härför har åberopats, att en sådan bestämmelse skulle vara främmande för barnavårdslagstiftningen och även eljest kunna vålla missförstånd angående barnavårdsnämndens uppgifter.

För oss förefaller det emellertid uppenbart, att en bestämmelse om tid och

sätt för fullgörande av skadeståndsskyldighet bör intagas i lagtexten. När anordningen i sak kan accepteras inom barnavårdsnämndens verksamhet, borde detta också komma till uttryck i lagtexten. Med hänsyn till den betydelse, som en ordnad och ordentligt fullgjord amortering av ett förnuftigt avvägt skadestånd får anses ha, är det enligt min mening angeläget, att barnavårdsnämndernas möjlighet att medverka för att få ut skadestånd kommer till uttryck i lagen.

I 30 § föreslås att barnavårdsnämnderna i vissa fall skall få omhändertaga underåriga för utredning i högst 4 veckor. Vi anser det också riktigt, att samhället skall kunna ingripa snabbt och effektivt, så att ungdomar, som råkat illa ut eller visar anpassningssvårigheter, på bästa sätt kan hjälpas och tillrättas. Men det är också klart, att så djupgående ingrepp i enskilda människors liv endast bör få ske, om uppenbart behov därav föreligger. Detta gäller framför allt i sådana fall, där barn utsättes för misshandel eller eljest för övergrepp i hemmet. I sådana fall synes barnets rättssäkerhet inte råka i fara.

I lagförslaget förutsättes emellertid, att ingripande skall kunna ske även mot ungdomar som missköter sig och mot ungdomar som gör sig skyldiga till lagöverträdelse. Även om situationer kan förekomma, där skyndsamt provisoriskt omhändertagande i och för sig är befogat, anser vi det inte påkallat att skrida till en så drastisk åtgärd som omhändertagande under en tid av upp till 4 veckor. Enligt vår mening skulle lagen här ge samhället rätt att bruka större våld än nöden kräver.

Enligt vår mening är det inte tillrädligt med hänsyn till rättssäkerhetens krav att åt ett administrativt organ överlämna uppgifter av så ingripande karaktär som frihetsberövande, när dessa med fördel kan anförtros åt domstol. Betänkligheterna blir ännu större, om man tänker på det förhållandet, att många barnavårdsnämnder inte har tillgång till juridisk sakkunskap och att

den oftast icke rättsbildande ordföranden ensam i vissa fall kan besluta om omhändertagande samt omedelbart låta beslutet gå i verkställighet.

Ungdom, som missköter sig men inte begått brott, anser vi reservanter under utredningstiden böra hållas under sorgfällig uppsikt och bli föremål för hjälpande och tillrättaförande åtgärder från barnavårdsorganens sida. Vad beträffar ungdomar som begått brott och som på grund av sin kriminella verksamhet omedelbart bör omhändertas, finns det ju möjlighet enligt lagförslaget till kortvarigt polisiärt förvar. I sådana situationer, då häktning är påkallad, är det bättre med häktning än omhändertagande. Det judiciella förfarandet skapar nämligen större rättssäkerhet. Vi anser därför att omhändertagande enligt 25 § b) ej må förekomma.

När det gäller polisiärt förvar enligt 33 § har ingen tidsgräns blivit angiven i lagen, vilket enligt vår mening är betänkligt. Vi kan inte dela statsrådets och utskottets farhågor för att en maximering till fem dagar snarast skulle kunna medföra en förlängning av den genomsnittliga tiden för förvaring. Tvärtom utgör en tidsgräns en värdefull rättsgaranti. I likhet med utredningen om administrativa frihetsberövanden förordar alltså reservanterna en tidsgräns om fem dagar.

Enligt gällande lag kan man inte annat än under mycket speciella förutsättningar hindra uppenbart olämpliga fosterbarnsflyttningar, vilket måste anses vara en brist i gällande lagstiftning. Vi delar därför den uppfattningen, att samhällets möjligheter i detta avseende bör vidgas. Den i propositionen föreslagna avvägningen att förbud skall kunna meddelas, då flyttningen kan antas vara till avsevärd skada för barnet bör vara vägledande vid utformningen av de nya reglerna. Vi anser emellertid inte att regleringen i huvudsak skall ske inom ramen för barnavårdsdagstiftningen, utan vi anser att befogenheten att meddela förbud bör ligga hos allmän domstol. Enligt vår mening talar härför den omständigheten,

Förslag till barnavårdslag

att en domstol har bättre förutsättningar att överblicka och ta hänsyn till alla förekommande omständigheter i det enskilda fallet. Domstolarna sysslar ju redan nu med en rad närbesläktade frågor, såsom handräckning och vårdnadsrätt, och den praxis som här redan utbildat sig kan domstolen bygga vidare på. Vi anser därför att frågan bör bli föremål för en skyndsamt utredning och att 50 § bör utgå ur lagförslaget.

Beträffande ungdomsdomstolarna kan jag kort och gott instämma i vad herr Sunne här har anfört. Han yrkade bifall till reservationen vid C i utskottets hemställan, och jag ber att få instämma med honom i detta avseende.

Spörsmålet om brottspåföljder för unga lagöverträdare är för närvarande under omprövning. Allt fler anser att vårt reaktionssystem är alltför odifferentierat och att det i varje fall bör byggas ut med möjlighet att för kort tid beröva unga lagöverträdare friheten särskilt för att hos dem själva och hos andra inskräpa att samhället ser allvarligt på brottet som sådant.

När det gäller unga med onormal personlighetsutrustning eller mycket otillfredsställande uppväxtförhållanden är väl alla överens om att den riktiga metoden för deras tillrättaförande är vård inom barnavårdslagens ram. Men i fråga om unga lagöverträdare med någorlunda normal uppväxt och personlighetsutrustning är meningarna delade, om de skall tas om hand inom socialvården eller inom kriminalvården. Vi reservanter anser, att den senare metoden är att föredra. Brottspåföljdens främsta syfte är ju när det gäller normala ungdomar att slå fast grundläggande normer för sammanlevnaden — ett syfte som är främmande för valet av åtgärder inom socialvården. Vi anser därför att ett frihetsberövande under kortare tid kan vara motiverat, främst för att bryta den brottsliga aktiviteten och förmå den brottslige att besinna sig och inse, att samhället reagerar mot det brott som blivit begånget.

Någon möjlighet att utdöma kortvarigt frihetsberövande ger inte vår nu-

varande lagstiftning. I andra länder har man däremot med framgång prövat ett sådant system. Jag vill nämna Jugendarrest i Tyskland och detention centers i England. Även i våra grannländer synes tanken på kortvarigt frihetsberövande alltmer börja bli aktuell. Då ställning bör tas till utformningen av detta reaktionssystem i vårt land, anser vi att en utredning på den punkten är nödvändig.

Jag ber, herr talman, med detta att få yrka bifall till de reservationer, som till detta utlåtande avgivits av undertecknad och fru Wallerius-Gunne.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Det område av samhällslivet som riksdagen i dag diskuterar är det ömtåligaste av alla. Förhållandet mellan barnen och samhället, mellan barn och föräldrar och mellan föräldrarna och samhället är ömtåligt, därför att det griper så djupt ned i människornas sinnen. Det material, som vi handskas med — nämligen barn och ungdomar — är så känsligt, och vi rör oss på områden, där vi alla, vare sig vi är föräldrar eller inte, famlar mycket i blindo. Därtill kommer ju att vi blir så känslomässigt engagerade. Vi vill så väl men vi vet så litet; detta berör ju oftast våra mest intima förhållanden, inte minst när föräldrarätten kommer i konflikt med både barnens rätt och samhällets krav.

»Ingen äger mej», hette en informationsskrift, som socialstyrelsen för något år sedan gav ut med en baby på omslaget. Socialstyrelsen och babyn har så rätt. Det är barnets rätt och barnet i centrum, som måste vara den enda ledfyr vi bör gå efter vid en lagstiftning som omfattar barnen och ungdomarna.

Det lagförslag, som förelagts riksdagen i dag och som bearbetats av andra lagutskottet, en av de många instanser som har arbetat med det, har också utarbetats efter den parollen. Även om det kan inbjuda till diskussion på vissa punkter och ganska kontroversiella punkter därtill, så har alla som haft

Förslag till barnavårdsdag

med det att skaffa försökt att ersätta den gamla barnavårdslagen med en ny lag, som ger barnen det skydd och den hjälp som ett modernt samhälle med alla dess just för barnen svåra påfrestningar måste ge dessa sina minsta undersåtar.

Det finns mycket att glädja sig åt i det nya lagförslaget. Det mest betydelsefulla och det mest positivt nya i lagen är att våra barnavårdsnämnder inte endast skall få rycka ut för att släcka eld när uppenbar fara är å färde och som ett omhändertagande organ. De skall också arbeta i förebyggande syfte och göra det mesta möjliga för att barn och ungdom skall ha det så bra ordnat i kommunerna, att risken för att de skall behöva tagas om hand på det gamla och, som man förr trodde, effektiva sättet minskas. Barnavårdsnämnderna skall över huvud taget främja en gynnsam utveckling av de unga och goda uppväxtförhållanden i övrigt för dem, som det också heter i lagen.

I lagförslaget ryms stora och nya arbetsuppgifter för barnavårdsnämnderna, ty det betyder ju bl. a. att ordna goda fritidsmöjligheter, anlägga idrotts- och sportanläggningar, bevaka barnens och ungdomens intressen vid stadsplanering, bedriva upplysningsverksamhet och åtskilligt annat. Det bör för alla intresserade barnavårdsnämnder öppna stora nya fält och medge många möjligheter till att ta initiativ. Detta är alltså en av de mycket stora fördelarna med den nya lagen.

Jämsides med dessa förebyggande och positiva arbetsuppgifter har också, som vi alla vet, barnavårdsnämnderna befogenheter att ingripa i enskilda fall för att, kort uttryckt, rädda barn och ungdom från olämplig miljö, olämpligt inflytande och ge dem chansen att komma på rätt köl om de råkat på glid. Jag skall inte gå in på förutsättningarna härför, men jag vill gärna peka på vikten av att detta kan ske på ett så tidigt stadium som möjligt, när det verkar att gå åt galet håll.

I den motion som redan omnämnts av herr Sunne, har vi också yrkat på att det klart skall framgå, att förebyg-

gande åtgärder får vidtagas vid mindre allvarliga missförhållanden än dem som gäller för omhändertagande. Med den skrivning som utskottsutlåtandet har fått, anser vi oss också ha nått vårt syfte. Där sägs nämligen uttryckligen ifrån, att uppenbarligen kan hjälpåtgärder och liknande åtgärder med samtycke av den underårige och hans föräldrar vidtagas även om förhållanden, som avses i 25 § inte är för handen. I den paragrafen återfinns stadganden om när barnavårdsnämnderna kan och skall ingripa. Men eftersom utskottet hänvisar till att i barnavårdsnämndernas allmänt förebyggande verksamhet även bör ingå att uppmärksamma sådana underåriga, som med hänsyn till kroppslig eller själslig hälsa och utrustning, hem- och familjeförhållanden samt omständigheterna i övrigt är särskilt utsatta för risk att utvecklas ogynnsamt, så torde det finnas all rätt för barnavårdsnämnderna att ingripa hjälpende på ett tidigt stadium, vilket kanske skett även nu men enligt en praxis, som faktiskt inte haft stöd i den gamla lagen. Det har just nu i dagarna framkommit flera exempel på att JO har uppmärksammat dylika ingripanden från barnavårdsnämnderna ute i landet. På ett håll har JO direkt påtalat, att en barnavårdsnämnd har utan stöd i lagen föreskrivit att ungdom skulle ersätta den skada den orsakat. I ett annat fall påtalade JO, att en barnavårdsnämnd utan stöd i den gamla lagen ingripit emot ungdomar som begått mindre förseelser. Det gällde slagsmål mellan pojkar och olovligt lån, som det heter, av motorfordon, som tillhörde arbetsgivaren, det gällde snatteri av varor och dylikt. Det har varit praxis att barnavårdsnämnder har ingripit i sådana fall, men enligt JO har detta alltså inte haft stöd i den gamla lagen. Därför anser vi det vara en stor fördel att i den nya lagen uttryckligen sagts ifrån, att barnavårdsnämnderna har rätt att ingripa i sådana fall.

Det ligger väl i sakens natur att en lag som denna i rätt stor utsträckning är byggd på undantagen här i livet. Gudskelov har dock den stora majoriteten

Förslag till barnvårdslag

av föräldrar både vilja och förmåga att själva taga hand om och sköta sina barn och ungdomar. Föräldrarnas rätt att göra detta får heller aldrig bestridas i det övervägande antalet fall. Föräldrarnas rätt är något som måste värnas i alla de fall då föräldrarna själva sätter barnen i centrum och skapar en god miljö för dem. Ansvaret måste ligga på dem och hemmen i främsta rummet. Samhällsingripanden får endast ske i undantagsfall. De kan aldrig ersätta det ansvar som hemmet har. Vi får akta oss, tror jag, för att ge föräldrarna den uppfattningen, att ansvaret alltmer vältaras över på samhället. Då föreligger risken att ju mer samhället ingriper, desto sämre föräldrar får vi. Att bestrida föräldrarnas mest elementära rätt, den nämligen att taga hand om sina egna barn när de kan och vill göra det under för barnen fullt betryggande omständigheter, är enligt vår uppfattning alltid ett ytterst allvarligt steg. Utifrån de synpunkterna har vi i en motion föreslagit en viss inskränkning i barnavårdsnämndernas befogenheter att meddela förbud mot förflyttning av fosterbarn från fosterhem. I propositionen föreslås, att barnavårdsnämnderna skall ha rätt att meddela sådant förbud, om förflyttningen är till uppenbar skada för barnet. Detta förbud är tydligen förestavat av några mycket uppmärksammade fall av fosterbarnsförflyttningar, vilka för några år sedan gick genom pressen, man kan t. ex. nämna Monica-fallet. Man förstår lagstiftarnas intentioner. Men att två människor — det gäller oftast den biologiska modern och fostermodern — strider om ett litet barn, upprör oss alltid. Barnet utsätts för de vuxnas hårda press, och en salomonisk dom över var barnet skall vara kommer alltid att bli svår att fälla i dessa fall.

Ett barn glömmes så lätt, det fäster sig på en kort tid vid nya människor, det rotar sig oerhört snabbt i en ny miljö. Hur gärna barnets mor än vill uppehålla kontakten med barnet, som hon för en tid lämnat ifrån sig till ett fosterhem, kan det vara svårt för hen-

ne att hindra att känslobindningen mellan henne och barnet löses och nya knyts vid fosterfamiljen, vilken sedan helt naturligt inte vill släppa barnet ifrån sig. För modern måste det vara ett mycket hårt ingripande att inte få tillbaka barnet, när hon både kan och vill ta det till sig igen.

Vi menar, att så ingripande åtgärder i föräldrarnas rätt att ha sitt barn hos sig måste kringgärdas med starkare bestämmelser än de som nu föreslagits. I vår motion har vi därför föreslagit, att ett sådant beslut ifrån barnavårdsnämndernas sida skall underställas länsstyrelsens prövning, innan det får verkställas. Flera barnavårdsmän har vittnat om att de inte anser sig kunna råda exempelvis en mor med ett utomäktenskapligt barn att lämna det ifrån sig till ett fosterhem, tills hon fått arbete och ordnat sin ekonomi. De kan nämligen inte med gott samvete säga till denna mor: Lämna bort ert barn, så får ni det tillbaka när ni själv har klarat upp situationen. Det finns ingen garanti för att hon får tillbaka barnet. När barnen, som jag framhållit, snabbt blir hemtama i en ny miljö, skapas förutsättningen för att det är till uppenbar skada för barnet att förflyttas. Det får alltså inte återvända till sina »riktiga» föräldrar.

Vi vet alla, att det finns fall där föräldrarna av olika anledningar i oträngt vill ta tillbaka sina barn. Modern kan t. ex. ha gift om sig, och hon vill ha hjälp av en halv vuxen flicka att vakta och vårda småbarnen i det nya äktenskapet. Vi anser dock inte att barnavårdsnämnden ensam skall avgöra, när det är lämpligt eller inte lämpligt att barnet flyttas. Många barnavårdsnämnder måste ha en relativt begränsad erfarenhet av sådana fall. Vi har alltså föreslagit att ärendet skall underställas länsstyrelsens prövning.

Gentemot detta svarar man, att folk ju kan besvära sig. Ja visst har de besvärsrätt i dessa fall, men med den ringa juridiska kunskap, som de flesta människor har — jag tänker på oss alla som inte är jurister — fordras i alla

Förslag till barnavårdslag

fall en ganska stor företagsamhet för att besvara sig. Tiden kan gå ut och andra omständigheter kan hindra. Därför förefaller det inte finnas någon anledning att inte låta länsstyrelsen omedelbart ta ställning till fallet. Proceduren måste också då bli snabbare än med prövningsrätt. Att barnavårdsnämndernas beslut skall underställas en juridiskt mer kvalificerad instans bör enligt vår mening också medföra större säkerhet mot att förbud meddelas mer än som är avsett. Dessutom blir det en mera enhetlig tillämpning av lagparagrafen än vad som annars skulle bli fallet.

Sett ur barnavårdsnämndernas synpunkt skulle det också bli en hjälp för dem att få sina beslut underställas länsstyrelsen. De behöver då inte själva stå risken för att göra en egenmäktig handling — även om det skett med god vilja.

Denna önskan att från barnavårdsnämnderna avlasta ansvaret för svårbedömliga fall både i detta avseende och framför allt då det gäller ännu svårare fall är en av anledningarna till att vi inom folkpartiet har föreslagit utredning om ett nytt organ, som skall ha större juridisk kompetens för att bedöma dessa svårartade fall, nämligen ungdomsdomstolar. Även om de båda föregående talarna redan uppehållit sig vid den frågan skall jag be att få säga några ord i denna angelägenhet. Detta är uppenbarligen den mest kontroversiella frågan i förbindelse med den nya barnavårdslagen. Bakgrunden till vårt resonemang kan sägas vara ungefär följande.

Svårigheterna för ungdomen växer, och därmed blir fallen av ungdomar som är på glid och begår brottslig handling fler och mer svårartade. Forna tiders barnavårdsnämnder hade det säkerligen oerhört mycket lättare att avgöra sina befogenheter än vad framtidens tyvärr kommer att få. Ofta måste barnavårdsnämnderna i små kommuner, där det endast i enstaka fall händer svårartade saker med ungdomarna, stå frågande inför vad de skall göra, eftersom de saknar erfarenhet. Därtill kommer att det positiva arbete, som

lagts på barnavårdsnämnderna, är betydligt större och ansvarsfullare än tidigare. Det måste ta en god del av nämndernas tid och krafter, om det skall skötas rätt. Vidare måste det konstateras, att nämndernas kompetens ingalunda ökat, utan snarare minskat. Någon jurist är ju inte obligatorisk som medlem i nämnderna. Allt detta talar för att det behövs en myndighet som handlägger de svåra fallen, en myndighet som har sakkunskap på både det juridiska och sociala området liksom också tillgång till medicinsk och psykologisk expertis. Om man sätter detta som villkor, kan man knappast tänka sig vare sig en administrativ domstol eller våra vanliga domstolar. Däremot anser vi att det finns skäl att även i vårt land fundera över om inte inrättande av ungdomsdomstolar skulle vara framtidens väg att lösa de svårigheter som vi onekligen har råkat in i vad beträffar ungdomen och ungdomsbrottsligheten.

Dessa ungdomsdomstolar skulle kunna få en lämplig sammansättning genom att till ledamöter utse personer som är direkt intresserade av ungdomarna och som har utbildning och sakkunskap på de områden som det här gäller. Den vanliga domstolen med dess atmosfär borde kunna undvikas. Ungdomsdomstolarna skulle bli lämpade att inte bara pröva skuldfrågorna, vilket barnavårdsnämnderna inte har befogenhet att göra, utan också kunna välja mycket mer varierande åtgärder för att tillrättaföra ungdomarna än vad barnavårdsnämnderna kan föranstalta om.

Ett tredje skäl är att en ungdomsdomstol skulle verka i den riktningen på de unga brottslingarna, att de begrep att samhället inte gärna kan tolerera vad som helst från deras sida. Respekten för gällande lagar skulle alltså stärkas genom ett sådant organ. Slutligen skulle ett sådant här juridiskt mer kompetent organ vara en betryggande faktor för skapandet av den rättssäkerhet som även ungdomar har rätt att fordra.

I de större städerna, där barnavårdsnämnderna har stor erfarenhet och till-

Förslag till barnavårdslag

gång till både juridisk och social expertis samt även medicinsk och psykologisk sådan, har naturligtvis barnavårdsnämnderna ingen svårighet att handlägga och klara även mera svårartade fall. Men ingen vill väl påstå att detsamma är förhållandet ute i de små kommunerna, där man inte har tillgång till erforderlig erfarenhet och expertis. Statistiken visar, invänder man då, att där är de svåra fallen så få, att man inte behöver ta särskild hänsyn till dem och genomföra denna genomgripande reform. Då kan man svara: Vet någon av oss, om inte barnavårdsnämnderna i många fall hellre friar än fäller, när de inte känner sig i stånd att ta hand om ett fall av svårare natur, och därför underlåter att göra vad de i själva verket borde göra? I praktiken blir det ju också barnavårdsnämndens ordförande, som i hög grad fäller avgörandet. Tror man verkligen att barnavårdsnämnderna ofta kommer att desavuera ordförandens ställningstagande? Det är nog mycket tvivelaktigt om så kommer att ske.

För mig är det obegripligt att barnavårdsnämnderna inte skulle med tacksamhet se att ett mera kompetent organ fick ta på sig ansvaret för handläggandet av fall med mer svårbehandlade unga brottslingar eller andra fall, i vilka det fordras åtgärder av allvarigare natur än att endast ta hand om vederbörande. Då skulle ju barnavårdsnämnderna få betydligt större möjligheter att ägna sig åt sitt huvudsakliga och betydligt roligare arbete, nämligen att skapa goda uppväxtförhållanden för barn och ungdom.

Det är beklagligt att det tycks läggas så mycket prestigesynpunkter i denna fråga om barnavårdsnämndernas befogenheter. För den som under den senaste tiden åhört flera diskussioner i detta ämne, där både jurister och barnavårdsmyndigheter har kommit till tals och diskuterat just dessa problem, förefaller det som om båda parter hade lagt sig i ställningar på var sin sida mera för att bevaka varandra än för att samarbeta för uppnående av bästa möjliga lösning. Barnavårdsnämnderna vill inte

se någon träda deras rätt och befogenheter för nära och sneglar misstänksamt mot i synnerhet juridisk sakkunskap. Juristerna å sin sida är misstänksamma mot lekmannainflytandet. Det förefaller som om denna fråga borde kunna diskuteras i en mera samarbetsvänlig atmosfär än vad som nu tycks vara fallet.

Varför kunde man f. ö. inte vänta att ta ställning till detta juridiskt mera kvalificerade organ, till dess att utredningen om de administrativa frihetsberövandena har kommit. Det måste väl ändå finnas ganska många beröringspunkter mellan dessa frihetsberövanden för ungdomar och t. ex. alkoholisters intagande på alkoholisthem eller arbetsovilligas intagande på arbetshem. Att lösa dessa frågor i ett sammanhang hade väl dock varit lämpligt. Lagrådet säger också i sitt yttrande om detta lagförslag, att man borde överväga inrättandet av ett organ, som har större juridisk kompetens just för att lösa dessa frågor.

Vi anser naturligtvis att denna fråga inte är löst i en handvändning. En grundlig utredning måste av olika skäl företagas. Domstolarnas sammansättning och verksamhetsområde måste utredas och vidare förfarandet vid en särskild ungdomsdomstol. En gränsdragning måste göras mellan barnavårdsnämnderna å ena sidan och domstolarna å den andra, så att det inte som nu sker blir kompetenskonflikter mellan dessa organ, där barnen ohjälpligt får sitta emellan. Det finns i dess dagar rätt drastiska exempel på sådana konflikter. Slutligen måste också en gräns dras mellan de vanliga domstolarna och dessa ungdomsdomstolar. Vi anser inte att det system vi nu har fungerar så väl, att vi inte skulle kunna få ett bättre. Det är tänkbart att det kunde finnas ett annat socialt organ, som inte behöver kallas domstol, vilket kan ta hand om de uppgifter vi önskar få överflyttade från barnavårdsnämnderna. I alla händelser måste man slå fast, att den nya lagen ingalunda på alla punkter blir så bra, att den inte skulle kunna för-

bättras genom en sådan här reform, något som också lagrådets utlåtande visar.

Jag ber, herr talman, att i likhet med herr Sunne få yrka bifall till reservationen vid § 24 i utskottets hemställan under A, samt reservationen vid utskottets hemställan under C.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Föreliggande förslag till barnavårdslag, som med ett förtydligande i 19 § i sin helhet tillstyrkes av utskottet, bygger på ett betänkande med förslag till ny barnavårdslag, avgivet år 1956 av barnavårdskommittén. Betänkandet har varit ute på en omfattande remiss och har därefter överarbetats inom socialdepartementet. Det därvid utarbetade lagförslaget remitterades till lagrådet i juni månad föregående år, och i anledning av lagrådets utlåtande gjordes vissa ändringar i förslaget, vilket därefter i proposition nr 10 överlämnades till riksdagen.

Lagrådet uttalade som sin mening, att utredningen om administrativa frihetsberövanden samt resultatet av utredningen inom besvärssakkunniga borde avvaktas, innan förslag om ny barnavårdslag förelades riksdagen. Föredragande statsrådet ansåg emellertid, att behovet av en ny barnavårdslag var så trängande, att framläggande av förslag härom inte kunde vila i väntan på ifrågavarande utredningar. Om man skulle döma av de i ärendet väckta motionerna, så synes denna statsrådets uppfattning ha accepterats inom riksdagen såsom varande riktig.

Lagrådets rekommendationer om uppskov med lagförslaget och andra bl. a. i skrivelse till riksdagens ledamöter tillkännagivna meningar angående förhållanden, som regleras eller avses bli reglerade av barnavårdslagen, kunde helt naturligt befaras få en ogynnsam inverkan på stämningen inför behandlingen av lagförslaget, framför allt i riksdagen och dess utskott. Härav har man emellertid inte förmärkt någonting och mo-

Förslag till barnavårdslag

tionerna är genomgående positiva till förslaget, och utskottsarbetet har präglats av samma inställning.

Barnavårdskommitténs förslag och självfallet nu gällande barnavårdslag har utgjort källmaterialet vid utarbetandet av föreliggande proposition i ämnet. Ändå är det knappast möjligt för andra än de i frågan väl bevandrade att vid jämförelser skaffa sig en god bild av vad förslaget i sin helhet innebär. I förhållande till barnavårdskommitténs förslag innebär det en koncentration och i vissa avseenden en förenkling i syfte att göra lagen mera överskådlig; i förhållande till nu gällande lag en väsentlig omarbetning med utökad precisering av uppgifter och befogenheter men också en höjning av åldersgränserna för dem som skall falla under lagen.

Utskottets ledamöter har beretts tillfälle att övervara av intresserade juristsammanslutningar anordnade bordssamtal, vid vilka föreliggande fråga diskuterats och belysts ur skilda synpunkter. Det har varit både värdefullt och välgörande att få lyssna till vad framstående jurister med praktisk erfarenhet på barnavårdens område haft att säga om de problem som möter och de möjligheter som finns att komma till rätta med dem. Vad vi fått del av vid dessa sammankomster har självfallet haft betydelse för behandlingen av frågan i utskottet.

Nu hörde jag att fru Hamrin-Thorell av dessa sammankomster hade fått den uppfattningen, att det låg något slags prestigebehov i de synpunkter som framförts vid bordssamtalen. Jag har inte förmärkt någonting sådant i de sammanhang då jag varit i tillfälle att lyssna. Jag försäkrar att det bordssamtal som anordnades av Svenska juristförbundet och dess avdelning här i Stockholm, vid vilket en rådman, engagerad i barnavårdsnämnden i Stockholm, hade tillfälle att yttra sig, var fullständigt fritt från allt som hör samman med prestige eller som skulle kunna ha karaktären av att barnavårdsnämnderna under alla förhållanden

Förslag till barnavårdslag

måste hävda sig. Där lämnades en utomordentlig redogörelse för arbetet inom en av våra största barnavårdsnämnder, och jag vill säga att den verkade lugnande på dem som i riksdagens andra lagutskott skulle syssla med förslaget till ny barnavårdslag. Samtidigt innebar redogörelsen en övertygande skildring av barnavårdsnämndernas möjligheter att komma till rätta även med ganska svårartade problem. Vederbörande var dessutom en utomordentlig föredragande och kunde utnyttja sin stora erfarenhet både som jurist och som ledamot i Stockholms barnavårdsnämnd. Man kände sig riktigt lättad, när man gick från det sammanträdet, och tänkte: »Detta är antagligen inte så besvärligt som många har velat göra gällande, även om det heller inte är så lätt som man helst skulle ha önskat.»

Av allt att döma råder det inte några större meningsskiljaktigheter i fråga om den del av barnavårdsmyndigheternas verksamhet som är inriktad på att tillgodose det s. k. vårdbehovet och att i viss utsträckning också handhåva vården av de barn som utan egen förskylan är i behov av vård. Till frågan om förbud mot skadliga förflyttningar av fosterbarn återkommer jag längre fram i anslutning till reservationsyrkandena därom.

Däremot går meningarna isär beträffande den del av nämndernas verksamhet som avser omhändertagande av barn, då omhändertagandet aktualiseras av barnets eget beteende; i huvudsak är det väl fråga om vanart och därmed jämförligt beteende. I avgivna motioner ifrågasättes, om barnavårdsnämnderna lämpligen bör handlägga ärenden av detta slag, i all synnerhet när det gäller barn över 16 år. Man hemställer också om utredning angående inrättande av ungdomsdomstolar; det yrkandet framföres jämväl i till utlåtandet avgiven reservation.

Onekligen inger den stigande ungdomsbrottsligheten allvarliga bekymmer, varför förslag till åtgärder med syfte att motverka de ogynnsamma tendenserna i utvecklingen måste grund-

ligt övervägas. Emellertid lämnade ordföranden i socialvårdsförbundet vid ett av de tidigare nämnda bordssamtalen vissa uppgifter som tyder på att frågan om ungdomsbrottsligheten i det väsentliga är ett storstädernas problem. 900 barnavårdsnämnder, representerande kommuner med upp till 10 000 innevägnare, hade under det senaste året haft att handlägga 380 sådana svårartade fall eller sådana fall som rörde ungdomar över 16 år, vilkas eget beteende aktualiserade åtgärder av ett eller annat slag. 111 av dessa ärenden var s. k. underställningsärenden, d. v. s. att de av åtgärderna berörda icke lämnat sitt medgivande och att det därför fordras underställning hos vederbörande länsstyrelse och i Stockholm hos överståthållarämbetet. Barnavårdsnämnden i Stockholm hade ensam haft att under ett år handlägga i det närmaste lika många sådana ärenden. Antalet barnavårdsärenden är i Stockholm något över 6 000 per år, och av dessa gällde något över 300 ungdomar över 16 år, vilkas eget beteende aktualiserade ett omhändertagande. I de andra 900 barnavårdsnämnderna förekommer alltså — om man tar ett rent statistiskt genomsnitt — endast ett sådant fall vart tredje år; i de större samhällena har man kanske ett eller två sådana fall om året, medan det däremot inte brukar förekomma något alls i de mindre kommunerna ute på landsbygden. I dessa senare kommuner har man mycket större problem när det gäller åldringsvården än i fråga om barnvården.

Siffrorna ger en god bild av hur dessa problem är koncentrerade till storstäderna eller de större samhällena. Det förhållandet att vanart och kriminalitet bland ungdom i fråga om kvantiteten är ett storstadsproblem förringar naturligtvis inte behovet av effektiva motåtgärder från samhällets sida, men i samband med behandlingen av förslaget till ny barnavårdslag kan frågan självfallet begränsas till vad det verkligen rör sig om, nämligen ett problem av betydelse för ett fåtal större kommuner, vilka har goda möjligheter att

Förslag till barnavårdslag

utrusta barnavårdsnämnderna med den expertis som erfordras för handläggningen av dylika ärenden.

Det sistnämnda, alltså problemet att skaffa barnavårdsnämnderna expertis, har föranlett uttalade farhågor och betänkligheter i det avseendet, att barnavårdsnämndernas uppgifter och befogenheter skulle vidgas i väsentlig grad, utan att nämnderna i motsvarande utsträckning skulle tillföras den förstärkning av kvalificerad personal som erfordras för att de på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra de nya och mera krävande uppgifterna. I större kommuner torde det, såsom jag redan påpekat, inte föreligga några oövervinnliga svårigheter att klara problemet, i varje fall såvitt gäller den erforderliga expertisen.

Utskottet har vid sin behandling av lagförslaget haft blicken öppen för de problem, som är förknippade med barnavårdsnämndernas arbete och naturligtvis speciellt för de problem, som föreligger vid handhavandet av det ofta svårhanterliga ungdomsklientelet. Handläggningen av ärendena kan i vissa avseenden få en domstolsbetonad karaktär — det måste man väl hålla med om — men i valet mellan en domstolsbetonad barnavårdsnämnd i sådana ärenden, där beslut måste fattas som rör den enskildes frihet, och en domstol, visserligen en barnavårdsbetonad domstol, har utskottet av flera skäl stannat inför det förstnämnda alternativet. Domstolsbehandlingen av de ungas förseelser bör om möjligt begränsas till, såsom redan nu sker, svårare förseelser eller kriminellt betonad brottslighet.

Utskottet är emellertid inte enigt i denna fråga. Till utskottsutlåtandet har fogats reservationer med yrkande om utredning angående inrättande av ungdomsdomstolar samt om införande av kortvarigt frihetsberövande i reaktions-systemet. Till dessa reservationer återkommer jag efter att ha talat om de reservationer, som berör detaljer i lagförslaget.

Sex reservationer behandlar olika paragrafer i lagförslaget, medan fyra be-

gränsar sig till att hemställa om utredning i vissa ting, som inte för dagen aktualiserar lagens utformning.

Den första reservation, som avser lagförslaget, är den som avgivits till 24 § av herr Sunne m. fl. och till vilken såväl herr Sunne som fru Hamrin-Thorell har yrkat bifall. Det yrkande, som där framföres, återfinns i motionerna nr 443 i denna kammare och nr 566 i andra kammaren. Motionärernas och reservanternas förslag innebär en sådan ändring av 24 §, att vid förbud att taga fosterbarn från hemmet enligt 50 § beslutet skall underställas länsstyrelsens prövning. Ett bifall till yrkandet föranleder vissa följdändringar i 22 och 80 §§. Den nuvarande 24 § innehåller inte någon bestämmelse som berör 50 §. Där emot kommer ett bifall till reservationen i fråga om utformningen av 24 § att också innebära en hänvisning till 50 §. Det finns även en senare reservation till 50 §, som slutar i ett yrkande att paragrafen i fråga skall utgå. Jag vill bara fästa ledamöternas uppmärksamhet på att ni vid voteringen inte kan rösta för bifall till båda reservationerna, de går nämligen inte ihop. Den ändring som påyrkas beträffande 24 § förutsätter att 50 § skall finnas kvar, medan 50 § enligt den senare reservationen skall försvinna.

Inom utskottet har majoriteten inte kunnat dela den uppfattningen, att det skulle vara någon fördel för vederbörande parter att i detta fall föreskriva en underställningsplikt, alltså en underställning till länsstyrelsen av ett beslut om förbud att taga fosterbarn från fosterhemmet. Om barnavårdsnämnd meddelar ett sådant förbud, måste det under alla förhållanden gälla intill dess länsstyrelsen har prövat beslutet. Det kan nämligen inte vara någon mening i att den som nu har rätten till barnet och därför vill göra denna rätt gällande genom att flytta på barnet, tar barnet från fosterhemmet för att sedermera, om länsstyrelsen skulle dela barnavårdsnämndens mening, flytta tillbaka barnet i fråga. Ett beslut måste under alla förhållanden ha interimistisk giltighet,

Förslag till barnavårdslag

och följaktligen kan länsstyrelsens prövning inte komma förrän efter det att beslutet faktiskt har trätt i kraft; d. v. s. barnet är fortfarande kvar i fosterhemmet.

Det skulle innebära en större säkerhet för objektiviteten av ett sådant beslut, anser tydligen reservanterna, om beslutet på barnavårdsnämndens initiativ underställdes länsstyrelsen. Ja, utskottets majoritet är inte säker på att detta skulle bli följden. Det blir väl i regel ett rent rutinmässigt underställande, där visserligen den som är inblandad i tvisten har möjlighet att yttra sig till länsstyrelsen innan den fattar sitt avgörande beslut, och vi har närmast lutat åt den uppfattningen att vederbörande mera ingående utvecklar sin talan om det sker i en besvärsskrift till länsstyrelsen än om han endast har att yttra sig över det från barnavårdsnämnden hänskjutna ärendet.

Ätnöjes vederbörande sedermera inte med länsstyrelsens beslut, om den skulle ansluta sig till den mening barnavårdsnämnden har haft, kan besvär anföras hos regeringsrätten. Sedan ett beslut godkänts efter underställning finns det endast en besvärinstans. I sådana kinkiga ärenden som det här gäller, alltså i fråga om rätten att fortfarande vårda fosterbarnet eller rätten att ta barnet från fosterhemmet, tror vi faktiskt att förfarandet vinner på om det i realiteten finns två besvärinstanser, länsstyrelsen och regeringsrätten. Vi yrkar sålunda från utskottets sida bifall till den utformning av paragrafen som den har fått i lagförslaget.

Nästa reservation gäller 27 §. Det är en reservation av herr Birke och fru Wallerius-Gunne, som med bifall till yrkandena i motionerna nr 17 i denna kammare och nr 25 i andra kammaren, i vad motionerna avser ytterligare precisering i fråga om föreskrift rörande underårigs levnadsförhållanden, vill ha sådan ändring i 27 § att till det som nu står angivet rörande förfogandet över arbetsförtjänst eller andra tillgångar skall tillföras ordet »inskränkning», all-

så föreskrift rörande inskränkning i förfogandet.

Jag är ju inte lagteknisk expert, men jag har svårt att tänka mig att en sådan formulering skulle vara bättre. Den begränsar väl möjligheterna till föreskrift i större utsträckning än lagförslaget formulering. Man kan ju ha rätt att lämna föreskrift, även om föreskriften inte innebär någon direkt inskränkning. Det kan ju bli fråga om föreskrift rörande användning på visst sätt.

Reservanterna vill dessutom ha ett tillägg som skulle medföra ytterligare en bestämning, nämligen föreskrift rörande tid och sätt för fullgörande av skadeståndsskyldighet. Detta förutsätter att skadeståndsskyldighet på ett eller annat sätt har blivit fastställd, antingen genom överenskommelse mellan målsägaren och den unge eller också genom att domstol har utdömt skadestånd. Jag vet inte om paragrafen ens med en sådan bestämmelse blir bättre.

Vi har inte haft möjlighet att diskutera någondera av de här formuleringarna i utskottet, eftersom de inte är exakt lika med förslagen i motionerna. I dessa finns nämligen inte det nämnda ordet »inskränkning» med, och inte heller finns orden »tid och sätt» med utan bara »föreskrift rörande fullgörande av skadeståndsskyldighet». Själv tycker jag att motionernas formulering är bättre, men eftersom jag inte vill ha någondera av formuleringarna behöver jag inte ta upp någon diskussion i det ärendet. Utskottet har stannat för förslaget sådant det föreligger i propositionen.

Den tredje reservationen — liksom också en fjärde — berör 30 §. Herr Birke och fru Wallerius-Gunne yrkar bifall till motionerna I:17 och II:25 i den del som avser inskränkning av rätten att omhändertaga underårig för utredning enligt 25 §, så att denna rätt skulle begränsas till under a i denna paragraf nämnda förutsättningar. Ett bifall till yrkandet föranleder ändring i 36 och 37 §§. Det är alltså där fråga om följdändringar.

Förslag till barnavårdslag

I 25 § a avses sådana som måste omhändertas därför att de missköts i hemmet eller av andra skäl är i behov av vård. 25 § b avser sådana som på grund av eget uppförande — brottslig gärning, sedeslöst leverne, underlåtenhet att efter förmåga ärligen försörja sig, missbruk av rusdrycker etc. — behöver omhändertagas. Reservanterna vill att det inte för dem skall föreligga rätt till omhändertagande för utredning. Förmodligen skulle dessa ärenden falla under domstols prövning intill dess särskilda domstolar för ändamålet, ungdomsdomstolar som nämns i senare reservationer, har inrättats.

Utskottet har inte funnit något skäl att begränsa omhändertaganderätten i sådana fall som det här är fråga om till enbart dem som behöver vård, utan utskottet anser att rätten bör omfatta hela det område som nämnts i 25 §.

Det finns vidare en reservation beträffande denna paragraf av fru Svenson och herr Wahrendorff, som yrkar bifall till motionerna 442 i denna kammare och 561 i andra kammaren. Reservanterna önskar sådan ändring av paragrafen att omhändertagandet begränsas till två veckor. Enligt propositionen skall omhändertagandetiden för utredning vara högst fyra veckor. Reservanterna vill emellertid medge rätt till förlängning av tiden med ytterligare två veckor.

Detta innebär icke någonting annat än att reservanterna anser att barnavårdsnämnden skall besluta två gånger. Om utredningsärendet inte kunnat slutföras på kortare tid än två veckor skall barnavårdsnämnden, utan annan prövning än sin egen, ha rätt att förlänga omhändertagandet till de i propositionen angivna fyra veckorna. Det finns väl inte någon anledning att räkna med annat än att barnavårdsnämnderna i sådana fall slutför utredningen så snart det över huvud taget är möjligt, och det förefaller därför inte erfordras den inskränkningen i deras rätt, att omhändertagandetiden på det sättet skulle uppdelas i två perioder. Förutsättningen för sådant omhändertagande för utredning

är ju ändå praktiskt taget hundraprocentigt att vederbörande senare kommer att omhändertagas på ett eller annat sätt för vård eller fostran. Propositionens förslag måste alltså innebära en ganska obetydlig risk för att något sådant frihetsberövande skulle förekomma, som på ett allvarligt sätt kränkte varje människas rätt att inte i onödan berövas sin frihet. Utskottet har därför inte funnit något skäl att tillstyrka detta ändringsyrkande.

Nästa reservation avser 33 §. Herr Birke och fru Wallerius-Gunne yrkar där bifall till motionerna 17 i denna kammare och 25 i andra kammaren i den del motionerna avser bestämmelserna i 33 §. I andra stycket av nämnda paragraf heter det: »Då underårig sålunda tagits i förvar, skall anmälan därom ofördröjligen göras hos barnavårdsnämnden, som har att skyndsamt besluta, om han skall omhändertagas eller frigivas. I sistnämnda fall må han enligt nämndens bestämmande kvarhållas till dess han avhämtas av föräldrarna eller annan fostrare.» Det gäller alltså sådana som är omhändertagna med stöd av bestämmelserna i 25 §. Till detta vill reservanterna ha ett tillägg av följande lydelse: »Har ej barnavårdsnämnden inom fem dagar från det den underårige tagits i förvar beslutat att han skall omhändertagas, skall han omedelbart frigivas.»

Reservanterna vill alltså i vissa fall begränsa omhändertagandetiden till fem dagar. Det rör sig väl här i allmänhet om sådana som genom polismyndighets försorg har blivit omhändertagna och överlämnade till barnavårdsnämnden. Utskottet anser inte att det finns särskilt starka skäl för den ändring som begärs. Med stöd av vad jag tidigare sagt vill jag göra gällande att rättssäkerheten tillräckligt har tillgodosetts genom utformningen av de paragrafer som reglerar dessa förhållanden i det föreliggande lagförslaget.

Slutligen föreligger en reservation rörande 50 §, som avser förbud mot skadliga fosterbarnsförflyttningar. Reservanterna vill i likhet med vad som föresla-

Förslag till barnavårdslag

gits i motionerna 17 i denna kammare och 25 i andra kammaren att paragrafen skall utgå. Skulle detta yrkande bifallas föranleder det vissa ändringar i ett antal i reservationen angivna paragrafer. Jag bör kanske också upplysa om att i en senare reservation under punkten E — en reservation som jag återkommer till — hemställes om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående domstolsprövning av dylika ärenden.

Nu är emellertid riksdagens ställningstagande till 50 § inte beroende av det reservationsyrkande, som avser utredning om domstolsprövning av frågor rörande förbud mot skadliga fosterbarnsflyttningar. Utgår 50 § i enlighet med reservationsyrkandet, kommer frågor av detta slag alltid att underställas de allmänna domstolarna, eftersom barnavårdsnämnd då inte har befogenhet att utfärda förbud mot dylik flyttning. I och för sig har det väl varit naturligt att sådant förbud inte har gällt under den nuvarande barnavårdslagens tid, eftersom tillstånd att taga fosterbarn inte har krävts — sådant tillståndskrav skall ju nu införas — och därför har det väl varit naturligt att även när ett förbud har utfärdats, har det haft interimistisk karaktär intill dess domstol har prövat ärendet, om inte vederbörande parter åtnöjdes med ett av barnavårdsnämnden fattat beslut.

Att vi inte har velat låta 50 § utgå och avvakta resultatet av en eventuell utredning om domstolsprövning av dylika ärenden, beror ju på att domstolsprövning under nuvarande förhållanden är kostnadskrävande och tidsödande.

Det finns ju två besvärinstanser, både hovrätt och högsta domstol, och det är inte i så få fall som högsta domstolen får ta ställning till ärenden av denna beskaffenhet, där tvist om barnen på grund av föräldrabalkens bestämmelser föres till de allmänna domstolarnas prövning.

Vi tror att det både av kostnadsskal för vederbörande och på grund av tidsutdräkten innan ärenden av detta slag blir avgjorda med den domstolsordning

som nu gäller skulle vara olyckligt om man inte ville ge barnavårdsnämnd befogenhet att besluta i sådana ärenden och vid missnöje ge vederbörande rätt att överklaga i länsstyrelse och sedermera i regeringsrätten. Vi kan sålunda inom utskottet inte dela den uppfattning som kommer till synes i den föreliggande reservationen, nämligen att man utan olägenhet skulle kunna undvara 50 §. Den bör alltså enligt utskottets mening stå kvar.

Därmed har jag behandlat de reservationer som avser själva lagförslaget, men jag måste väl också beröra dem som avser yrkanden utan anknytning till särskilt stadgande. Den första av dessa är av fru Svenson och herr Wahrendorff. Fru Svenson har ännu inte haft ordet, men för att inte behöva återkomma skall jag, herr talman, be att få yttra mig om denna reservation redan nu.

Reservanterna vill att riksdagen med bifall till motionerna 442 i denna kammare och 561 i andra kammaren i den del de avser här ifrågavarande spörsmål i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring i lagen att beteckningen »sambällsfostran» införes för slutligt omhändertagande enligt 25 § b. Detta rör alltså dem som skulle omhändertaras på grund av eget beteende. Enligt reservanterna skulle beteckningen »sambällsvård» förbehållas övriga former av omhändertagande, framför allt enligt 29 och 31 §§. Vi har inom utskottet nog fått den uppfattningen att de som står bakom dessa motioner har varit ovanligt känsliga till sitt sinne. Lagtekniskt innebär det alldeles säkert en stor fördel om man har *ett* begrepp beträffande omhändertaganderätten utan att behöva precisera till vilken kategori den omhändertagne skall räknas. För dem som behöver vård skulle enligt reservanternas mening beteckningen »sambällsvård» användas, medan däremot alla som måste omhändertaras på grund av vanart eller eget beteende i övrigt skulle hänföras till kategorien »sambällsfostran».

Är det någon som tror att dessa begrepp kommer att spela någon större roll ute bland folk i allmänhet? Den som

Förslag till barnavårdslag

är omhändertagen för att han uppfört sig illa, han är helt enkelt på uppfostringsanstalt, säger folk, och den som är omhändertagen för att han inte har någon som kan ta hand om hans uppfostran, om honom säger man säkerligen inte något annat än att han fått lov att tas om hand av det allmänna.

Oftast har ju dessa unga lämnats ut till fosterhem och fostrats där. I vissa fall kan plats inte beredas dem i något enskilt fosterhem, utan de tas om hand på barnhem eller vad det nu kallas, för att där fostras. De som omhändertas på grund av eget beteende däremot kommer till ungdomsvårdskolor eller till institutioner av annat slag. Jag tror att utskottet har rätt och reservanterna fel. Den lagtekniska enkelheten bör i detta fall få gå före. De som möjligen tycker att det ligger något felaktigt i att dessa båda kategorier skall kunna sammanföras under en beteckning, även om det inte har någon betydelse i annat sammanhang än i själva lagtexten, bör komma ihåg att lagtexten ju inte läses av folk i allmänhet.

Sedan har vi reservationerna vid punkten C i utskottets hemställan och delvis också vid D, emedan dessa båda reservationer i viss utsträckning är beroende av varandra. Vid C yrkar nämligen reservanterna herr Sunne m. fl., att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa om utredning angående inrättande av ungdomsdomstolar, och i reservation D, för vilken herr Birke och fru Wallerius-Gunne svarar, yrkas att utredning skall företas om införande av kortvarigt frihetsberövande i vårt reaktionssystem. Jag förmodar att reservanterna inte har någon annan mening än att detta system endast skall införas under förutsättning att det blir domstolsbehandling av ärenden där kortvarigt frihetsberövande skulle komma i fråga. Utskottets ställningstagande till reservationen under C är alltså motivering för dess ställningstagande till reservationen under D, nämligen att avslås yrkandet om utredning om ungdomsdomstolar, faller av sig själv också utredningen om kortvarigt frihetsberövande.

Motiven till utskottets inställning till kravet på utredning om ungdomsdomstolar är flera. Först och främst har, såsom jag redan tidigare har sagt, utskottets flertal den meningen att man helst skall undvika att låta förseelser av ungdom behandlas av domstol. En sådan behandling blir nödvändig när det är fråga om svårare förseelser eller brott av den beskaffenheten att man kan tala om verklig kriminalitet, men dylika fall kommer redan nu till prövning av domstol. Utredningen om inrättande av ungdomsdomstolar skulle väl i första hand ta sikte på en sådan sammansättning av domstolen att den hade större förutsättningar att behandla ärenden av detta slag, men förmodligen också på att undersöka huruvida det i vår rättsordning är möjligt att förenkla handläggningen av dylika ärenden.

Såsom framgår av den redogörelse jag tidigare lämnat rörande omfattningen av ärenden av denna art är svårigheterna tillfinnandes i första hand inom storstäderna, i begränsad utsträckning kanske också i de mindre städerna. Däremot är det knappast något problem i de mindre samhällena. I de större städerna är det icke svårt att tillföra barnavårdsnämnden den expertis som erfordras för att handläggningen av sådana ärenden skall bli fullt betryggande. Förfarandet blir enklare i barnavårdsnämnden än i en ungdomsdomstol, och det blir ett snabbare avgörande i barnavårdsnämnden än vid ett domstolsförfarande. Ärenden som behandlas av en barnavårdsnämnd är nästan alltid, även när det rör ungdomar över 16 år — i vissa fall kan det vara fråga om ungdomar upp till 21 år — av den beskaffenheten att åtgärder av ett eller annat slag måste vidtagas, och i regel är det fråga om ganska långt gående åtgärder. Men lägg märke till att det icke har karaktären av straff, när barnavårdsnämnden vidtar sina åtgärder. Det har fortfarande — låt mig ge reservanterna i den tidigare reservationen ett litet korn — karaktären av samhällsfostran.

Jag tror därför att vi inte bör fatta något beslut om utredning angående ung-

Förslag till barnavårdslag

domsdomstolar förrän vi har fått erfarenhet av huruvida barnavårdsnämnderna på alla sådana platser, där dessa ärenden har någon större omfattning och är av någon större svårighetsgrad, lyckas komma till rätta med dem med de resurser som kommer att ställas till deras förfogande enligt den nya lagen. I varje fall tror jag att vi utan några samvetsbetänkligheter kan skjuta på frågan om en utredning angående ungdomsdomstolar intill dess vi blivit i tillfälle att ta del av vad utredningen om administrativa frihetsberövanden kommer att säga och vad besvärssakkunniga kommer att föreslå beträffande besvärsmål och besvärinstanser.

Jag hemställer följaktligen, herr talman, om avslag även på dessa yrkanden.

Sedan finns det ytterligare en reservation. Den berör en fråga som jag tidigare har talat om under 50 §, som reservanterna — herr Birke och fru Wallerius-Gunne — vill ha bort. Ett bifall till det yrkandet skulle innebära att ärenden av detta slag — det gäller frågan om förbud mot att taga fosterbarn från fosterhemmet — kom att behandlas av domstol. Yrkandet i den sista reservationen går däremot ut på en utredning huruvida icke ärenden av detta slag bör bli föremål för domstolsbehandling. Slopas 50 § kommer sådana ärenden att automatiskt behandlas av domstol. Skulle man tillmötesgå båda dessa önskemål från högerreservanterna blir det kaka på kaka. Behålles 50 § finns det ju visst motiv för att begära utredning, men slopas paragrafen förstår jag inte varför man skall begära utredning om att dessa mål skall gå till domstol, eftersom de då automatiskt kommer att behandlas av domstol.

Herr talman! Med detta har jag behandlat alla frågor som jag funnit nödvändigt att beröra i samband med utskottsutlåtandet, och jag yrkar bifall till detta.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! På kammarens bord ligger i dag förslaget till ny barnavårds-

lag och utskottets utlåtande däröver. När jag läste detta utmärkt nyanserade och angenämt välskrivna utlåtande med reservationer och allt, kände jag mig verkligen glad över att det i Sveriges riksdag finns en samling *över* partierna kring så många gemensamma värderingar, oberoende av hur den allmänna opinionen svallar kring frågorna om ungdom, brott och straff. Jag fick ett starkt intryck av att åsiktsskillnaderna om barn- och ungdomsvården många gånger är större till vokabulären än till innehållet — centerpartireservationen, som vill göra åtskillnad mellan samhällsfostran och samhällsvård, är därvid symptomatisk. Ja, jag fick ett intryck av att vi i stort sett är överens om hur missanpassning hos barn och ungdom skall behandlas och samhällets reaktioner utformas för att ge maximala chanser till ett återförande i sunda och riktiga utvecklingsbanor av barn och unga med beteenderubbningar. Vi har därvid kunnat bygga på de erfarenheter och den barnavårdslagstiftning som vi nu har och med bibehållande av det bästa i våra traditioner effektivisera själva metodiken i barnavårdsarbetet.

Att säga att detta varit angeläget innebär ingen kritik av de nuvarande barnavårdsnämnderna. De har på det hela taget väl förvaltats sitt pund under 35 år av stora strukturella förändringar i vårt samhälle, som påverkat ungdomen och ökat anspråken på barnavårdsmyndigheternas kapacitet. Vi har upplevat en kraftig befolkningsström från landsbygden till städerna, och det har då mest gällt ungdom, vi har utökat skolgången från sju till åtta och från åtta till nio år med allt vad därav följer och vi har satt inkomster och köpkraft i ungdomens händer som aldrig förr — för att nu bara nämna ett par av de företeelser som måste avspeglats i samhällets barnavård och som gjort det ofrånkomligt att den lagstiftning som reglerar denna barnavård nu anpassas till den nya tiden. I denna insikt är det ingen i utskottet som velat återförvisa lagförslaget till kanslihuset för omarbetning. Jag noterar tacksamt vad herr

Birke här anförde om den saken. Det mesta har mottagits positivt, och i de förhållandevis få punkter där åsikterna bryter sig har det anförts argument som inte på något sätt är utrerade. Man kan ha olika meningar i dessa punkter utan att nämnvärt avvika från det humanitetsmönster som karakteriserar svensk ungdomsvård av i dag.

När det gäller den missanpassade ungdom som samhällets barnavårdsmyndigheter får ta hand om d. v. s. cirka tiondelen av de drygt 60 000 fall som f. n. årligen passerar barnavårdsnämnderna, går dock i detta betänkande en vattendelare mellan å ena sidan dem som, om jag får uttrycka det så, är mer domstolstroende — jag tänker då närmast på flertalet av reservanterna — och å andra sidan dem som vill förankra kampen mot ungdomsbrottsligheten hos folket självt och hos dess förtroendevalda, för att citera kriminologen Torsten Eriksson, vars ingående kännedom om dessa frågor kan spåras bakom utformningen av många känsliga paragrafer i detta lagförslag. Men de mera domstolstroende är säkert också beredda att ge uttryck för sin uppskattning av de många dugliga kommunalmän och kommunalkvinnor, som runt om i vårt land satsar sina krafter och sitt intresse i barnavårdsnämndernas arbete — socialvårdens tjänstemän inte att förglömma — medan regeringen och utskottsmajoriteten som är skeptiska mot det förslag, som framförts här om ungdomsdomstolar och om överprövning vid domstol av vissa ärenden, ingalunda därmed har velat bryta staven över juristerna. Vi lägger bara tyngdpunkten i vårt förtroende något olika.

Frågan om juristmedverkan i barnavårdsnämnderna har överdimensionerats en hel del i de tidigare debatterna. När lagrådet i höstas tog till de stora orden och menade att obligatorisk juristmedverkan var »ett ofrånkomligt krav» — även om rådet i nästa andetag modifierade kravet till att juristmedverkan *bör* förekomma — så var det nog den då aktualiserade rättssäkerhetsdebatten som influerade. När vi i regering-

Förslag till barnavårdslag
en sedan bedömde denna fråga, tog vi hänsyn till följande praktiska och principiella faktorer:

Ur praktisk synpunkt var det inte möjligt att uppbringa för barnavårdsfrågor intresserade och lämpade jurister inom geografiskt räckhåll för alla de bortåt 1 000 barnavårdsnämnderna i landet — att en jurist vilken som helst alltid skulle vara bättre än socialt erfarna lekmän vill väl ingen på allvar göra gällande.

Vidare innebär ju det stora flertalet barnavårdsärenden — såsom utskottets ärade ordförande här med statistik visat — inte någon skuldprövning eller något tvångsomhändertagande. I alla fall av ungdomlig kriminalitet som infaller efter femton års ålder prövas skuldfrågan vid lagbrott av allmän åklagare. När de unga lagbrytarna är under femton år föreligger i regel en polisutredning som föranleder att barnavårdsnämnden påkopplas. Om det därvid är tvivelaktigt huruvida pojken eller flickan är skyldig eller ej till de förseelser som han eller hon lastas för och som kan tänkas föranleda åtgärd av barnavårdsnämnden, bör nämnden enligt lagförslaget anlita särskild expertis — juridisk, medicinsk eller psykologisk — som kan penetrera ärendet utifrån den allmänna målsättningen, att den unge skall vederfaras rättvisa och hjälpas på rätt bog igen om han råkat på sned.

För att bistå nämnderna med kontakten med dylik juridisk och annan sakkunskap har det under förberedelserna till den nya lagen träffats en överenskommelse med Svenska socialvårdsförbundet — vars ordförande landshövding Thorwald Bergquist inom parentes sagt visat ett levande intresse för uppgiften — att förbundet skall förmedla erforderlig expertis till de barnavårdsnämnder, som efterfrågar sådan, och till viss uppgjord taxa. Att socialvårdsförbundet åtagit sig denna serviceuppgift betraktar jag som ett mycket värdefullt stöd för den nya barnavårdsdagstiftningen, och jag har gärna velat betyga detta här.

För att fullfölja tankegången om juristinflytandet på barnavårdsärenden,

Förslag till barnavårdslag

där rättstvister kan uppstå och visst tvång är involverat — det må gälla omhändertagande av en misskötsam ung person mot hans vilja eller gälla förbud för föräldrar att tills vidare återfå ett barn, som rotat sig i ett gott fosterhem — får jag ytterligare erinra om den överprövning av alla sådana ärenden som förutsättes komma att ske hos länsstyrelsen — för övrigt med vägen öppen fram till regeringsrätten. De förvaltningsjurister som med stor vana av socialärenden handlägger prövningen i länsstyrelseinstansen är säkerligen inte sämre jurister än domstolsjuristerna — i varje fall är inte detta min uppfattning. Jag tror att det är att göra en opåkallad kategoriklyvning av den aktningssvärda juristkåren, om man försöker spela ut domstols- och länsstyrelsejurister mot varandra. Och invändningen att de båda inte befinner sig på samma nivå av ärendeprövning har ingen nämnvärd praktisk betydelse, eftersom proceduren i barnavårdsärendena är så fastlagd i den nya lagen att utredningsförfarandet, nämndbeslutet, underställelsen resp. besvärsmöjligheten hakar i varandra med minsta möjliga tidsutdräkt. Apropos utredning vill jag här passa på tillfället att säga att jag naturligtvis gärna godtar att utskottet fixerat i lagtexten mina intentioner i kommentarerna att den, som ett ärende rör, skall underrättas om vad som framkommit vid utredningen.

I sammanhanget vill jag sedan göra en kort kommentar, utöver dem som utskottets ärade ordförande har gjort, till de två reservationsyrkandena om underställelse av förflyttningsförbud och om omhändertagande för utredning enligt 25 § b.

När vi under utarbetandet av propositionen beslöt oss för att besvärsrätten kunde vara till fyllest i fosterbarnstvisiter av angivet slag, skedde det emedan underställningsinstitutet synbarligen fått allt mindre betydelse och emedan vår kammarkollega herr Alexandersons kommitté om administrativa frihetsberövanden — som bl. a. har underställningsförfarandet till granskning — vid tillfrågan tyckte att vi kunde avvara en

underställning i detta fall — fru Hamrin-Thorell kan vända sig om i bänken till herr Alexanderson för att få detta bekräftat. Vidare emedan vi var övertygade om att den eller de föräldrar, som fick barnavårdsnämndens beslut emot sig, alltid skulle överklaga detta — ty så oföretagsamma är nog inte föräldrarna — och att — då varje ny ansökan ger besvärsrätt — länsstyrelsen skulle kunna få pröva samma ärende både genom underställning och besvär med onödigt omgång av papper och förhör och en förlängning av det spänningstillstånd vari barnet och dess omgivning lever innan ärendet blir avgjort. Majoriteten av de cirka 300 remissinstanserna har också godtagit förslaget att inte underställa länsstyrelsen detta slags ärenden.

Vad så angår de asociala ungas konfrontering med myndigheterna får jag kanske först erinra om att vi i förslaget till ny barnavårdslag har bibehållit ungefär nuvarande villkor för barnavårdens rätt att beröva en ung människa hennes frihet. När man nu länge och mycket klagat över att barnavårdsnämnderna ingriper för sent, för sällan, är för passiva, inte beivrar tillräckligt etc., förefaller det ganska motsägelsefullt med den kritik som riktats mot lagförslagets försök att utifrån samma förutsättningar för ingripandet som nu göra själva metodiken mera ändamålsenlig och mera effektiv.

De båda metodiska nyheterna i förslaget — rätten för polismyndighet att ta asocial ungdom i förvar till dess vederbörande barnavårdsnämnd fattat beslut om lämplig åtgärd samt rätten för barnavårdsnämnd att besluta om intagning på s. k. utredningshem för att få underlag för en bedömning av den lämpligaste behandlingen på längre sikt — kritiserar här av en del reserver utifrån ganska motstridiga utgångspunkter. Jag har förstått det så, att man nog uppskattar att en ung människa som visat grava missanpassningssymptom blir ordentligt undersökt till sin konstitution och miljö av läkare och social expertis. Kanske inser man också, att det kan behövas tid för en sådan viktig kartlägg-

ning av personligheten och att »högst fyra veckor» inte är så mycket i detta läkarknapphetens land. Men samtidigt är man rädd för att utredningstiden är för lång för att mot den unges vilja kvarhålla honom. Centerns förslag att man skulle ta utredningstiden så att säga i två bitar är ett uttryck för detta dilemma mellan rätts säkerhets- och effektivitetskraven. Jag tror för min del att lagförslagets avvägning är ganska lagom.

Ett andra uttryck härför är högerreservationen mot att kriminaliserade barn och ungdomar över huvud taget skall få omhändertagas för utredning genom barnavårdens försorg. Herr Birke menade här, att det är att bruka större våld än nöden kräver och att man med fördel bör anförtro detta åt domstolarna i stället. Här tänker sig tydligen reservanterna antingen häktning, varvid hela utredningsförfarandet förefaller att komma bort i hanteringen, eller också att vederbörande skall släppas hem, och huruvida det då går att organisera en utredning i frihet står i vida fältet. Jag måste bekänna att detta är den bland reservationerna som jag haft svårast att förstå — så mycket mer som alla de 300 remissinstanser som yttrat sig om omhändertagande för utredning anslutit sig därtill och till och med lagrådet inte kunnat hitta minsta lilla korn av rättskränkning i förslaget. Att kvarhålla i häkte eller polisförvar de barn och ungdomar som på grund av sitt uppträdande eller levnadssätt är farliga för allmän ordning och säkerhet, hellre än att omhändertaga dem för utredning på utredningshem kan ju inte gärna vara det samma som det polisiära förvar på ett eller annat dygn som vi tänkt oss i propositionen, så mycket mer som reservanterna vill — återigen ur rättssäkerhetssynpunkt — maximera det tillfälliga polisförvaret till fem dagar, då de fruktar att det temporära förvar på ett eller annat dygn som lagförslaget upptar annars skulle kunna förlängas — tydligen utöver fem dagar. Jag har verkligen svårt att se hur dessa ståndpunkter rimmer med varandra — logiskt sett.

Men eljest vill jag återkomma till vad

Förslag till barnavårdslag

jag sade här i början. Det kan anföras respektabla skäl både för den ena och den andra uppfattningen i de frågor, där meningarna delat sig. Men jag skall, herr talman, inte nu fördjupa mig mer i dessa skiljefrågor och argumenteringarna kring dem — det skulle föra för långt en arbetsspäckad fredag som i dag. Herr talmannen, tillika utskottsordföranden, har redan så värtaligt bemött reservanterna i andra avseenden att det är överflödigt för mig att komma med några upprepningar. Mitt bestående intryck av utskottets prövning av förslaget till ny barnavårdslag är som sagt att det finns en betydande enighet om de grundläggande värderingarna, och jag upprepar att detta gläder mig mycket.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Det har här förut i dag vid ett tillfälle påpekats det starka samband som föreligger mellan barnavårds-lagförslaget och den utredning rörande administrativa frihetsberövanden som jag under de senare åren har varit sys-selsatt med i spetsen för en särskild tillsatt kommitté. Jag har därför funnit det vara påkallat att här säga några ord om vissa mera principiella synpunkter i så att säga själva gränsområdet mellan dessa problem.

Vårt utredningsuppdrag gäller själva förfarandet vid de organ, som skall behandla ärenden rörande administrativa frihetsberövanden. På barnavårdens område avser utredningen sålunda — om man inte skulle komma att föreslå en radikal förändring i det nuvarande systemet — inte i första hand barnavårds-nämndernas ställning utan förfarandet vid underställning av deras beslut. Utredningsarbetet inom kommittén har bedrivits i samråd med arbetet på den nya barnavårds-lagen, och de nya bestämmelserna i lagen är också så konstruerade att de väl kan förenas med det förslag som utredningen inom kort kommer att framlägga.

En av utredningens viktigaste uppgifter har varit att framlägga förslag rörande beskaffenheten av de organ som

Förslag till barnavårdslag

skall fatta beslut i frågor om administrativa frihetsberövanden. Bland de olika alternativ som utredningen i det avseendet har prövat ingår ungdomsdomstolar av den typ som förekommer i många främmande länder. Med den benämningen avses då ett slags specialdomstolar inom det allmänna domstolsväsendet som kan döma även till verkliga straffpåföljder. Utredningen har kommit till den uppfattningen att sådana ungdomsdomstolar inte lämpligen bör införas i Sverige. Skäl kan visserligen anföras för en sådan ordning, såsom också påpekats här förut under debatten, men motskälen är enligt utredningens mening av större styrka. Jag skall här endast nämna de viktigaste.

Rent praktiskt skulle det bli svårt att genomföra ett ungdomsdomstolssystem annat än i de största städerna. På landsbygden är antalet ärenden av detta slag alltför litet för att bilda underlag för speciella domstolar, och man kan inte gärna tänka sig att ha radikalt olika system i olika delar av landet. Gränsdragningsproblemen blir, såsom också här i utskottsutlåtandet har påpekats, med systemet ungdomsdomstolar snarast större än med vårt nuvarande system. Vidare skulle det innebära att i varje fall i högre instans dessa frågor skulle handläggas av de allmänna domstolarna, d. v. s. hovrätterna och högsta domstolen, och mot en sådan överflyttning torde inte minst bland socialvårdens representanter finnas en mycket stark opinion. Utredningen har därför stannat vid att förlägga rättssäkerhetsgarantierna till särskilda specialdomstolar, som skall överta den befattning som för närvarande länsstyrelserna har med dessa ärenden. Enligt ett alternativ blir det närmast fråga om en omorganisation av länsstyrelserna i mera domstolsmässig riktning vid behandling av dessa ärenden.

En viktig anledning till att utredningens beslut kommit att gå i den riktningen är att direktiven för utredningen innehåller att man skall i möjligaste mån eftersträva ett enhetligt förfarande och ett enhetligt beslutande organ för

olika former av administrativa frihetsberövanden. Med det önskemålet, som såvitt jag vet vunnit allmän anslutning som målsättning på detta område, är det givetvis inte förenligt att överlämna barnavårdsärendena till särskilda ungdomsdomstolar. Bakom de önskemål om ungdomsdomstolar, som framförts i bl. a. en motion från folkpartihåll, står väl såvitt jag fattar i första hand önskemålet om att redan det grundläggande beslutet om frihetsberövande skall fattas av ett judiciellt organ. Ett sådant önskemål kräver emellertid i och för sig inte övergång till ett system med ungdomsdomstolar, utan det kan också förenas med ett sådant system som utredningen har tänkt sig, med socialdomstolar av annan karaktär. En sådan lösning skulle då kunna tänkas, att alla beslut om omhändertagande tvångsvis av barn och ungdom skulle fattas av eller underställas de föreslagna socialdomstolarna, således oberoende av om vårdnadshavaren och den unge själva lämnat sitt medgivande. Detta är en tankegång, som det kan vara väl motiverat ur rättssäkerhetssynpunkt att närmare överväga. Det kan emellertid vara en omdömesfråga om denna sak bör aktualiseras omedelbart eller om man kan vänta och se hur den nya barnavårdslagen och den väntade reformen i fråga om förfarandet vid administrativa frihetsberövanden kommer att utfalla. Den här nämnda tankegången är också närmare utförd i den nyssnämnda folkpartimotionen.

Av vad jag här anfört framgår att då jag för min del i utredningen rörande administrativa frihetsberövanden har prövat alternativet ungdomsdomstolar men funnit detta alternativ mindre väl lämpat för svenska förhållanden, jag inte gärna kan rösta för den vid betänkangets hemställan under C fogade reservationen, som utmynnar i en begäran om utredning om inrättande av ungdomsdomstolar. Däremot har jag lättare att ansluta mig till åtminstone vissa väsentliga tankegångar i den folkpartimotion som jag nämnt.

Jag har, herr talman, särskilt med an-

ledning av min ställning inom utredningen rörande administrativa frihetsberövanden funnit det påkallat att här avgiva denna deklaration.

Fru SVENSON (cp):

Herr talman! Jag kommer endast att uppehålla mig vid några speciella synpunkter på det utskottsutlåtande som vi nu behandlar. Vi står i begrepp att antaga en ny barnavårdslag, och då anser jag det angeläget att poängtera skiljelinjen mellan rena vårdfall, t. ex. till skydd för barnet, och fall av omhändertagande av lagöverträdare. Från centerpartiets sida har motionsvägen påpekats lämpligheten av att i terminologien, liksom i fråga om indikationerna för ingripande, dessa två grupper hålls isär. Det kan medges att för den stora allmänheten de föreslagna beteckningarna samhällsvård respektive samhällsfostran kanske skulle komma att få samma betydelse, men för det barn som omhändertagits t. ex. på grund av föräldrarnas dödsfall eller oförmåga att handha vårdsnaden, och där barnet icke på något sätt varit vållande till omhändertagandet, anser jag det icke oväsentligt om dess omhändertagande har samma namn som det ingrepp i den personliga integriteten som en brottsling, låt vara underårig, får vidkännas som korrekionsmedel för en lagöverträdelse.

Utskottet anser att frågan är av underordnad vikt samt av rent lagteknisk natur och det är en fråga som allmänheten inte fäster något avseende vid. Utskottet är dock inte främmande för de synpunkter som framförts i centerpartimotionen, ty på sid. 117 skriver utskottet: »Skall man emellertid göra någon skillnad, bör denna rimligen göras mellan å ena sidan fall, då ingripandet föranledes av den underåriges beteende, d. v. s. fall enligt 25 § b, samt å andra sidan fall, där ingripandet beror på att barnet är i behov av skydd eller vård, alltså fall enligt 25 § a och 31 §.» Av detta framgår ganska klart att utskottet är fullt införstått med reservanternas synpunkter. Det enda skälet för utskottets avstyrkande av motionerna I:442

Förslag till barnavårdslag

och II: 561 är att lagtexten måste ändras i några paragrafer. Jag frågar mig om det kan vara riktigt att några lagparagrafer skall få stå hindrande i vägen när det är fråga om av vilken anledning ett barn blivit omhändertaget. Jag tycker att det är väl hårt att ett barn, som helt oförvållandes måste omhändertagas, skall gå under samma beteckning som en kriminell ungdom. Utskottets ärade ordförande, som nu sitter som talman, yttrade att vi reservanter är ovanligt känsliga till sinnet. Ja, jag medger att vi är känsliga till sinnet när det gäller barnen och deras vård. Men barnen är ju också det dyrbaraste vi har.

Propositionen behåller i huvudsak skillnaden i förutsättningar mellan de två slagen av omhändertagande men sammanför dem under gemensam benämning — samhällsvård. Ja, vad skall nu detta tjäna till? Är det inte barnen som vi i första hand är skyldiga att skydda och hjälpa? Den saken är vi nog alla överens om. Vi motionärer anser att i lagen skall skillnaden fastslås mellan kriminella individer och utan eget förvållande omhändertagna barn. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till den reservation i denna del som jag avgivit tillsammans med herr Warendorff och som återfinnes på sidan 144 i utskottets utlåtande.

När det sedan är fråga om att förebygga ökad ungdomsbrottslighet är det också angeläget att påföljdssystemet snarast möjligt byggs ut. Det är nödvändigt att de unga lagöverträdarna på ett eller annat sätt får känna på att brott inte lönar sig. Med nuvarande möjligheter att genom varningar, åtalseftergifter o. d. försöka tillrättaföra dem som kommit in på brottets bana synes det tyvärr många gånger ofrånkomligt att en ökning av ungdomsbrottsligheten äger rum. Då emellertid frågor rörande påföljdssystemet m. m. behandlats av strafflagberedningen samt i det på hösten 1959 framlagda betänkandet angående ungdomsbrottsligheten har jag utgått från att det nya förslaget kommer att innefatta bl. a. kortvarigt frihetsberö-

Förslag till barnavårdslag

vande av unga lagöverträdare. Jag har därför i likhet med utskottet ansett det överflödigt att riksdagen gör framställning till Kungl. Maj:t i det ämnet.

När det däremot gäller omhändertagande av ungdomar för utredning kan detta vara nödvändigt för att avbryta en påbörjad brottsserie och för att avlägsna den unge från ett gäng där han utsätts för eller utsätter andra för skadlig inverkan. Viktigt är att utredningen sker snabbt. Normalt bör ett omhändertagande för utredning ej vara längre än högsta två veckor. Skulle särskilda omständigheter föreligga kan ärendet omprövas. Även utskottet har samma uppfattning och säger i sitt utlåtande: »En ändring sådan som den av motionärerna föreslagna kunde tänkas medverka till att nämnderna mera energiskt än eljest inriktade sina utredningsresurser främst på sådana fall, där någon omhändertagits för utredning.» Trots detta tvekar utskottet, såsom vi även nyss hörde av utskottets ärade ordförande, att införa detta i lagtexten. Vi motionärer från centerpartiet anser att bestämelsen om två veckor bör finnas med från början. Det kan annars lätt bli praxis att en barnavårdsnämnd använder fyra veckor för utredning. Om alltför lång tid förflyter mellan den eller de brottsliga gärningarna som föranlett omhändertagandet och straffet eller åtgärderna, förlorar en ung människa känslan av samband mellan brott och straff. Erfarenheten från all uppfostran ger vid handen att det är effektivast om de korrigerande åtgärderna sker snabbt. Det torde också vara svårt för barnavårdsnämnderna att ordna vetlig sysselsättning under utredningstiden. Att en ungdom i brytningsåren får vara mer eller mindre sysslös under så lång tid som fyra veckor kan dessutom inte heller underlätta återanpassningen.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen av mig och herr Wahrendorff, vilken återfinns på sid. 140 i utskottsutlåtandet, där vi hemställer att 30 § andra stycket skall erhålla följande lydelse:

»Omhändertagande för utredning må bestå högst två veckor. Efter ny prövning må, om utredningen i ärendet möter särskilda svårigheter, nämnda tid förlängas, dock högst med ytterligare två veckor.»

Propositionen behandlar även ungdomsdomstolar. I centerpartiets motion hävdas, att det även skulle vara värdefullt om rättssäkerheten, som måbända ej kan anses tillfredsställande i barnavårdsförfarandet, bleve föremål för en grundligare prövning när erfarenheter av den nu föreslagna ordningen vunnits. Såväl ur den enskildes synvinkel som från barnavårdsnämndernas synpunkt vore det av stor betydelse om garantier skapades mot obefogade ingripanden respektive underlåtenhet att ingripa. Detta kunde ske genom att samma organ som tillämpar strafflagstiftningen skulle kunna döma även efter barnavårdslagen. Genom vissa kompletteringar i domstolens sammansättning och beslut om hörande av barnavårdsnämnd i mål mot underåriger anser jag att våra nuvarande domstolar kunde bli lika lämpliga som särskilda ungdomsdomstolar skulle vara.

I stort sett är de barnavårdande myndigheternas möjligheter att på ett effektivt sätt och till barnens bästa handha sina uppgifter beroende på ekonomiska och personella resurser samt på antalet platser på anstalter i den mån anstaltsvård är nödvändig av olika orsaker. Det bör dock betonas att vården i bra fosterhem är att avgjort föredraga för den del av de omhändertagna som ej företer allvarliga beteenderubbningar. I bra fosterhem kan barnen och ungdomarna erhålla den kärlek och omtanke som icke tidigare varit dem förunnade och härigenom bli goda och harmoniska medborgare. Därvid bör ihågkommas att ersättningen till fosterhemmen bör vara sådan att tillgången på goda fosterhem inte minskas. Jag är införstådd med att ersättningen ej skall vara sådan att den ger upphov till ekonomiska spekulationer, men det måste anses skäligt att de goda hem som är villiga att åtaga sig att handha fosterbarn, skall ha ersätt-

Förslag till barnavårdslag

ning för de kostnader som uppkommer härigenom samt rimlig ersättning för det merarbete som i synnerhet husmodern får vidkännas. Härvid bör ihågkommas att vården vid anstalter ställer sig betydligt dyrbarare för det allmänna än vården i fosterhem.

Med anledning av vad jag här anfört vill jag, herr talman, hänvisa till det särskilda yttrande av mig och herr Wahren-dorff, som fogats till detta utskottsutlåtande.

Herr KALLQVIST (fp):

Herr talman! Debatten här har hitintills gått efter de stora linjerna och berört principerna. Jag skall, herr talman, tillåta mig att gå in på en liten detalj.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 10 år 1960 med förslag till ny barnavårdslag har till barnavårdsanstalter också hänförts elevhem vilka är knutna till skolor och har till ändamål att underlätta elevernas skolgång. Det gäller 55 § b i lagförslaget som utskottet har tillstyrkt. I motionen I:45 hävdar vi att dessa elevhem skall undantagas och alltså punkten d strykas. Motionärerna anser att de här avsedda skolhemmen redan står under tillsyn av myndigheter som förfogar över tillräcklig sakkunskap för dessa uppgifter.

Jag skall därför, herr talman, be att med tillstyrkan av motionen I:45 få yrka att nämnda 55 § i barnavårdslagen får följande lydelse:

»Med barnavårdsanstalt förstås i denna lag sådan för vård och fostran av barn och ungdom under aderton år avsedd anstalt som ej är att hänföra till sjukvårdsanstalt, till hem för psykiskt efterblivna, blinda, döva eller vanföra eller till elevhem, varmed förstås anstalt som är knuten till skola och har till ändamål att underlätta elevernas skolgång. Vad i lagen stadgas om barnavårdsanstalt äger ej tillämpning på ungdomsvårdsskola.

Särskilda former av barnavårdsanstalter äro

a) *barnhem* av olika slag, såsom spä-

barnshem, mödrahem, upptagningshem och specialhem;

b) *barnkolonier*, vilka mottaga barn för vistelse under begränsad del av året; samt

c) *barnstugor*, vilka regelbundet mottaga barn för begränsad del av dygnet, såsom lekskolor, daghem och fritidshem.»

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Det var närmast en formulering i en av herr Birke och fru Wallerius-Gunne avgiven reservation samt några yttranden av herr Birke från denna talarstol, som föranledde mig att begära ordet.

Gång efter annan fällt yttranden som tycks vilja ge vid handen, att vi här i Sverige skulle tolerera nästan vad som helst när det gäller våra missanpassade ungdomar. Är det inte litet felaktigt att fortsätta med den uppläggnings av problemet? Tvärtom ligger det väl så till att vi allesammans är djupt bekymrade över förhållandena, och det finns människor både inom myndigheterna och på annat håll som verkligen engagerat grubblar över vilka åtgärder som kan vidtagas för att vi skall komma till rätta med problemen.

Vi har i Sverige olika former för ingripande, påföljd och behandling. I de parlamentariskt sakkunnigas betänkande år 1959 redovisas en rad av rekommendationer för effektivare uppspårning, snabbare åtgärder o. s. v. I betänkandet har vi ytterligare understrukit att det enligt vår mening är betydelsefullt att man genom forskning, och genom att den erhåller en självständig företrädare vid universitet, verkligen får veta mera om detta problem och kan sätta in adekvata åtgärder. Vi har också med all kraft framhållit vikten av att man satsar mera på den förebyggande verksamheten.

Herr Birke uppehöll sig en hel del vid önskemålet att vi skulle införa en korttidsbehandling av dessa ungdomar. Jag vill då först erinra om att 1959 års vårriksdag beslöt att vid Hammargårdens

Förslag till barnavårdslag

yrkesskola försöksvis skulle prövas en korttidsbehandling avsedd i främsta hand för ungdomar med normal uppväxt och normal personlighetsutrustning, vilka under pubertetsåren gjort sig skyldiga till viss kriminalitet. Men av herr Birkes anförande fick jag den bestämda uppfattningen att det närmast var vissa utländska förebilder som han hade i tankarna.

Han nämnde t. ex. England, där man sedan 1948 har en anordning med korttidsstraff för dessa ungdomar. Principen är att åstadkomma en kort, skarp chock. Det hela skall vara lagt på järnhård disciplin, rigoröst utarbetat dagschema, hårt arbete och snabbast möjliga tempo. Föga utrymme ägnas åt yrkesutbildning och undervisning. Någon egentlig eftervård förekommer inte. Enligt de upplysningar vi inhämtat är återfallsprocenten för de sålunda behandlade ungdomarna mycket nedslående. Man har också fått lov att moderera de från början uppdragna riktlinjerna, och om jag är riktigt underrättad har man ådagalagt ett visst intresse för svenska åtgärder på detta område.

Herr Birke talade även om den tyska Jugendarrest såsom någonting som vi skulle kunna reflektera på, men det förhåller sig på ungefär samma sätt med den. Man har olika former av Jugendarrest. Det hela står under ledning av en domare. Genom ensamhet i cell skall ungdomarna bibringas en viss insikt om sin situation, och de skall hållas till arbete. Anstaltsvistelsen skall kompletteras med läsning av pedagogiskt värdefull litteratur, med kroppsövningar, undervisning o. s. v. Men i övrigt läggs det hela på en strängt disciplinär basis.

Det var ganska anmärkningsvärt att herr Birke i detta sammanhang inte alls nämnde det amerikanska försöket till en viss korttidsbehandling, ett försök som har lagts upp på helt annat sätt — där är det fråga om *behandling* vid en öppen anstalt med ett minimum av uttryckligt fastställda regler. Man strävar att skapa en situation som så mycket som möjligt liknar den situation ungdomarna möter ute i samhället. Atmosfären

skall vara tolerant och informell, och man vill försöka analysera och behandla ungdomarna. Återfallsprocenten för dessa amerikanska ungdomar har visat sig vara mycket blygsammare än den återfallsprocent man haft i England och Tyskland, och såvitt jag kan förstå, talar erfarenheterna inte till förmån för de engelska och tyska projekten.

Det är en viss formulering i reservationen, som har gjort att jag ansett mig alldeles nödsakad att för några ögonblick ta kammarens tid i anspråk. Det står nämligen följande på sidan 147: »Ett annat exempel på att rättsuppfattningen synes vara på väg att godtaga korttidsbesträffning av unga lagöverträdare är ett uttalande i det under hösten 1959 av parlamentariska sakkunniga framlagda betänkandet angående ungdomsbrottsligheten, att det pågående reformarbetet bör resultera i ett tillräckligt differentierat system som erbjuder möjlighet till såväl korttids- som långtidsbehandling av unga lagöverträdare.»

Enligt min mening är detta verkligen en ganska häpnadsväckande skrivning. Man vill liksom göra gällande att de parlamentariskt sakkunniga skulle på något sätt vara intresserade av att här i landet omplantera de tyska och engelska anordningarna. Detta har inte alls varit fallet. Det är visserligen sant att professor Munktell i diskussionen flera gånger var inne på detta område. Jag vill emellertid erinra kammarens ledamöter om att detta betänkande är enhälligt och att sålunda även professor Munktell står bakom vad som där skrivits.

Och vad är det vi har sagt? Jo, vi har sagt att samhällsengripandena på detta område när det gäller våra ungdomsbrottslingar är så att säga i stöpsleven, både på det straffrättsliga området och då det gäller den samhälleliga barnavården. Vi har talat om att vi behöver följa med utvecklingen och att vi behöver ha ett tillräckligt differentierat system, som erbjuder korttids- och långtidsbehandling — jag ber att få understryka ordet *behandling*. Vi har inte givit det minsta lilla finger åt något slags upp-

Förslag till barnavårdslag

fattning att vi här skulle införa något korttidsstraffningssystem. Vi avvisar över huvud taget denna vedergällningsinställning. Sedan har vi sagt att vad som händer på området både här hemma och utomlands naturligtvis skall följask med största uppmärksamhet, och det ligger ju i sakens natur.

Jag har inte ansett mig kunna undgå att säga detta för att det inte skall kvarstå någon misstolkning av vad denna grupp av de parlamentariskt sakkunniga har ansett och velat på denna punkt.

Herr BIRKE (h) kort genmäle:

Herr talman! Fru Wallentheim gör vissa erinringar mot formuleringen i vår reservation på s. 147 i utskottsutlåtandet. Nu förhåller det sig faktiskt så, herr talman, att vi har tagit meningar från det betänkande, som fru Wallentheim här har talat om. Hon är ledamot i kommittén och känner väl därför till dem.

Jag skall be att till kammarens protokoll få läsa upp vad kommittén har sagt i denna fråga. Uttalandet, bakom vilket fru Wallentheim alltså står, återfinns på s. 67 i kommitténs betänkande, där man skriver: »...det straffrättsliga reaktionssystemet och motsvarande sektor inom den samhälleliga barnavården ligger i stöpsleven. Det är av stor betydelse att detta reformarbete resulterar i ett tillräckligt differentierat system som erbjuder möjlighet till såväl korttids- som långtidsbehandling.» Ordet korttids—långtidsbehandling syftar här på det straffrättsliga reaktionssystemet, såvitt jag har kunna utläsa. Vidare står det: »Vad särskilt angår ingripanden i form av kortare frihetsberövanden pågår på olika håll i utlandet experiment och diskussioner som är förtjänta av uppmärksamhet även från vår sida.»

Jag har tagit reda på att denna skrivning är en kompromiss mellan olika ståndpunkter inom kommittén. Den ledamot, som jag har talat med, delar den uppfattning vi reservanter har i fråga om hur man skall tolka detta uttalande. Fru Wallentheim har den uppfattning-

en, att kompromissen innebär någon-ting annat, men den tolkningen får då stå för fru Wallentheims egen räkning.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Jag kan knyta an direkt till det senaste utspelade meningsutbytet, därför att den korta kommentar jag vill göra också berör reservation D med herr Birke och fru Wallerius-Gunne som undertecknare.

Jag har i likhet med fru Wallentheim en bestämd invändning att göra mot den tolkning reservanterna givit av den parlamentariska kommitténs uttalande i betänkandet om ungdomsbrottsligheten. Som ledamot av kommittén, i likhet med fru Wallentheim, vill jag icke bekräfta att denna tolkning är riktig. När man tar kommitténs uttalande som stöd för den meningen, att »rättsuppfattningen synes vara på väg att godta korttidsstraffning» — således straffning och icke behandling — är det från reservanternas sida en mycket hårt pressad tolkning av den parlamentariska kommitténs uttalande. Det finns i själva verket inte något stöd åt ett förord för en korttidsstraffning efter tysk och brittisk modell, som högermotionen innebär och som reservanterna närmast ansluter sig till.

Vårt uttalande i kommittén ingår i ett förutsättningslöst resonemang om reaktionssystemet, där vi betonar vikten av ett tillräckligt differentierat system för olika samhällsgrupparna, ett system som självfallet bör innefatta metoder av olika räckvidd. Aktuella i dag är förslag från strafflagberedningen, som förordar korttidsbehandling i vissa former. Inom barnavården försiggår vid Hammargården en försöksverksamhet av korttidsmodell.

Vad högermotionen och reservanterna, som bygger sitt förslag på den, siktar till är närmast ett korttidsstraff av den brittiska typen »detention centres» och den tyska »Jugendarrest». Här om fördes ingående debatter i den parlamentariska kommittén. Men det fanns ett kompakt motstånd mot just den tanken.

Förslag till barnavårdslag

En enda ledamot förordade denna straffform, men alla övriga ledamöter ansåg att denna behandlingsform är alltför schematisk. Den stora svagheten ligger i att den inte innefattar någon eftervård.

Den kompromiss uttalandet i kommittén utgör är en produkt av strävan att nå enighet. Men jag vill gärna hemställa till reservanterna att inte pressa detta uttalande så hårt som de gjort i den skrivna reservationen. Kommittén har verkligen inte lånat sig åt tanken att införa någon motsvarighet till den brittiska eller den tyska straffformen. Så sent som 1958 har för övrigt riksdagen avvisat tanken på ett straff av denna typ.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Debatten hittills har ju i huvudsak kommit att beröra de ting i det nya lagförslaget, som kan betraktas som kontroversiella, under det att man mindre har uppehållit sig vid den nya lagens allmänna innehåll.

Förslaget till ny barnavårdslag innebär ju också ett vidgat ansvar från samhällets sida för de ungas levnads- och fritidsförhållanden. Detta tycker jag är att hälsa med tillfredsställelse, främst därför att förslaget tar allvarligt på de förebyggande åtgärderna. På det området spelar emellertid Föreningssveriges många verksamma ungdomsorganisationer en betydande roll. Det som i lagens mening kallas »allmänt förebyggande verksamhet» är väsentligen något som sker vid sidan av samhällets engagemang. Ungdomsorganisationerna är därvid betydelsefulla organ för de ungas fostran till samhället och demokratin. De har därvid, menar jag, ett egenvärde i sig själva, alla dessa organisationer, antingen det är religiösa, politiska, idrottsliga eller andra ideella motiv som ligger i botten för deras verksamhet. De söker inom ramen för sina möjligheter fostra unga människor till hyggliga samhällsmedborgare. Men resurserna är otillräckliga, och oftast mycket små. Detta har lett till att ett stort antal kommuner insett nödvändigheten av att ge

organisationerna ett verksamt stöd — och det har också ofta blivit rätt kraftigt — till föreningslivet bland ungdom. Stödet har i betydande omfattning kommit att administreras genom ungdomsstyrelser och liknande oreglerade nämnder — ofta med en viss kontakt med eller genom direkt inflytande från ungdomsföreningarna själva.

Det är ganska klart att denna frivilliga ungdomsverksamhet förutom sin fostrande betydelse rent allmänt betyder åtskilligt även som förebyggande verksamhet enligt barnavårdslagens anda. Från föreningslivets sida, och jag tror även från kommunernas, finns det ett starkt intresse av att det även i fortsättningen skall vara möjligt att fritt välja formerna för detta åtagande gentemot föreningslivet.

Jag tillhör sålunda de motionärer, som gärna hade sett att det i lagtexten getts utrymme för en sådan uppfattning, i synnerhet som vi observerat att föredragande statsrådet också hade varit positivt inställd och i propositionen — i samband med dess anmälan av lagrådets utlåtande — sagt: »Detta innebär självfallet inte, att ungdomsorganisationerna i sin allmänna verksamhet skulle stå under barnavårdsnämndens tillsyn. Särskilt om en speciell ungdomsstyrelse eller liknande inrättas, såsom jag i remissprotokollet förutsatt liksom hittills skall kunna ske, bör det i första hand vara genom denna styrelse som kommunens ansvar för den allmänt förebyggande ungdomsverksamheten och samarbetet i detta hänseende med organisationerna kommer till uttryck.»

Nu har detta vårt önskemål inte varit möjligt att genomföra, främst av lagtekniska skäl — såframt jag tolkar utskottets, som jag bedömer det, välvilliga skrivning rätt. Jag kan därför tacka utskottet för dess behandling av motionen I: 444 och jag fäster särskilt stor vikt vid utskottets uttalande i det avseendet, att ungdomsstyrelser och liknande även i fortsättningen skall kunna vara direkt ansvariga inför kommunens fullmäktige för sin verksamhet. Den möjlighet som bereds för kommunerna, då ansvaret för

Förslag till barnavårdslag

»den allmänt förebyggande verksamheten» mera markerat än hittills blir en uppgift för dem, att fritt kunna välja formerna är värdefull, inte minst därigenom att möjligheter ges för organisationsformer, som medger engagemang även av de unga och deras organisationer. Jag betraktar den nya lagen sålunda som en avgjord förbättring härvidlag.

Genom att samhället — utan att styra, leda eller inrikta — ändå engagerar sig för den fostrande verksamhet, som de frivilliga ungdomsorganisationerna bedriver, undanrycker man på sikt en hel del av de omständigheter, som oftast medverkar till att man tvingas anlita barnavårdslagens mera allvarligt inriktade korrektiv för att återföra ungdom till ett normalt samhällsliv.

Med det anförda har jag inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Herr Källqvist framställde här ett yrkande om ändring i 55 §, vilken innefattar en katalog över barnavårdsanstalter och över vilka anstalter som skall vara undantagna från denna beteckning. Herr Källqvist önskade att punkten d) i nämnda paragraf skulle utgå och att de i denna punkt upptagna elevhemmen i stället skulle införas under första stycket, där det talas om sådana elevhem, vilka är undantagna från barnavårdsnämndernas tillsyn.

Yrkanden av den beskaffenheten finns i motionerna I: 45 och II: 52. Yrkandena i dessa motioner är inte utformade på samma sätt, men jag förmodar att de avser samma sak. I motionerna åberopas ett yttrande från barnavårdskommittén om att elevhem av det slag som här avses skulle vara underställda tillsyn. Det har emellertid inom utskottet upplysts, att så ingalunda är fallet beträffande samtliga.

Det är väl troligt att alla elevhem för elever i skolpliktig ålder är underkastade tillsyn, men så är inte alltid fallet

när det gäller elever över skolpliktsåldern.

Nu är det så att elevhem, som står under tillsyn av central skolmyndighet, är undantagna från barnavårdsnämnds tillsyn, medan däremot elevhem, vilka är knutna till skolor och har till ändamål att underlätta elevernas skolgång, inte alltid är underkastade sådan tillsyn från skolmyndigheternas sida, att man har garanti för att elevhemmen är föremål för erforderlig tillsyn. Att skolorna står under tillsyn är väl troligt, men det är inte alltid elevhemmen utgör en så integrerande del av skolverksamheten, att även de rent automatiskt faller under den tillsyn som utövas av skolmyndigheterna.

Utskottet har därför inte funnit anledning att tillstyrka yrkandet i de båda nämnda motionerna. Inte heller med den formulering herr Källqvist här har givit yrkandet kan jag för min del vara med om att tillstyrka. Jag hemställer följaktligen om avslag på herr Källqvists yrkande och om bifall till den lydelse av § 55, som finns intagen i lagförslaget.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen:

I anledning av de under överläggningen ställda yrkandena kommer propositioner beträffande andra lagutskottets förevarande utlåtande, nr 5, att ställas punktvis.

Beträffande punkten A I ställs propositioner

först särskilt beträffande Kungl. Maj:ts i punkten behandlade förslag till barnavårdslag med däri av utskottet förordade ändringar — till den närmare ordningen härför återkommer jag —

därefter särskilt beträffande det yrkande om hemställan till Kungl. Maj:t om förslag till ändringar i barnavårdslagen, vilket yrkande framställt i den av fru Svenson och herr Wahrendorff vid punkten, utan anknytning till visst stadgande i lagförslaget, avgivna reservationen samt

slutligen särskilt beträffande utskottets hemställan i punkten.

Förslag till barnavårdsdag

Jag återkommer så till förslaget till barnavårdsdag. Propositioner rörande lagförslaget kommer att ställas

först särskilt beträffande ettvarvt av de huvudstadganden, i fråga om vilket annat yrkande förekommit än om bifall till utskottets förslag, och

därefter särskilt beträffande de till vissa av berörda huvudstadganden anknutna följdändringarna i andra paragrafer samt

slutligen särskilt beträffande återstoden av lagförslaget.

Å nyssnämnda huvudstadganden, beträffande vilka annat yrkande framställts än om bifall till utskottets förslag, kommer propositioner att ställas i följande ordning, som i hithörande delar överensstämmer med den ordning, i vilken de vid utlåandet avgivna reservationerna upptagits, eller alltså 24 §, 27 §, 30 § med viss uppdelning, vartill jag återkommer före ställandet av propositioner vid paragrafen, 33 § och 50 § ävensom, i anledning av ett under överläggningen av herr Källqvist framställt yrkande, 55 §.

Punkten A 1

Kungl. Maj:ts i punkten behandlade förslag till barnavårdsdag, sådant det av utskottet tillstyrkts

24 §

Beträffande denna paragraf, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av herr Sunne m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr Sunne begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 24 § i Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlå-

tande nr 5 tillstyrkta förslag till barnavårdsdag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse, som föreslagits i den av herr Sunne m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Sunne begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 106;

Nej — 30.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

27 §

I avseende å den nu förevarande paragrafen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av herr Birke och fru Wallerius-Gunne vid paragrafen avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr Birke begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 27 § i Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlå-tande nr 5 tillstyrkta förslag till barnavårdsdag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Förslag till barnavårdslag

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse, som föreslagits i den av herr Birke och fru Wallerius-Gunne vid paragrafen avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Birke* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 120;

Nej — 17.

30 §

I fråga om denna paragraf, yttrade herr talmannen, komme propositioner att framställas först särskilt beträffande första och tredje styckena samt därefter särskilt rörande andra stycket.

Första och tredje styckena

Såvitt gällde förevarande båda stycken gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av desamma samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna första stycket med den lydelse, som föreslagits i den av herr Birke och fru Wallerius-Gunne vid paragrafen avgivna reservationen, varjämte tredje stycket skulle utgå; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av första och tredje styckena, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Birke* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 30 § första och tredje styckena i Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 5 tillstyrkta förslag till barnavårdslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes första stycket i paragrafen med den lydelse, som föreslagits i den av herr Birke och fru Wallerius-Gunne vid paragrafen avgivna reservationen, varjämte tredje stycket utgår.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen,

Andra stycket

Rörande det nu ifrågavarande stycket gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av desamma samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna nämnda stadgande med den lydelse, som föreslagits i den av fru Svenson och herr Wahrendorff vid 30 § avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på styckets godkännande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Svenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 30 § andra stycket i Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 5 tillstyrkta förslag till barnavårdslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda stadgande med den lydelse, som föreslagits i den av fru Svenson och herr Wahrendorff vid 30 § avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Svenson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 107;

Nej — 19.

Förslag till barnavårdsdag

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

33 §

Med avseende å denna paragraf, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av herr Birke och fru Wallerius-Gunne vid paragrafen avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Birke* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 33 § i Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 5 tillstyrkta förslag till barnavårdsdag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse, som föreslagits i den av herr Birke och fru Wallerius-Gunne vid paragrafen avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

50 §

Vidkommande denna paragraf, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle utgå i enlighet med vad som föreslagits i den av herr Birke och fru Wallerius-Gunne vid paragrafen avgivna reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Birke* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given

varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 50 § i Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 5 tillstyrkta förslag till barnavårdsdag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, utgår paragrafen i enlighet med vad som föreslagits i den av herr Birke och fru Wallerius-Gunne vid paragrafen avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Birke* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 117;

Nej — 17.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

55 §

I fråga om förevarande paragraf, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock, av herr *Källqvist*, att paragrafen skulle godkännas med följande ändrade lydelse:

»Med barnavårdsanstalt förstås i denna lag sådan för vård och fostran av barn och ungdom under aderton år avsedd anstalt som ej är att hänföra till sjukvårdsanstalt, till hem för psykiskt efterblivna, blinda, döva eller vanföra eller till elevhem, varmed förstås anstalt som är knuten till skola och har till ändamål att underlätta elevernas skolgång. Vad i lagen stadgas om barnavårdsanstalt äger ej tillämpning på ungdomsvårdsskola.

Särskilda former av barnavårdsanstalter äro

a) *barnhem* — — — och specialhem,

b) *barnkolonier*, — — — året, samt

c) barnstugor, — — — och fritidshem.»

Härefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden och förklarades propositionen på paragrafens godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Följändringar i dels 22 och 80 §§, dels 36 och 37 §§, dels ock 11, 12, 16, 80 och 88 §§

Herr talmannen yttrade, att de yrkanden, vilka förekommit beträffande ovan nämnda paragrafer, utöver yrkande om bifall till utskottets förslag, finge på grund av kammarens beslut dels i fråga om 24 §, dels angående 30 § första och tredje styckena, dels ock rörande 50 § anses hava förfallit, varför ej kvarstode annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

På gjord proposition bifölls sistnämnda yrkande.

Aterstående delar av ifrågavarande lagförslag

Godkändes.

Det yrkande om hemställen till Kungl. Maj:t om förslag till ändringar i vissa hänseenden av barnavårdslagen, vilket upptagits i den reservation av fru Svenson och herr Wahrendorff, som avgivits vid punkten A, utan anknytning till visst stadgande i förslaget till barnavårdslag

Beträffande detta yrkande gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till detsamma samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till nämnda yrkande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr förste vice talmannen *Strand* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller det yrkande om hemställen till Kungl. Maj:t om förslag till ändringar i vissa hänseenden av barnavårdslagen, vilket upptagits i den reservation av fru Svenson och herr Wah-

Förslag till barnavårdslag

rendorff, som avgivits vid andra lagutskottets utlåtande nr 5 punkten A, utan anknytning till visst stadgande i förslaget till barnavårdslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås det i reservationen upptagna yrkandet.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid fru *Svenson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 19;

Nej — 103.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Utskottets hemställen i punkten A I

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkterna A II och B

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten C

Rörande denna punkt gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställen, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sunne* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten C, röstar

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sunne* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 44.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkten D

I avseende å förevarande punkt, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Birke* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten D, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr tal-

mannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Birke* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 118;

Nej — 17.

Punkten E

Slutligen gjordes enligt de beträffande denna punkt förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Lades till handlingarna.

Punkten 2**Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.**

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Öhman* och *Helmer Persson* (I:156) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (II:222), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta besparingar, respektive sänka beställningsbemyndiganden med i motionerna angivna belopp beträffande 26 anslag ävensom avslå ett anslag under fjärde huvudtiteln.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sö-*

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

derberg och *Thun* (I: 238) samt den andra inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Olofström m. fl. (II: 299), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta besparingar, respektive sänka beställningsbemyndiganden med i motionerna angivna belopp beträffande av Kungl. Maj:t äskade 9 anslag under fjärde huvudtiteln.

I en inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 108) hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte avslå den 2,5-procentiga anslagshöjningen för teknisk utveckling på cirka 134 miljoner kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten yttrat följande:

»Under hänvisning till den samförståndslösning i försvarsfrågan, som uppnåddes vid 1958 års riksdag och som avsåg de närmaste tre till fyra budgetåren, anser utskottet sig icke böra biträda de förslag om nedskärning av försvarets kostnadsram eller ändring i de då beslutade riktlinjerna för försvarets utformning, som de föreliggande motionerna innebära. Desamma avstyrkas alltså.

Beträffande motionerna I: 156 och II: 222 samt I: 238 och II: 299 gör utskottet hemställan under vederbörliga punkter i det följande eller senare under riksdagen i de fall, förstnämnda båda motioner väckts i anledning av i statsverkspropositionen av Kungl. Maj:t i avbidan på särskilda propositioner nu endast beräknade belopp.

I detta sammanhang hemställer utskottet, att motionen II: 108, såvitt nu är i fråga, icke må av riksdagen bifallas.»

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Thun*, *Söderberg*, *Akerström*, *Karlsson* i Olofström och *Andreasson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits.

I den av reservanterna förordade motiveringen hade anförts bland annat följande:

»Utskottet vill erinra om att den s. k. försvarsöverenskommelsen vid 1958 års riksdag i verkligheten icke grundade sig

på någon realprövning från riksdagens sida. Kostnadsramarna hade nämligen i förväg varit fastställda. Vid sådant förhållande bör riksdagen jämväl beträffande försvarshuvudtiteln alltjämt ha möjlighet att inom ramen av tillgängliga resurser pröva och fördela anslagen till de olika ändamål, som ingå i statens uppgifter.

Utskottet kommer i det följande att föreslå tillsättandet av en parlamentarisk utredning rörande försvarets fortsatta kostnadsram m. m. Utskottet anser viktigt, att denna inriktas på en försvarsorganisation till lägre kostnader och utan fastlåst ram. I avvaktan på resultatet av denna utredning är det angeläget att ökning av personalkadren och övriga kostnadsökningar i förhållande till föregående års huvudtitel endast i undantagsfall medgivnas.

Under hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet beträffande vissa av Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln äskade anslag begränsningar i den omfattning, som föreslås i motionerna I: 238 och II: 299. Utskottet biträder alltså dessa motioner och gör hemställan härom under vederbörliga punkter i det följande. Genom utskottets förslag bli yrkandena i motionerna I: 156 och II: 222 i viss utsträckning tillgodosedda.

Motionen II: 108, såvitt nu är i fråga, avstyrkes.»

Herr TALMANNEN anförde:

I anslutning till överläggningen rörande förevarande punkt nr 2 i statsutskottets utlåtande nr 4 må beröras även frågor, som av utskottet behandlas under övriga punkter i detta utlåtande. Yrkanden skall dock ställas under de olika punkterna.

Ordet lämnades härefter till herr **SÖDERBERG** (s), som yttrade:

Herr talman! I en motion jämte en reservation till föreliggande utskottsutlåtande har jag tillsammans med några ledamöter av statsutskottet anført vissa kritiska synpunkter på 1958 års försvarsuppgörelse.

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

I utskottsutlåtandet lämnas en kort redogörelse för dess ekonomiska innebörd, men låt mig, herr talman, även återkalla i minnet vad uppgörelsen innebär i fråga om vår försvarsorganisation.

Före uppgörelsen försökte talesmän för försvaret genom föredrag och artiklar åskådliggöra för svenska folket vilka konsekvenser, ja, rentav vådliga konsekvenser, de olika alternativen Adam, Bertil, Cæsar och David kunde få för vårt försvar. Som alla vet, stannade man vid försvarsuppgörelsen för det minst vådliga alternativet — Adam. De operativa konsekvenserna av detta alternativ skulle bli, att försvarets fredsbevarande effekt skulle nedgå. Antalet fältbrigader skulle nedgå med ca 15 procent i förhållande till nuvarande organisation. För fredsorganisationen skulle följderna bli, att vid armén fem förband skulle dras in, marinen omfattande reduceras och två flygflottiljer dras in.

När man nu börjar kunna se konsekvenserna av detta beslut, har man anledning fråga sig vad resultatet blivit. Visst har marinen fått vidkännas en avsevärd nedskärning. Visst kommer två flygflottiljer att dras in, men i gengäld utökas och förstärkes andra flottiljer. Här blir det alltså knappast fråga om någon indragning. I stället tillkommer förflyttningar av förband och skolor med vissa utgifter som en given följd. Visst försvinner några arméförband men ingalunda fem stycken och i stället tillkommer även här förstärkingar på andra håll, som motverkar indragningar.

Hur går det med antalet värnpliktiga? De, som trodde att antalet inkallade skulle minskas i och med fredsförbandens reducering och att endast absolut nödvändiga inkallelser skulle företagas, blir besvikna. I stället ökar antalet värnpliktiga fram till mitten av 1960-talet med omkring 10 procent.

Hur blev det med den fast anställda personalen? I stället för en reducering tillkommer med varje års statsverksproposition ständigt nya tjänster. Och

hur går matematiken ihop i fråga om reduceringen av krigsförbanden? Eftersom varje fredsförband sätter upp två krigsförband, borde reduceringen av antalet fredsförband ha blivit större, om det verkligen skall bli en 15-procentig reducering av krigsförbanden.

Den som vid 1958 års B-riksdag accepterade uppgörelsen i tron att vi nu skulle få en rationalisering av vårt försvar i syfte att öka kvalitén på kvantitetens bekostnad har blivit missräknad. Resultatet har blivit att vårt totalförsvar — alltså både det »militära» och det »civila» försvaret — som före uppgörelsen kostade 2,8 miljarder, nu är uppe i en kostnad av över 3,3 miljarder.

De åtgärder som vidtagits i fråga om förbandsindragningar och andra rationaliseringar har i hög grad kännetecknats av planlöshet. Långsiktiga planer tycks helt saknas. Ett förband som ena året flyttas föreslås något år senare bli återflyttat. Som bakgrund för den tilltänkta rationaliseringen av försvaret måste ligga en strävan efter att alla möjligheter skall tillvaratas. Men hur skall sådana kunna åstadkommas, när riktlinjer för försvarets framtida organisation saknas?

Vår försvarsorganisation lider av att frågan om en enhetlig ledning ännu inte lösts. Om det förslag till frågans lösning, som nyligen framlagts, är det »Alexanderhugg» som löser den gordiska knuten kan starkt betvivlas. Försvarsgrenstänkandet kommer säkerligen fortfarande att leva kvar, till allvarligt men för vårt försvar. Den trehövdade försvarsledning vi nu är begåvade med ifrån toppen och ut i militärområdena medför säkerligen långt högre kostnader och mindre effektivitet än med en enhetlig ledning.

De högsta staberna har en personaluppsättning på minst 4 000 personer till en kostnad av omkring 100 miljoner kronor per år. Och kravet på ytterligare utökning av denna personal bara stiger och stiger.

Efter hela linjen återkommer tredelningsprincipen och statsrevisorerna har

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

i 1959 års berättelse bl. a. ifrågasatt om det kan vara klokt att ha tre olika tygförvaltningar, en för varje försvarsgren, och om inte gemensamt tygförvaltningsverk kunde inrättas.

När vårt flygvapen en gång kom till, hade vi ett arméflyg och ett marinflyg. De sammanfördes till slut till ett enhetligt flygvapen. När vi nu sätter upp helikopterförband upprepas historien. Marinen måste ha sitt och armén sitt. På samma sätt är det med robotvapnet. Varje vapenslag måste ha sin robotbyrå. På dessa och åtskilliga andra områden borde rationaliseringsåtgärder kunna vidtas.

Departementschefen och utskottsmajoriteten har även behandlat frågan om civil medverkan inom försvarets verksamhet. Vid 1958 års riksdag avlogs en motion, i vilken några ledamöter begärde en utredning om detta spörsmål. Sedan utredningskravet avvisats av riksdagen, tillsatte försvarsministern en enmansutredare, tagen från hans eget departement. Utredningen hade säkerligen vunnit på om den sammansatts av folk som kunnat se på problemen med mera oförvillade ögon. Det är därför angeläget att denna fråga inte begravs utan ånyo blir föremål för prövning.

Behovet av civil medverkan inom försvaret skall jag illustrera med ett dagsaktuellt exempel.

På riksdagens bord ligger en proposition angående vissa byggnadsfrågor inom försvaret, bl. a. s. k. stridsledningscentraler Stril 60. När man började planera byggandet av sådana centraler beräknades de kosta 3 miljoner kronor i runt tal. Till 1959 års riksdag hade kostnaden ökat till 7 miljoner kronor, vilket belopp begärdes i anslag. I år säger vederbörande förvaltningsmyndighet, att man nu »bedömer» kostnaden till 20 miljoner kronor; nu vågar man inte längre beräkna dem. Att kostnaden ej kommer att överstiga 20 miljoner kronor har vi alltså ingen garanti för.

Av inhämtade uppgifter framgår, att detta endast gäller själva byggnadskostnaden och att det därtill kommer ut-

rustning för 30 miljoner kronor, som emellertid tas av flygets materielanslag. Dessutom får man veta att det inte bara är fråga om en sådan central. Det är bara en blygsam början. Man räknar med fyra sådana stora centraler, som tillsammans skulle dra cirka 200 miljoner kronor. Men det är inte slut med det. Dessa stora centraler måste kompletteras med en mängd mindre radaranläggningar, och vad hela kalaset kommer att kosta får man inga klara besked om. En tidning i Stockholm tror sig veta att det rör sig om 750 miljoner kronor, men det är helt säkert bara en gissning.

Här kan man verkligen tala om risk för felinvesteringar. Några framstående arméofficerare har pekat på systemets utomordentliga sårbarhet, och deras uppgifter i detta hänseende har icke sakligt kunnat vederläggas av flygets representanter. Inom en nära framtid lär det vara möjligt att med ballistiska robotar nå sådan träffsäkerhet, att dessa stationer kan slås ut även med konventionell sprängladdning i robotarna. Därtill kommer att det finns utomordentligt stora möjligheter för fienden att medelst radiostörningar förhindra flygplanens förbindelser med centralerna. Hittills har intet annat land än USA provat sådana anläggningar. Flygvapnets ambitioner att åstadkomma höjden av modernitet på stridsledningens område betingas av de snabba och moderna flygplan, som tillförs vapnet, och må respekteras. Men man frågar sig ändå om ett litet land som Sverige har råd med sådana försök utan att man först sökt att grundligt studera frågan.

Och bör man inte ha rätt kräva betydligt större omsorg i kostnadsberäkningarna innan förslag kastas fram till riksdagen?

Tyvär är inte detta något enstaka exempel på vårdslös planering inom försvaret. Exemplet kan mångfaldigas.

Utskottets ledamöter är överens om att försvarsfrågan bör bli föremål för en ny parlamentarisk utredning. På en punkt kan jag för min del inte helt dela deras uppfattning.

Utskottet säger, att »i syfte att skapa

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

förutsättningar till snabbt och effektivt arbete anser utskottet att utredningen i görligaste mån bör antalsmässigt begränsas». Av årets motioner i försvarsfrågan framgår, att det inom riksdagen finns en ganska rik provkarta på olika uppfattningar om vårt försvars utformning. Får utredningen en ensidig sammansättning är det klart, att man snabbt kan bli överens om tagen — men kommer utredningsresultatet att helhjärtat kunna accepteras av svenska folket om inte försvarsfrågan prövats ur olika synvinklar?

I vårt resonemang har vi reserveranter kommit fram till att när försvarsfrågan nu ånyo skall prövas det är ytterst angeläget att alla upptänkliga möjligheter till besparingar utnyttjas för att få ned försvarskostnaderna till en rimlig nivå. Vi har då sagt oss, att i avvaktan på denna utredning bör man vara ytterst återhållsam i fråga om att tillsätta nya tjänster och att ej låsa sig med beställningsbemyndiganden som sedan skall betalas kommande år.

Av den anledningen föreslår vi prutningar på vissa avlönings- och övningsanslag på respektive punkter framdeles.

I fråga om anslaget till försvarets forskningsanstalt hävdar vi den uppfattningen, att anslaget bör stå kvar vid samma belopp som i föregående riksstat. Hos många medborgare finns en stark oro för att den föreslagna ökningen av anslaget skall vara inledningen till forskning för vårt försvars förseende med atomvapen. Trots avgivna försäkringar kan denna oro icke stillas, och därför anser vi det välbetänt att man avstår från anslagsökningen.

Vi finner det också underligt att försvarsministern i en tid då många synnerligen välmotiverade anslagskrav framförts, exempelvis för medicinsk forskning och andra mycket livsviktiga ändamål, vilka måste avvisas, finner det vara möjligt att utan vidare öka anslaget till lottaorganisationen med omkring 25 procent. Det tyder, enligt vår mening, i allra högsta grad på att försvarets kostnadsram gjorts alltför vid. Det finns all anledning att fundera över

om lottaorganisationen har något existensberättigande i sin nuvarande form. Därmed har jag inte velat avvisa kvinnornas medverkan inom vårt totalförsvar, men man bör se efter om den inte kan ske på annat sätt än genom lottaorganisationen.

Till sist vill jag, herr talman, säga att jag ur de olika synpunkter jag här anfört finner det vara omöjligt att längre fortsätta med en försvarsuppgörelse med den utformning som 1958 års uppgörelse fått. I realiteten har den inneburit att försvarsanslagen icke blir realprövade av utskott och riksdag på samma sätt som övriga statsutgifter. Så länge uppgörelsen tolkas så, att kostnadsramen är absolut fastlåst och att prutningar icke må ske, uppstår den situationen, att om utskottet finner det välbetänt med en besparing på en anslagspost, så måste man hitta någon annan post att öka på i motsvarande grad. Hur skulle det se ut om statsutskottets övriga avdelningar jämte jordbruksutskottet skulle arbeta på det sättet?

Av denna anledning slutar jag med den förhoppningen, att den nya försvarsutredningen skall kunna dra upp klarare riktlinjer för försvarets framtida organisation utan att behöva låsa sig vid en fast kostnadsram som omöjliggör för utskott och riksdag att, med hänsyn till de ekonomiska resurserna, göra en vettig avvägning mellan de olika anspråk som vid varje tillfälle ställs på statskassan.

I detta anförande instämde herrar *Thun* (s), *Dahl* (s) och *Lage Svedberg* (s).

Herr **SIEGBAHN** (s):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att till närmare granskning ta upp de skilda punkter, där meningssmötningar rått inom statsutskottet beträffande anslagen under fjärde huvudtiteln. Min avsikt är i stället att göra några mer allmänna reflexioner som möjligen kan ha ett visst intresse i det läge försvarsfrågan nu befinner sig.

I likhet med vad gäller utrikespoliti-

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

ken är det av stort värde om enighet kan föreligga beträffande försvarspolitik, eller åtminstone om dess huvuddrag. Båda har på sitt område till syfte att trygga vårt lands möjligheter att bevara fred och oberoende. Det var därför med tillfredsställelse man hälsade den uppgörelse i försvarsfrågan som kom till stånd 1958 och som skulle gälla för 3—4 år framåt. Även om det huvudsakliga förhandlingsarbete som ledde fram till denna uppgörelse sköttes av partiledarna, har jag svårt att instämma i det påstående som görs i reservation 1, nämligen att frågan skulle ha varit undandragen riksdagens prövning.

Det är också ägnat att skänka stor tillfredsställelse att den komplicerade atomvapenfrågan tills vidare kunnat föras ur den främsta stridslinjen. Genom Kungl. Maj:ts proposition rörande fjärde huvudtiteln och det här föreliggande, nästan enhälliga utskottsutlåtandet, har respittid vunnits för fortsatta överväganden. Ingen kan i dag med säkerhet säga hur dessa så småningom kommer att utfalla. Kanske kan man på detta område komma fram till hållbara internationella överenskommelser, kanske kommer problemställningarna om några år att te sig annorlunda än i dag.

I denna allmänt tillfredsställande utveckling blandar sig emellertid en droppe malört. Några reservanter, både sådana som tidigare röstat för försvarsöverenskommelsen och andra, har nu velat springa ifrån den uppgörelse, som gällt för de två gångna åren. I den mån man motiverar detta med att det förekommer slöseri i försvaret eller att dyrbara felsteg begås har jag svårt att följa med argumenteringen. Jag tror nog för egen del också, att missförhållanden av båda dessa slag kan förekomma. Det är också givet att sådana kan få förhållandevis stora ekonomiska konsekvenser på grund av de stora tal vi här rör oss med. Men vägen att i görligaste mån lösa dessa problem måste väl gå via rationaliseringsutredningar, besparingsutredningar och krav på bästa möjliga planering.

De höga försvarskostnaderna är och kommer väl alltid att vara en källa till en viss olust. Man kommer alltid att vara benägen att tänka på hur mycket annat värdefullt man skulle kunna få för försvarspengarna. Härtill kommer att man aldrig med säkerhet kan bedöma vare sig storleken av våra krigsrisker eller storleken av det försvar, som svarar mot olika bedömningar i detta hänseende. Ja, man kanske till och med kan hävda, att det i nuvarande snabbt föränderliga värld även är svårt att bedöma, vilken sammansättning försvaret skall ha. Man kan tänka sig så kraftiga felkalkyler att värdet till och med av ganska höga försvarskostnader kan bli tämligen ringa. Så mycket viktigare är det att det omsorgsfullaste arbete läggs ned på bedömningen av hur vårt försvar skall se ut.

I detta syfte har statsutskottet enat sig om ett förslag om utredning beträffande försvarets utseende efter den tid då den nuvarande försvarsuppgörelsen utgår. Det är tydligen tänkt att utredningen skall göras snabbt och att resultatet skall ligga färdigt redan till hösten. Jag är långt ifrån övertygad om att tillsättandet av en utredning är den rätta vägen att angripa de problem vi står inför. Jag har svårt att värja mig för tanken att andra synpunkter här spelat in än som bort få vara avgörande för frågan. Med den snabba utveckling, som nu, tyvärr skulle man vilja säga, råder på det militär-tekniska området, kräves det i första hand en kontinuerlig granskning och bedömning från såväl militärt som civilt håll. Försvarsutredningar, i all synnerhet mångåriga sådana, fyller inte dessa krav. De tillhör nog en förgången tid. Det är därför tillfredsställande att förslaget åtminstone avser en snabb utredning. Men för framtiden förefaller det mig att formerna för fastställandet av försvarskostnaderna och icke minst deras fördelning bör omprövas. Förhållandevis små poster, som exempelvis den frivilliga djurskyddsvården i krig på 15 000 kronor, Lotta-organisationen och det frivilliga skytteväsendet underställes riks-

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

dagens detaljprövning och kan föranleda långa både debatter och reservationer. Men de verkligt stora posterna, som t. ex. flygets och arméns materielanslag, där det årligen rör sig om någon miljard kronor, prövas blott till sitt totalbelopp. Vad användningen beträffar har riksdagen knappast någon granskningsmöjlighet. Kunde det inte vara av ett visst värde för de militära myndigheterna och regeringen att representanter för riksdagen i lämpliga former i högre grad fick möjlighet att mera kontinuerligt diskutera dessa poster? Vi står för närvarande inför krav på omläggning i en eller annan riktning av exempelvis luftskyddet. Inom de olika försvarsgrenarna råder här vitt skilda meningar. Från en del håll förordas lösningar, som ställer sig oerhört kostsamma och om vars effektivitet man kan hysa stor tveksamhet. Jag vill uttrycka en förhoppning om att det sedermera kommer att bli möjligt för riksdagen att med tillräckligt bakgrundsmaterial få diskutera dessa frågor. En felinvestering här kan i sämsta fall innebära utgifter på åtskilliga hundratals miljoner utan väsentlig höjning av vår försvarskraft.

I motioner och reservationer har man krävt, att försvarskostnaderna skall minskas och att sålunda försvaret skall göras mindre. Man har härvid ofta använt uttrycket neutralitetsförsvaret. Jag är inte riktigt klar över vad man menar med detta uttryck. Vårt försvar, vilken storlek det än har, är alltid och har även i det förgångna varit inriktat på försvar av vår neutralitet. Att nu vilja använda beteckningen neutralitetsförsvaret på en mindre, ej närmare definierad försvarsstyrka, skapar endast oklarhet och väcker dessutom ogrundade misstankar om det nuvarande försvarets syften. Visst hoppas vi alla att kostnaderna för en rimlig försäkringspremie för försvarandet av vår neutralitet i händelse av krigiska förvecklingar skall kunna nedbringas så mycket som möjligt, och det är givet att vi måste studera utvecklingen i världen och se om läget möjliggör minskade svenska försvarsinsatser. Emellertid är det ju så, att ett försvar inte är någonting som

man kan reglera uppåt och nedåt från en dag till en annan på samma sätt som man vrider på en vattenkran. Mindre ändringar i världsläget kan därför inte alltid helt projiceras på våra försvarskostnader. För Sveriges del gäller detta i speciellt hög grad. I motsats till exempelvis Norge och flertalet länder på den europeiska kontinenten har vi nämligen inga stående trupper eller liknande, som vid en avspänning lätt kan minskas. Vår beredskap är ju jämfört med europeiska förhållanden i övrigt mycket låg. De verkliga möjligheterna till en minskning av de svenska försvarskostnaderna måste vara avhängiga i första hand av en politisk avspänning i Europa.

Det är en gammal sanning, att en kedja inte är starkare än sin svagaste länk. I totalförsvaret ingår åtskilliga länkar. Vid sidan om det militära försvaret har vi både det ekonomiska försvaret, psykförsvaret, d. v. s. motståndsviljan o. d., samt civilförsvaret. När nu en utredning tydligen skall komma till stånd, är det viktigt att man ur enhetliga bedömningsgrunder prövar alla sidor av totalförsvaret. Med de senaste årens militärtekniska utveckling tror jag det är av speciell betydelse, att man tar ökad hänsyn till civilförsvarets krav. Det beslut som förra året fattades i riksdagen beträffande civilförsvarets utbyggnad visar för de första två budgetåren redan en eftersläpning med 50 procent av den planerade utbyggnadstakten. Några större olyckor kanske detta ännu inte medfört, då det väl tar en viss tid innan den nya organisationen kan vara klar att svälja de materielplaner, som beslutet innehöll. Ehuru man på militärt håll alltid på ett föredömligt sätt hävdar civilförsvarets betydelse, har man kanske av icke oförståeliga skäl varit mindre benägen att vid försvarskostnadernas fördelning hålla liknelsen om kedjan och dess länkar i minnet.

Herr talman, detta var några reflexioner, som jag har velat göra med anledning av statsutskottets utlåtande nr 4, och jag ber i övrigt att få yrka bifall till utlåtandet.

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Icke heller 1960 års riksdags behandling av försvarsfrågan bör få gå till historien utan en, om än kortfattad, kommentar till föreliggande förslag i vad desamma avser anslagstilldelningen till sjöförsvaret. Uppenbarligen står man såväl i försvarsdepartementet som i statsutskottet fast i tron, bibringad dem av 1957 års ÖB-plan, att flottans uppgifter och roll vid ett eventuellt fientligt invasionsförsök numera inte behöver tillmätas mer än på sin höjd hälften så stor betydelse som förut. Ännu har emellertid denna tanke ej vunnit allmän anslutning. Tvärtom finns det många, både på den militära och civila sidan, som befarar att vårt försvars effektivitet blir lägre genom att vi så som sker reducerar den kraft marinen representerar.

Vad statsutskottet beträffar har dess ledamöter dock ej varit blinda för faran. Såväl 1958 som 1959 uttalade och föreslog utskottet, att »de medel, som komme att avses för marinen, intill dess att den nya materielplanen prövats av riksdagen, borde beräknas till sådant belopp, att icke svårigheter uppstode för en anpassning till en ny marinorganisation». Nu vill det dessvärre förefalla som om utskottets aktgivande på riskerna börjat avtrubbas. I sitt utlåtande till innevarande års riksdag, det som vi nu behandlar, inskränker sig nämligen utskottet till en förhoppning — vad den nu kan vara värd — att frågan skall beaktas i den förebådade nya försvarsutredningen.

Jag finner det angeläget att i detta sammanhang påpeka, att de reella konsekvenserna av beskrningar i marinens anslag blivit uppenbarade först i samband med utarbetandet av Marinplan 60. De var sålunda icke kända då 1958 års försvarsbeslut fattades. Krympningen av marinen är så omfattande att knappast några av i marinplanen — och denna plan är som bekant beställd av riksdagen — upptagna ersättningsbyggnader av fartyg kan påbörjas förrän framemot mitten av 1960-talet. Detta kan enligt min mening icke vara förenligt med

riksdagens beslut om högre effekt vid marinen.

När nu utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka att marinplanen antages samtidigt som man föreslår en ny försvarsutredning, finner jag det överraskande, att man inte ens kunnat sträcka sig så långt som till att tilldela marinen de 22 miljoner — eller 16 miljoner kronor som de nu lär ha krympt till — som finns disponibla under fjärde huvudtiteln. Jag noterar för övrigt att utskottet avstyrkt motionerna i denna sak utan motivering. Man har utan kommentarer godtagit departementschefens avstyrkande av överbefälhavarens förslag på denna punkt.

I sitt avstyrkande av motion nr 88 i denna kammare skjuter utskottet framför sig försvarsministerns uttalande i statsverkspropositionen, att »möjligheter icke är för handen att inom försvarets totala kostnadsram med bibehållen handlingsfrihet bereda utrymme för marinen i den omfattning, som marinplanen förutsätter, utan ytterligare minskningar på andra försvarsgrenar». Jag skulle vilja påstå att detta är en sanning med betydande modifikation. Jag ifrågasätter nämligen, om de organisationsförändringar, som genom 1958 års försvarsbeslut aktualiserats vid armén och flygvapnet, i verklig mening ger täckning för begreppet »minskningar». När det gäller personalorganisationerna synes mig ord och begrepp som »omdisponeringar» och »omflyttningar» vara mera adekvata uttryck för det som verkligen sker inom dessa försvarsgrenar. Jag har gjort ungefär samma observation som herr Söderberg angående vad som har förevarit beträffande de minskningar som man påstått och alltså påstår att man håller på att göra och som i själva verket, som jag sade, är omflyttningar. Ett förband till vänster försvinner men kommer tillbaka till höger -- på ny plats och med annat namn.

I fråga om materielanskaffningar har ju både armén och flygvapnet fått avsevärt höjda anslag med beställningsmyndiganden för nästa budgetår på 445

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

respektive 720 miljoner kronor, medan marinen för tredje året å rad på fartygsbyggnadsanslaget inte får ett enda öre! Inom flyget tycks man till och med ha vissa svårigheter att förbruka erhållna anslag att döma av de betydande reservationer som förra året uppstod på flygmaterielanslaget.

Jag skulle inte säga så mycket om den här saken, om det vore så, att beslutet i enlighet med våra motioner om en något generösare behandling av marinen skulle vara svårt att praktiskt realisera. Det är icke så. Såsom vi närmare angivit i motionerna är det enligt vår mening möjligt att helt inom ramen för 1958 års försvarsbeslut inrymma marinplanen genom ytterst obetydliga jämkningar i planerade anslagsramar. Försvarsbeslutets karaktär av »riktlinjer utan fastlåsning i detalj» måste kunna medge jämkningar av detta slag, om det citerade uttrycket skall kunna ges någon rimlig tolkning. Någon förskjutning i målsättningen för de andra försvarsgrenarna behöver det heller icke bli tal om. Statsutskottet anför i sitt utlåtande heller ingenting som i sak gendriver denna uppfattning.

I sitt förslag om tillsättande av en parlamentarisk försvarsutredning erinrar statsutskottet om det »omfattande och grundläggande» material, som låg till grund för 1955 års försvarsberednings överväganden, och räknar med att ett visst betydelsefullt underlag därigenom finns för den nu föreslagna utredningens arbete. Jag vill då bara erinra om att det på sin tid rådde mycket delade meningar om »grundligheten» i förenämnda underlag.

Av försvarsministerns på överbefälhavarens yttrande över marinplanen stödda uttalande i årets statsverksproposition framgår att den sedan några år bedrivna sjömålsutredningen ännu inte slutförts. Vi saknar alltså alltjämt det underlag, på vilket 1957 års ÖB-utredning till stor del bort grundas. Måhända är det inte alls uteslutet att denna utredning, när den blir färdig, kommer att visa att den 1957 föreslagna avvägningen mellan de olika komponenterna i

invasionsförsvaret var förhastad. Den militärtekniska utvecklingen lär i varje fall inte ha underbyggt ÖB-resonemanget 1957.

Mot denna bakgrund finns det anledning uttala en förhoppning om sådant resultat av den kommande försvarsutredningen, att dagens farhågor för felaktig avvägning mellan försvarsgrenarna elimineras.

Till sist en detaljfråga. Jag avser utskottets ställningstagande till motionen rörande haverikostnaderna. Om detta är endast att säga, att här har nog utskottet fått hela saken om bakfoten. Jämförelsen med flyget är fullständigt irrelevant. Flygvapnets materielanslag är nämligen beräknade för anskaffning av ett visst antal flygplan »i reserv», eftersom en viss avgång av flygplan genom totalhaverier så att säga ingår i flygvapnets normala omsättning. Någon motsvarighet finns inte i marinen. Totalhaverier av fartyg förekommer dess bättre nästan aldrig. Logiken kräver därför, att om man skall tillämpa flygvapnets system för täckande av haverikostnader, så bör detta system gälla även för anskaffningen av fartyg och helikoptrar. När det gäller fartyg är detta naturligtvis praktiskt otänkbart, och i fråga om helikoptrar blir det i varje fall inte billigare för staten. Motionens hemställan om bibehållande av nuvarande ordning för marinens vidkommande i detta avseende är följaktligen i realiteten synnerligen modest.

Herr talman! Jag har velat göra dessa reflexioner till utskottets föreliggande utlåtande, och jag ber att få återkomma med yrkanden under respektive punkter vid den fortsatta behandlingen av utlåtandet.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! 1958 års besparingsutredning presenterade en planskiss på tänkbara besparingsobjekt inom statsförvaltningen och tog då upp en, säger en, punkt på fjärde huvudtiteln, nämligen försvarets socialbyrå. Jag skulle vilja understryka att utredningen inte

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

avgav något direkt förslag. Den ifrågasatte om det var behövt att bibehålla socialbyrån och rekommenderade ett närmare övervägande av frågan om inte byråns uppgifter kunde överflyttas på civilförvaltningen.

I fjärde huvudtiteln har emellertid statsrådet föreslagit att försvarets socialbyrå skall avvecklas med början den 1 januari nästa år.

Motivet för denna mikroskopiska besparingsoperation — sedd mot bakgrunden av huvudtiteln totalt 2 700 miljoner — anges vara att arbetsuppgifterna är i avtagande, att ett visst dubbelarbete förekommer mellan socialbyrån och flygstaben samt att utöver byråns uppgifter som tillsynsmyndighet enligt familjebidragsförordningen byråns funktion som länemyndighet ter sig oviss med hänsyn till utredningen rörande omläggning av värnpliktslånen.

Enligt sina instruktioner skall socialbyrån främja underbefälsrekryteringen och verka för beredande av civilianställning åt avgånget militärmanuskap. Dessa båda arbetsuppgifter sågs enligt inhämtade upplysningar ha minskat i omfattning. De upplysningarna är i varje fall inte inhämtade hos socialbyrån. Den för rekryteringen av underbefälsyrket erforderliga upplysningsverksamheten har inte minskat, även om antalet aspiranter nedgått på grund av organisationsförändringarna inom försvaret. Arbetet i samband med civilianställningsfrågorna berör inte bara fältflygare och flygnavigatörer. De senare har för övrigt, i motsats till vad som angivits, de senaste tre åren ökat i antal och beräknas ytterligare öka detta år.

Med socialbyråns tillkomst avsåg man att förbilliga den för rekryteringsuppgifterna erforderliga upplysningsverksamheten. Att det skulle bli billigare, eller lika billigt som nu, när i stället för socialbyrån varje försvarsgren skall ombesörja sin underbefälsrekrytering, det ter sig inte sannolikt. Motsatsen synes mera sannolik. Den risk för olycklig konkurrens försvarsgrenarna emellan, som motionären har pekat på, förefaller också mig ganska uppenbar. Hur skall

man annars kunna tolka departementschefens uttalande på s. 306 i propositionen, där han säger: »Civilförvaltningen bör dock åläggas att tillse att enhetlighet och konsekvens iakttages beträffande åtgärder för att främja underbefälsrekryteringen?» Jag kan inte tolka detta yttrande på annat sätt än att departementschefen själv hyser vissa farhågor i sammanhanget.

Man har i dag från olika håll understrukit vikten av att effektivitetssynpunkterna genomgående vinner beaktande inom hela försvarsorganisationen. Är det verkligen rationellt att på försvarsgrensstaberna lägga dessa med rekryterings- och civilianställningsfrågor förenade uppgifter, som väl ändå till sin betydelse och sin natur är väsensskilda från stabernas primära? Försvarets socialbyrå har specialutbildad personal med rutin när det gäller dessa arbetsuppgifter och med erfarenhet och överblick av ungdomsförmedling och studievägar. Det är uppenbart att denna specialutbildade personal erbjuder synnerligen stora fördelar både för försvaret och för de civilianställningssökande. De fördelarna torde man knappast kunna räkna med om de nu framlagda planerna förverkligas. Försvarsgrensstaberna har uppenbarligen inte sammansatts med tanke på meriter i detta avseende.

Som tillsynsmyndighet enligt gällande familjebidragsförordning har försvarets socialbyrå skaffat sig en goodwill ute bland kommunerna. Första avdelningen har fått ta del av en inlaga från Landskommunernas förbund, där man uttrycker sin betänksamhet inför denna omläggning och framhåller det goda och friktionsfria samarbete som har rått mellan socialbyrån och de kommunala familjebidragsnämnderna. En sådan serviceinriktad arbetsuppläggning inom en liten organisation, som möjliggör en direkt personkontakt, är enligt min mening någonting ganska värdefullt. Familjebidragsärenden är ofta ganska känsliga saker, och de har en viss betydelse för allmänhetens positiva inställning till försvaret. Den direkta kontakten är någonting som lättare kan

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

åstadkommas med socialbyråns organisation än genom att man lägger dessa uppgifter till ett större ämbetsverk.

Andra vägande synpunkter i detta sammanhang, som upptagits i motionen, skall jag inte närmare gå in på i förhoppning att andra tar upp dessa saker.

År 1958 hade försvarets socialbyrå som länemyndighet att handlägga 16 ansökningar från förutvarande underbefäl och 300 låneansökningar från värnpliktiga. Med hänsyn till att det i byrån finns ett lekmannainslag i form av värnplikthjälpsdelegationen och att arbetsmarknadsstyrelsens chef sitter på ordförandeposten prövas dessa ansökningar utöver den militära bedömningen utifrån sociala och arbetsmarknadsmässiga erfarenheter. Jag vågar påstå att detta sker med engagemang i det enskilda fallet vilket varit till påtaglig båtnad för de sökande, vilkas hjälpbehov varit mest uttalat.

Dessa båda uppgifter, som är byråns huvudsakliga, skall man nu enligt förslaget lägga under en social sektion inom civilförvaltningens kanslibyrå. Den tveksamhet man kan känna inför planerna att utan någon närmare utredning splittra ett samkört arbetsteam förstärkes för min del av det faktum att vi i dag, om vi följer utskottsmajoriteten, fattar ett beslut utan att ha någon aning om vilka som skall handlägga dessa frågor i fortsättningen eller hur och vad konsekvenserna kommer att bli för de enskilda människorna. Man kan naturligtvis genmäla att departementschefen i propositionen har sagt, att han förutsätter att den på försvarets socialbyrå friställda personalen skall överföras till civilförvaltningen. Jag ber emellertid ledamöterna uppmärksamma departementschefens ordval, nämligen att detta är hans principiella inställning. Det finns följaktligen utrymme att tänka sig helt andra lösningar.

Ett vidgat lekmannainflytande brukar vi eftersträva; att begränsa ett lekmannainflytande, som redan är infört och praktiserat, hör väl mera till sällsyntheterna. Jag uppfattar departementschefens uttalande om att flytta in värn-

plikthjälpsdelegationen eller någon liknande anordning inom civilförvaltningen som ett klart erkännande av lekmannainflytandets värde. Men jag skulle vilja fråga: Finns det någon administrativ möjlighet att inom civilförvaltningen inpassa en delegation, där lekmannainflytandet får någon reell betydelse, d. v. s. deltar i besluten? Tänker man sig i stället att inrätta något slags rådgivande nämnd som ett bihang till denna civilförvaltning, innebär det enligt min mening en klar försämring. Jag har erfarenheter av båda dessa saker, och jag måste säga att jag inte tvekar att betrakta detta som en försämring, och jag tror att många har samma mening.

Men det var ju besparingarna som var huvudmotivet. Spara vill vi ju alla, fastän vi kanske vill spara på olika saker. Vi är alla överens om att besparingar med bevarad målsättning skall eftersträvas inom den utredning som nu beställs. För min del vill jag gärna hoppas att besparingsambitionerna inte på något håll speciellt skjuter in sig på den socialt betonade sidan inom försvaret såsom varande den lättast åtkomliga. Jag kan tyvärr inte se saken på annat sätt än att man här har lösryckt försvarets socialbyrå såsom ett alldeles speciellt framskjutet besparingsobjekt. Jag tycker det är väldigt ledsamt och det där med myggen och kamelerna, har här fått en alldeles onödig relief i sammanhanget.

I propositionen anger departementschefen, att man skulle kunna spara ungefär 100 000 kronor genom det förslag som han framlagt. Det råder delade meningar om den saken. Överbefälhavaren tror inte att man kan spara någonting. Försvarets socialbyrå, som också har räknat på detta, har kommit fram till — såvida man inte skall förändra arbetsuppgifterna, och det har ingen ifrågasatt — att det skulle kunna bli en besparing på cirka 35 000 å 40 000 kronor. Antalet befattningshavare inom försvarets socialbyrå är 17, man sparar kanske också något litet i fråga om styrelse- och delegationsarvoden. Byråns omkostnadsanslag är 140 000 kronor, men 114 000

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

kronor av dem går till upplysningsverksamhet genom annonsering o. d., det skall man fortsätta med; där kan man sålunda inte tänka sig att spara så mycket. Besparingseffekten blir, vilken siffran man än väljer, således inte särskilt stor, och dessutom finns det som jag tror ganska stor risk för att det blir en kostnadsfördyring, ty försvarsgrensstaberna kan komma att behöva en personalförstärkning för att klara dessa saker.

Jag har, herr talman, mycket svårt att inse att besparingssynpunkterna i detta fall kan tillmätas någon avgörande betydelse i synnerhet som man i bilden också skall ta in att betydande tjänstepensionskostnader kan komma att aktualiseras. Visst är det väl så att även några tusenlappar har betydelse, men man måste väl väga den besparingen något mot konsekvenserna, och de är ju inte på något sätt klarlagda.

Får jag slutligen, herr talman, tillägga att försvarets personalbehandlingsutredning 1952, statens sakrevision 1953/54 och 1954 års värnpliktsavlöningsutredning, som avlämnade sitt betänkande så sent som i december i fjol, alla har sysselsatt sig med socialbyrån men att ingen enda har kommit till den slutsatsen, att socialbyrån skulle avvecklas.

Det finns de som tycker att det här är en liten lapprisak, att den spelar så liten roll i det hela, och visst kan man säga det, men det beror s. a. s. på utsiktpunkten. För min del tycker jag inte att det är en liten fråga att i försvarssammanhang väl bevaka den sociala sidan, göra sådana insatser, att de människor som berörs av försvarsväsendet känner förtroende och får kontakt. På det sättet bidrar man till stärkandet av en positiv försvarsvilja, vilket vi ju alla är intresserade av.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid punkt 123 fogade reservationen.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Representanter för reservanterna har nu gått in på detaljer i några av de små frågor som berörs i huvudtiteln. Jag förmodar att kammaren

håller mig räkning, om jag som utskottets talesman inte gräver ner mig i detaljer utan försöker fatta mig kort.

Beträffande den huvudreservation av herr Söderberg m. fl., som sträcker sig genom nio punkter i utlåtandet, är att säga att den innebär en avvikelse från den överenskommelse som denna kammare med tämligen stor enhällighet anslöt sig till 1958. Det sades då att överenskommelsen gällde de närmaste tre å fyra åren. Den huvudtitel vi nu behandlar avser år 3 i den tidsföljden. Utskottet har ansett att man bör respektera den ordning som beslöts 1958 och inte fingra på slutsumman, som ju var en väsentlig del av uppgörelsen, för detta kanske sista år inom överenskommelsens tidsram. Det är detta som har varit anledningen till att utskottet utan några närmare motiveringar har kunnat avstyrka vad som föreslås i fråga om reduceringar av anslag på en rad punkter i huvudtiteln.

Herr Söderberg säger i sin reservation, och han har nyss upprepat det, att riksdagen inte hade någon möjlighet att realpröva huvudtitelns innehåll 1958. Han menar antagligen också att någon sådan prövning inte skedde 1959 och inte har skett i år heller. Jag vet inte vad herr Söderberg menar med realprövning, men nog tycker vi i utskottet att en sådan prövning har skett i ungefär samma ordning som alla tidigare år. Om den då har varit bristfällig, vill jag inte försöka bedöma, men vi har inte betett oss annorlunda de senaste åren än vi gjort tidigare.

Jag vill erinra om att riksdagen inte utan vidare accepterade partiernas överenskommelse 1958. Riksdagen beslöt tvärtom i ett ganska viktigt avseende att göra en avvikelse beträffande avväggningsfrågorna, där riksdagen uttalade sig för lite större generositet gentemot marinen på de andra försvarsgrenarnas bekostnad. Detta avsnitt är en mycket viktig del av överenskommelsen, och det anförda får tjäna som exempel på att riksdagen inte bara ansåg sig böra säga ja och amen till vad partierna utanför dessa lokaler hade tänkt sig.

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

Däremot måste jag nog säga, att de förslag till nedprutningar som förekommer i den Söderbergiska motionen liksom i kommunisternas motion på 26 punkter är rent godtyckliga. De kan inte sägas vara grundade på någon sorts realprövning utan utgör endast en mycket godtycklig förändring av siffror i respektive anslagssummor. Det vore intressant att veta, vilken realprövning som ligger till grund för motionärernas ställningstagande till de ifrågakvarande utgiftsposterna.

Vidare föreligger ett motionsvis framställt yrkande, att den del av överenskommelsen 1958, som innebär 2,5 procent årligt tillägg för teknisk utveckling, skall strykas. Utskottet avstyrker även detta yrkande, och det sker just på punkt 2, som vi nu diskuterar, av precis samma skäl som i fråga om de övriga nedprutningar som framförts i motioner och reservationer.

Jag måste emellertid för min del säga, att det råder en viss oklarhet om vad som menas med uttrycket teknisk utveckling. Jag hade för min del trott att det årliga tillägget med 2,5 procent på budgeten avsåg de fördyringar i fråga om försvarskostnaderna som naturligt och automatiskt måste ske, eftersom all inköpt materiel blir mera invecklad och dyrare år för år. Det framgår emellertid av något auktoritativt uttalande, att man motiverar tillsättandet av en rad tekniska medarbetare just med att man har detta tillskott av pengar, som gör att man kan bygga ut den tekniska organisationen inom försvaret. Det är möjligt att den årliga summa som tillkommer genom dessa 2,5 procent skall användas även till detta, men jag är inte säker på att dessa pengar räcker ens till vad som kan sägas vara rent automatiska fördyringar. Jag tror att begreppet »teknisk utveckling» är ett av de många begrepp i det här sammanhanget som bör bli föremål för närmare övervägande av den utredning som skall tillsättas.

Statsrådet säger i propositionen, att eftersom vi snart befinner oss vid slutet av den överenskomna perioden, räknar han med att förhandlingar skall föras

mellan partierna om det som skall följa därefter. Han säger att vid sådana förhandlingar bör beaktas den utrikespolitiska och militärpolitiska utvecklingen liksom även det statsfinansiella läget. I allt detta instämmer utskottet, och när utskottet föreslår en parlamentarisk utredning, grundas det förslaget på denna statsrådets motivering.

Herr Åkerström riktar i sin reservation anmärkning mot att utskottets utlåtande inte innehåller några direktiv beträffande den parlamentariska utredningens arbete och inriktning. Utskottet har inte ansett det vara möjligt att genom direktiv tillmötesgå reservantens önskemål, lika litet som sådana önskemål som kan finnas om en motsatt utveckling. Utskottet förutsätter att man först måste bedöma den utrikes- och militärpolitiska situationen. Först efter en sådan bedömning är det väl möjligt att säga, om försvarskostnaderna skall bli så eller så stora. I varje fall har utskottet menat att riksdagen inte bör lägga några band på försvarsministern, utan att det är han som i regeringen skall närmare utforma direktiven för den blivande utredningen. Denna bör, såsom vi ser saken, vara förutsättningslös.

Däremot har utskottet understrukit att utredningen bör kunna genomföras utan onödiga dröjsmål. Den hittills gällande överenskommelsen har ju snart löpt ut, och man har därför inte så lång tid på sig, eftersom utskottet anser att förslag bör framläggas i sådan ordning att det klaffar med utgången av den tid, under vilken överenskommelsen gäller.

Dessutom har utskottet rekommenderat att utredningen inte skall göras alltför tungrodd. Någon talare har nyss anmärkt på vad utskottet anfört i det avseendet, nämligen att antalet ledamöter bör begränsas. Utskottet menar att utredningen kan arbeta snabbare, om den inte utgörs av en mycket stor kommission. En till antalet ledamöter begränsad utredning bör ha goda förutsättningar att arbeta i samråd med de speciella försvarskommittéer, som inte bara det parti jag representerar utan även andra partier tycks komma att tillsätta vid sidan

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

av den parlamentariska utredningen. Med dessa partiernas försvarskommittéer kan utredningen samråda efter hand som problemen anmäler sig. Jag tror att detta innebär en bättre lösning än att tillsätta en stor, tungt arbetande statlig kommission.

I motiveringen för förslaget om den parlamentariska utredningen framhåller både statsrådet och utskottet, att de statsfinansiella förhållandena bör beaktas av utredningen. Jag vet inte vad mina kolleger i utskottet menar med det. För egen del vill jag understryka att detta är förhållanden som pochar på att bli beaktade. Vi är tämligen överens om att statsfinanserna är överansträngda, och vi vet att det finns starka krafter i riksdagen och i samhället i övrigt, som hävdar att statsutgifterna är alldeles för stora. Jag tror att det är nödvändigt att man även när det gäller denna huvudtitel beaktar den propaganda för sparsamhet med statens pengar som gör sig rätt mycket hörd.

Utskottet avstyrker emellertid i nu förevarande sammanhang alla förslag om nedprutningar, och utskottet avstyrker vidare förslaget om några som helst direktiv från riksdagens sida för den blivande utredningen. De direktiven bör utfärdas av Kungl. Maj:t. Jag hoppas att de inte alltför hårt kommer att binda utredningen.

En annan fråga som är föremål för delade meningar gäller försvarets forskningsanstalt. På den punkten finns, såsom kammarens ledamöter ser, tre olika ståndpunkter. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om en förstärkning av forskningsanslaget med 11 miljoner kronor, av vilka den väsentliga delen avser skyddsforskningen när det gäller atomvapen. Hur denna utvidgade skyddsforskning skall bedrivas vet kanske ingen för närvarande. Kungl. Maj:t har lovat att utfärda närmare bestämmelser, men dem har vi ännu inte sett. För min del vill jag emellertid säga, att det är nödvändigt att bestämmelserna blir klara och otvetydiga, så att det tydligt markeras vad som skall läggas in i begreppet skyddsforskning. Vi bör näm-

ligen observera att här föreligger en högermotion, som syftar längre än till den rena skyddsforskningen. Den syftar till att genom inriktad forskning skapa underlag för en framtida bedömning av frågan, om vi skall skaffa atomvapen eller ej, en inriktad forskning rörande atomvapentillverkning. Jag tror att det ur många synpunkter är nödvändigt, att de bestämmelser som Kungl. Maj:t inom kort kommer att utfärda blir så tydliga, att det inte råder någon tvekan om var gränsen går mellan det som utskottet förordar och det som högern vill ytterligare lägga dit.

I denna fråga finns det dessutom en motion, vari yrkas avslag på förslaget om att forskningsanstaltens resurser skall ökas med 11 miljoner kronor. Motionen grundar sig såvitt jag förstår på en viss misstänksamhet mot denna gränsdragning, en misstänksamhet som är förklarlig så länge gränsdragningen inte är riktigt känd. Inte minst med hänsyn till denna misstänksamhet är det angeläget att man får klara besked om var gränsen går.

Sedan skulle jag också vilja säga, att atomvapenforskningen berör något av det mest fundamentala i hela försvarsfrågan. Vi talar ofta om den enighet som råder mellan de demokratiska partierna när det gäller försvarsfrågan. Jag vill gärna hävda — jag vet inte om jag är ensam på den punkten — att jag icke betraktar talet om enighet i försvarsfrågan som nonsens, om högern fortsätter att slåss för en avvikande mening beträffande atomvapen. Så länge detta sker finner jag förutsättningarna för allmän samling i försvarsfrågan vara mycket små.

De övriga punkterna i huvudtiteln skall jag inte beröra närmare. Med hänsyn till vad herr Berg nyss sade beträffande marinen vill jag bara nämna, att utskottet på den punkten rekommenderat en reell besparing på 16 miljoner kronor. Det gäller ett överskott på en redan avvecklad budget — 1958/59 års budget. Överskottet härrör från medel som avsåg att täcka prisstegringar, prisstegringar som icke inträffade. Någon

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

har frågat — jag hörde frågan i andra kammaren nyss — om det är sant att man i första avdelningen till att börja med var inställd på att låta marinen få dessa pengar men att man sedan ändrade sig. Det är sant så till vida, att det på ett mycket tidigt och preliminärt stadium föreföll avdelningen troligt, att om inte marinen fick pengarna, skulle de gå någon annanstans, sannolikt till flyget, och då fanns det en stark stämning inom avdelningen för att låta marinen få pengarna. Men sedan det klarlagts att så inte var fallet utan det fanns möjlighet att begränsa försvarsutgifterna med 16 miljoner kronor — att alltså spara dessa pengar — accepterade avdelningen enhälligt förslaget här-om. Jag har velat lämna denna upplysning, eftersom man under hand frågat om och påtalat denna sak.

Till sist vill jag med anledning av vad fru Wallentheim sagt om socialbyrån framhålla, att byrån är ett litet fristående ämbetsverk, som tillkom under de speciella förhållanden som rådde under kriget, och att man icke ansett nödvändigt att behålla dess verksamhet i ett självständigt ämbetsverk. Det har utskottet funnit vara riktigt. Även om det självklart inte går att utan gnissel avskaffa en institution, som fyller viktiga uppgifter, har utskottet ansett, att man inte skall ha institutionen kvar, om dess arbetsuppgifter är begränsade och kan handhas av andra existerande organ. Genom denna operation sparar man, såsom försvarsministern anger, drygt 100 000 kronor. Även om det bara vore 35 000 à 40 000 kronor, såsom fru Wallentheim förmenar, är det dock en besparing. Beträffande de betänkligheter, som fru Wallentheim anförde angående möjligheterna till kontakt mellan denna verksamhet och kommunerna, har utskottet sagt, att kontaktmöjligheterna inte bör försämrats genom omorganisationen, utan man skall tillse, att de kan upprätthållas ungefär som förut. Om man antar, att det blir i stort sett samma slags civila människor som sköter rulljangsen, behöver man inte befara,

att det blir så mycket annorlunda i det avseendet.

Herr talman! Jag har inte anledning att närmare gå in på övriga punkter. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkt 2). Den gäller avskaffandet av de 2,5 procenten.

Herr SÖDERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Såväl herr Siegbahn som herr Gillström har klandrat reservanternas för att de skulle vilja springa ifrån överenskommelsen om försvarsorganisationen. Herr Gillström framhåller, att det väsentliga var, att man inte fick fingra på slutsumman. Vi har inte sett på frågan på det sättet, utan vi har också tagit hänsyn till vad som sades i samband med överenskommelsen om vad som skall komma att ske med vår försvarsorganisation. Med hänsyn till vad som framkommit i tidigare yttranden, anser vi för vår del, att vad man där förutsatte icke har uppfyllts.

Sedan måste jag säga, att herr Gillström har ganska små krav på realprövning, om han anser att det sker en realprövning av fjärde huvudtiteln. Jag kan ge ett exempel. Det finns i föreliggande utlåtande en liten, liten ändring. Privatflyget har fått en ökning av sitt anslag, och då har man fått ta detta belopp från ett annat anslag, jag minns inte vilket. Hade man i stället såsom vi föreslagit prutat på ett anslag för lotterna, så hade man, om man strikt velat hålla på överenskommelsen fått lov att försöka hitta ett annat anslag för att göra av med dessa medel till varje pris. Det är detta system som jag för min del finner vara orimligt.

Sedan är det inte så att reservanternas prutningar är rent godtyckliga, såsom herr Gillström vill göra gällande. De kan klart redovisas. Det är fråga om avlöningsanslagen och det förhåller sig helt enkelt på så sätt, att vi har tittat på dem och funnit, att så och så mycket krävs för de löneökningar som dessa tjänstemän lika väl som andra är berättigade till. Dessa löneökningar har

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

vi inte försökt rubba på. Vad vi har tagit bort är de ökningar av avlöningsanslagen i förhållande till fjolårets budget som ligger ovanpå. Samma är förhållandet med materielanslagen, där vi ansett oss kunna förordna en nedprutning med 10 procent. Båda dessa prutningar har, som jag tidigare sagt, helt enkelt skett av det skälet, att om en ny utredning om vårt försvar nu skall företagas, varvid vi enligt min mening måste inrikta oss på att pressa ned försvarskostnaderna, skall vi inte ha låst oss genom att nu tillsätta nya tjänster, som sedan kanske skall indras, och vi bör inte heller låta oss genom att beställa materiel, som vi under alla omständigheter är tvingade att betala. Detta är en realprövning så god som någon.

Sedan måste jag säga, att herr Gillström hade litet för bråttom, när det gällde att klandra reservanterna för att de inte vill vara med om dessa 2,5 procent. Det ligger så till att den frågan har utgått ur detta utlåtande. Den kommer i propositionen nr 110 och är alltså inte föremål för behandling i dag. Tyvärr kan jag inte hjälpa herr Gillström med att förbehandla den frågan genom att lova att komma med någon motion om att dessa medel inte skall utgå, ty jag fruktar att motionstiden redan är slut, och vi hade inte tänkt motionera om det anslaget.

Herr GILLSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Kammaren torde ha observerat att herr Söderberg inte kunde visa, att de anslagsreduceringar som han påyrkar är annat än högst godtyckliga förslag. Han kunde inte visa att de var grundade på någon realprövning av behoven. Det var det jag ville att han skulle visa. Han anförde ett exempel beträffande överflyttning av medel från flygvapnet till det privata flyget. Det förhöll sig på det sättet, att flygvapnets ledning förklarat, att om privatflyget fick detta belopp, så skulle flygvapnet från sitt övningsanslag kunna avstå motsvarande belopp på 186 000 kronor eller något sådant. Det är alltså

på grund av den utbildningsverksamhet som privatflyget faktiskt bedriver fråga om en överflyttning mellan två anslag, som mer eller mindre avser precis samma ändamål.

Herr SÖDERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte vad herr Gillström begär för slags realprövning. Jag har klart och tydligt talat om för herr Gillström, att om det exempelvis gäller armén, så hade man så och så många miljoner kronor i anslag till avlöningar för den personal som fanns vid det tillfället, och vi har ansett att man skall anslå de pengar som erfordras för löneförhöjningar åt dessa liksom åt andra tjänstemän, men när det gäller att anslå pengar till nya tjänster, har vi sagt att några nya tjänster i avvaktan på den nya försvarsutredningen ej skall tillsättas. Av den anledningen föreslår vi, att den höjning som gäller nya tjänster icke skall bifallas.

Herr PALSSON (cp):

Herr talman! Även om jag vid detta tillfälle har ett dubbelt ärende så skall jag ändå yttra mig med så liten tidsförbrukning som möjligt. Jag förekommer ju som reservant för all del, men jag står i huvudsak för utskottets utlåtande i alla punkter så när som på en.

Jag ber att först få säga några ord om utskottets utlåtande i allmänhet och sedan några ord om min reservation. Jag skall inte mera ingående lägga mig i den dispyt som nyss utspann sig mellan herr Gillström och herr Söderberg, men kvar står väl i alla fall att utskottet och avdelningen haft ett annat utgångsläge än herr Söderberg och hans medreservanter. Utskottet har känt sig bundet av 1958 års beslut och har sålunda fått handla utifrån det utgångsläget. Herr Söderberg utgår ifrån att riksdagen och utskottet skall ha möjlighet att som han säger inom ramen av tillgängliga resurser pröva och fördela. Vad som skall anses som »tillgängliga resurser» är ju en bedömningsfråga, och

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

då kan det bli fråga om olika utgångslägen. Men med det utgångsläge som herr Söderberg här har, förstår jag, att han kunnat på nio punkter minska anslagsbeloppen med sammanlagt, tror jag, 133 miljoner kronor.

Frågan om det utgångsläge som herr Söderberg och hans medreservanter har innebär en bättre realistisk prövning av förutsättningarna kan vi lämna obesvarad — jag föreställer mig att kammarens ledamöter kan besvara den. Det är väl ändock på det sättet, att har man ett avtal eller en överenskommelse — kalla det vad man vill — är man väl bunden av den under den tid den gäller, om överenskommelsen är tidsbestämd, och annars tills man fått ett annat avtal i stället. Det har vi inte ännu, och tiden är också bestämd. Som här förut sagts är det nu det tredje året som vi prövar saken, och då får vi väl finna oss i att hålla oss till avtalet — det lär inte kunna hjälpas. Det är aldrig bra att bryta ett avtal. Jag kan för min del inte tillmäta mig möjligheten att bedöma, om kritiken mot avtalet var riktig, men ett starkt skäl var väl ändå att militärerna skulle få någon sorts plan att handla efter.

Jag menar sedan att det blir väl ytterligare tillfälle att ta upp denna sak. Vi har dessbättre kunnat enas om den parlamentariska utredning som föreslagits, och då blir det väl dels inom utredningen och dels vid ställningstagandet till utredningens resultat anledning att vidta ändringar i förhållande till vad som nu gäller. Jag skall inte säga mera om detta, men jag vill framhålla att jag anser, att hela denna diskussion kan med fördel uppskjutas till dess att det nya utredningsarbetet föreligger.

Sedan är det en sak i herr Söderbergs reservation vid punkten 2 som jag anser inte vara så alldeles invändningsfri. Reservanterna säger bl. a: » — — — vill utskottet ifrågasätta lämpligheten av att så väsentligt öka inkallelserna till repetitionsövningar, som synes komma att ske under 1960.» Detta är väl inte helt sant. Jag tror att kammarens ärade le-

damöter har lagt märke till att det är planer å bane att skära ner repetitionsövningarnas längd i höst för ett antal av de värnpliktiga. Detta är måhända gjort som ett försök, men det är ett försök som inte har så liten betydelse. Efter vad som sagts mig skulle det gälla 8 000 man, som skulle få en repetitionsövning under 20 dagar i stället för som eljest under 30 dagar. Det betyder ju inte mindre än 80 000 tjänstgöringsdagar, och då det i regel gäller folk som är mellan 30 och 35 år, har det stor betydelse. Är man medveten därom, tycker jag kanske att det är överord att säga, att det skall ske en väsentlig ökning av inkallelserna. Att det sedan från det ena året till det andra kan växla litet, beroende på hur förbanden sammansätts, är en annan sak, men här är i varje fall från Kungl. Maj:ts sida en klar minskning ifrågasatt.

Jag skall inte längre uppehålla mig vid herr Söderbergs och hans medreservanters uttalanden. Jag kan i övrigt helt instämma med herr Gillström på den punkten. Det var emellertid så, att herr Gunnar Berg för en stund sedan höll ett anförande, som jag med största intresse lyssnade till och som gällde marinen. Såsom herr Gillström här sagt var det så att en överenskommelse vid ett tidigare skede var på väg, men av skäl som jag här inte skall närmare beröra, tvingades vi att tänka om. Jag vill säga att det inom avdelningen fanns förespråkare för den uppfattning som herr Berg nyss gav uttryck åt, men det är ju på det sättet, att man ibland kanske får lov att väga mellan å ena sidan möjligheten att komma överens på vissa punkter och å andra sidan lämpligheten av att i ett sådant läge framföra en särmening. Vi kan väl ändå vara överens om att det ligger ett stort värde i att vi från alla håll kunnat enas om att föreslå denna parlamentariska utredning. Vi bör enligt min mening i varje fall så långt som möjligt söka hålla frågan på det planet, att vi kan enas över partigränserna. Det sämsta som kan hända i detta fall är väl om det skulle bli direkta partistrider om försvarets utformning. Det är kanske så

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

att den mening, som kände sympati för herr Bergs förslag, bedömde det som viktigare att uppnå enighet om den parlamentariska utredningen. Det hade kanske inte blivit det allra bästa utgångsläget för utredningen, om man i fråga om marinen hade kommit att redovisa skilda meningar. Det är kanske en felbedömning — det överlåter jag åt andra att avgöra — men enligt min mening tog nog några, som kände sympati för herr Bergs motion, en viss hänsyn till behovet att visa upp enighet på denna punkt.

För att tillägga ytterligare några ord om denna motion så förhåller det sig väl så, att om det skedde en felavvägning vid 1958 års överenskommelse, så berodde det kanske på att utgångsmaterialet inte var alldeles detsamma som nu. Jag bortser då från den utveckling, som har skett på det vapentekniska området och som har ändrat premisserna. I det läge, som då rådde, förelåg inte någon marinplan, medan övriga försvarsgrenar hade gjort upp sina planer. Detta kan ha gett anledning till en måhända oriktig avvägning mellan de olika försvarsgrenarna.

Detta är vad jag för min del tänkte anföra på denna punkt. Enligt min mening kan kammarens ledamöter med fullt förtroende följa vad utskottet här har föreslagit.

Endast på en punkt, nr 123, har jag anmält en reservation. Det gäller försvarets socialbyrå. Fru Wallentheim har redan framlagt en utförlig motivering och har yrkat bifall till reservationen. Jag skall så kort som möjligt endast ytterligare understryka det redan anförda.

Utskottet har under förmenande att en besparing på 100 000 kronor eller måhända något mer skulle uppkomma tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Kungl. Maj:t grundar väl sitt förslag i allt väsentligt på att försvarets civilförvaltning och 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga har ansett, att denna byrås uppgifter skulle kunna överföras på andra organ. Det skulle sålunda vara onödigt att ha en fristående myndighet. Det bör kanhända observeras i detta samman-

hang, att överbefälhavaren har anmält en annan mening. Han har funnit det osannolikt, att man för närvarande skulle kunna göra några besparingar, då antalet tjänstemän för arbetsuppgifterna knappast kan minskas. Han har också ansett, att frågan bör ytterligare utredas.

Om man nu granskar den avsedda besparingseffekten, så finner man, att det klart och tydligt sägs ifrån att ingenting kommer att hända förrän den 1 januari 1961, och möjligen skulle omorganisationen kunna vara genomförd den 30 juni samma år. Då är ju det budgetår vi nu närmast arbetar med slut. Börjar man inte att rationalisera, förrän man är mitt inne i budgetåret, är det väl utslutet att kunna spara hela kostnaden, drygt 100 000 kronor. Det har tydligen inte heller departementschefen trott på, ty han begär ju täckning för kostnaderna för byråns verksamhet för hela budgetåret.

Denna byrås uppgift är ju, som vi nu har hört och väl vet, att vara tillsynsmyndighet i fråga om familjebidragsförfattningarnas tillämpning och länemyndighet enligt värnpliktslåneförfattningarna. Till följd härav är vi på kommunalt håll ganska intresserade av denna fråga. Det har här nämnts en inlaga från Landskommunernas förbund, och jag kan för egen del vitsorda riktigheten av de synpunkter, som framförts i denna inlaga. Ute i kommunerna har vi goda erfarenheter av socialbyrå och dess sätt att arbeta. Nu kan det väl gå bra i fortsättningen också — det är möjligt — men vad vi vill fästa avseende vid är att försvarets civilförvaltning hittills icke haft några förvaltningsuppgifter gemensamt med kommunerna. Till följd härav kan man nog ifrågasätta lämpligheten av den föreslagna ärendöverflyttningen.

Som också har påpekats i denna reservation, har man vid framläggande av detta besparingsförslag helt och hållet bortsett från de motiv, som på sin tid föranledde att handläggningen av rekryteringsfrågorna lades på en särskild byrå. Enligt de resonemang, som då fördes, borde man härigenom till och med

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

kunna förbilliga upplysningsverksamheten för manskapsrekryteringen, ty det måste ju bli dyrare, om varje försvarsgren skulle svara för sin underbefälsrekrytering, och detta skulle väl också leda till en onödig konkurrens mellan försvarsgrenarna. Nu har denna byrå anställda, som är specialutbildade i arbetsförmedlingens ungdomsavdelning, och som har erfarenheter av både rekrytering och civilianställning.

Det är utifrån dessa synpunkter som jag och mina medreservanter inte alls har känt oss övertygade om den föreslagna överflyttningens lämplighet. Vi menade att den besparing som kan komma i fråga för det budgetår vi nu behandlar blir ytterligt liten. Då kan man lika gärna kosta på sig att ha socialbyrån som den nu är ytterligare ett år, så får utredningen till ett kommande år redovisa vad man verkligen vinner. Denna utredning har enligt min mening en mycket viktig uppgift i att undersöka i vad mån det civila inflytande, som vi nu har i socialbyrån, kan säkerställas vid en överflyttning till de andra myndigheter som här kan komma i fråga, det må gälla civilförvaltningen eller någon annan gren. Jag håller bestämt på att det är en mycket väsentlig sak att man vid prövning av dessa frågor har civilt inslag. Det är väl också så att man i detta sammanhang kan ha anledning att rekommendera en sådan utredning att överväga huruvida rekryterings- och anställningsuppgifternas handhavande, om socialbyrån nödvändigtvis skall bort, inte kunde överflyttas till arbetsmarknadsstyrelsen lika gärna som till civilförvaltningen.

Med detta, herr talman, har jag sökt motivera vad som ligger under reservationen vid punkten 123, vari yrkas avslag på Kungl. Maj:ts förslag om indragning av försvarets socialbyrå. Vi vill ha ett uppskov så att den skall få sitta kvar med sina nuvarande funktioner under närmast kommande budgetår. Det bör ske en utredning att föreläggas nästa års riksdag, där det bättre än nu klarlägges hur dessa frågor kan lösas.

I övrigt yrkar jag, som jag tidigare

sagt, bifall till utskottets utlåtande på samtliga övriga punkter.

Herr BERG, GUNNAR, (s) kort gemäle:

Herr talman! Jag antecknade icke alldeles utan tillfredsställelse att herr Pålsson i sitt anförande meddelade som sin åsikt att avvägningen mellan försvarsgrenarna sådan den bestämdes 1958 möjligen var felaktig. Jag gratulerar herr Pålsson till denna nyvunna insikt. Jag är tämligen övertygad om att det blir åtskilliga under årens lopp som kommer att följa med herr Pålsson om han vidhåller denna mening, och det hoppas jag han gör.

Nå, varför låter då inte herr Pålsson denna sin åsikt komma till uttryck i statsutskottet, där han är en aktad och ärad ledamot? Jo, förklarar herr Pålsson, han vill inte äventyra enigheten i utskottet kring försvarsfrågan med att göra dessa deklarationer. Han befarar alltså, som han uttryckte det, att det skulle kunna bli nya partistrider om försvarsfrågan om han det gjorde.

Om han avser den motion, som jag har undertecknat och som avgivits i denna kammare, vill jag fästa uppmärksamheten på att den motionen har samlat ett tiotal namn, representerande samtliga fyra demokratiska partier, även partivänner till herr Pålsson. Någon risk för partistrider behövde det alltså inte bli kring den saken.

För övrigt är ju statsutskottet ganska kunnigt i konsten att fatta eniga beslut. Herr Gillström berättade alldeles nyss för oss att utskottet först var enigt om att tillstyrka att marinen skulle få de 16 miljoner, som ursprungligen var 22 men som nu krympt, och sedan efter en upptäckt någonstans var utskottet lika enigt om att avstyrka denna motion. Så nog kan man konsten att snickra ihop delade meningar.

Herr Gillström hänvisade till ett uttalande som gjorts tidigare av statsutskottet om önskvärheten av en litet större generositet i fråga om anslagen till marinen. Jag har både 1958, 1959 och i dag

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

noterat dessa uttalanden av statsutskottet. Jag finner dem emellertid vara till intet förpliktande sådan som utvecklingen varit. Vad statsutskottet skrev 1958 föranledde inte statsutskottet 1959 att göra någon retusch sedan det visat sig att uttalandet inte lett till någon ändring. Vad statsutskottet skrev 1959 har inte föranlett statsutskottet att i år göra någon retuschering, trots att statsutskottet i detta uttalande rekommenderade Kungl. Maj:t och riksdagen att göra justeringar till förmån för marinen. Jag tror alltså att man inte skall ta de uttalandena för allvarligt. Jag hoppas att man mycket allvarligare tar den förhoppning statsutskottet ändå har att den försvarsutredning som nu skall tillsättas verkligen angriper avvägningsproblemen med litet större vidsyn än vad man gjorde förra gången.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Jag skall endast yttra mig över en punkt i detta utskottsutlåtande, nämligen punkt 157 som gäller den frivilliga skytterörelsen.

Statsrådet har föreslagit samma anslag som förra året, 1 750 000 kronor. När man tar ställning till detta anslag bör man ha i minnet att anslaget till den frivilliga skytterörelsen i 1954/55 års stat sänktes med 100 000 kronor. På grund av denna sänkning och de prisökningar som skett på olika artiklar vilka skytterörelsen behöver har skytterörelsen kommit i ett så prekärt läge att överbefälhavaren för sin del föreslagit att anslaget skulle ökas med 144 000 kronor. Civilförvaltningen har sett på anslaget och inte bara funnit denna höjning motiverad utan också ansett att man på grund av bl. a. höjda resekostnader borde öka detta anslag med ytterligare 4 000 kronor till den egentliga skytterörelsen och med 1 000 till vardera pistol- och sportskyttet.

Det är med anledning av dessa förhållanden som jag i denna kammare och herr Ståhl i andra kammaren har väckt motion om att anslaget till den frivilliga skytterörelsen skulle ökas med 150 000 kronor.

Skytterörelsen är en av de folkrörelser som man kan kalla verkligt breda, och den borde bli det i ännu högre utsträckning, ty i en tid när man måste räkna med luftlandsättning av trupper, när vi har lagt om hela vårt försvar till ett hemortsförsvar genom försvarsområdena och när vi har skaffat oss vårt hemvärn för samma uppgift är det angeläget att försöka vidmakthålla och utvidga skjutskickligheten hos det folk som bor i de olika delarna av vårt land. Om man skall göra det är det emellertid klart att man inte kan begära att de som frivilligt deltar i denna verksamhet skall kosta på sig hur mycket som helst. Redan nu får skyttarna betala sina egna gevär, de får betala skotten och de får betala sina resor till de olika tävlingarna. De har följaktligen en hel del utgifter, vartill naturligtvis kommer sådana som hör samman med klädseln. Övningarna och skjutningarna försiggår ju även under dålig väderlek.

För detta har skytterörelsen för närvarande otillräckliga inkomster. Varje skytteförening får för varje skytt som lossat 50 skott inte mer än 4 kronor 50 öre. Med detta skall föreningen betala målmateriel och en del andra anordningar på skjutbanan. Detta bidrag har varit så otillräckligt under senare år, att skjutbanorna har förfallit. Skytteföreningar har upphört därför att de inte har kunnat vidmakthålla sina skjutbanor. Följden har blivit att man under förra året kunde märka en tillbakagång i fråga om anslutningen till den frivilliga skytterörelsen.

Har man intet intresse av att vidmakthålla det frivilliga skyttet är det givet att man inte huser några bekymmer för en sådan utveckling, men ser man däremot den frivilliga skytterörelsen som en del av hemortsförsvaret måste man nog säga att utvecklingen är ganska bekymmersam, ty detta med hemortsförsvaret kan dock otvivelaktigt få en förhållandevis stor betydelse.

Det är inte heller så lätt för skyttet självt att skaffa sig några andra inkomster. Det kan inte som andra sportevenemang ta entré till sina tävlingar,

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

och följaktligen kan det inte göra några inkomster på dem, i varje fall inte nämnvärt. Någon inkomst kan man få på servering etc., men det räcker som vi förstår, inte långt.

Vi har omkring 2 000 skjutbanor i vårt land, och för närvarande föreligger 115 ansökningar beträffande förbättring av dem. Ett iordningställande av enbart dessa skjutbanor skulle gå på 704 905 kronor, och vi kan vara övertygade om att de belopp som har begärts otvivelaktigt är tilltagna i underkant. Skytterörelsen hade vid årsskiftet till dessa anspråk inte mer än 45 000 kronor, och det är inte mycket att komma med i sådana här sammanhang.

Härtill kommer att skytterörelsen faktiskt bereder statsverket en del inkomster därigenom att skyttarna köper använda armégevär, som alltså använts vid det frivilliga skyttet. Det betalas 125 kronor per styck för dessa gevär. Förra året köptes det 1 511 sådana gevär. Det köpes årligen mellan 1 500 och 2 000 gevär. Detta medför ett tillskott till statskassan på 200 000 kronor per år. Om inte skyttet köpte dessa gevär skulle staten sannolikt inte få avsättning för dem. Man kan därför ifrågasätta om det är riktigt eller ej att denna kostnad belastar skyttarna.

Efter det att dessa motioner väcktes och följaktligen också efter det att förslaget lades fram ifrån försvarsministerns sida har en annan omständighet tillkommit som gör kravet på 150 000 kronor än mera behjärtansvärt, nämligen detta att skytterörelsen tidigare har kunnat få en del inkomster på sitt lotteri men att dessa inkomster nu minskat. Skytterörelsen har haft ett lotteri också i år, men på grund av den väldiga ansvällning som V 5-spelet har fått, har det inte varit möjligt att sälja alla lotter. Den inkomst på 103 000 kronor som man räknat med att få på detta lotteri har sjunkit till 58 000 kronor. Allt detta gör att man kan säga att skytterörelsen faktiskt har kommit i ett krisläge, och jag anser att det är rimligt att man vid behandlingen av detta ärende tar hänsyn till detta och inte begär att skyttet,

utöver de mycket betydande kostnader som det redan bär för att få fylla den otvivelaktigt mycket viktiga uppgift det har sig förelagt, skall belastas med ytterligare kostnader. Vi har därför väckt denna motion, och jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till den när vi kommer till vederbörande punkt.

Häri instämde herrar *Nils Hansson* (fp), *Torsten Andersson* (cp), *Thorsten Larsson* (cp), *Harald Pettersson* (cp) och *Arvidson* (h).

Herr GILLSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte omöjligt att de uppgifter som herr Nils Elowsson lämnade om den frivilliga skytterörelsens besvärliga ekonomi är riktiga. Men vi känner ju igen denna argumentation som vi brukar möta nästan i fråga om varje anslagspost under de olika huvudtitlarna. Det var därför egentligen ingenting nytt som herr Elowsson här kom med.

Till komplettering av hans anförande vill jag påminna kammaren om att det inte är mer än några år sedan som den högsta militärledningen här i landet i något sammanhang beträffande skytterörelsens anslag uttalade att pengarna skulle bli till större nytta för försvaret om de lades ned på övriga frivilliga försvarsrörelser än på skytterörelsen. När statsutskottet gått på den billigare linjen kan det alltså stödja sig på det uttalandet, även om den nuvarande militärledningen har en annan uppfattning.

Herr ELOWSSON, NILS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om vi skall tala om den snö som föll i fjol, men jag har i alla fall pratat med åtskilliga i den högsta försvarsledningen om denna sak. Jag har för att få klart besked ställt en direkt fråga till dem, huruvida det med den tekniska utveckling som försvaret har fått kan vara skäl att vidmakthålla den frivilliga skytterörelsen. Jag har fått det svaret att man alltså anser det vara synnerligen viktigt att folk kan

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

hantera ett gevär och att detta gäller både den ungdom som senare skall rycka in som värnpliktiga och då lära sig en hel del annat och de äldre, vilkas skjutskicklighet bör vidmakthållas.

Härtill kommer att man inom den frivilliga skytterörelsen under senare år alltmer övergått från att skjuta med mausegevär till att skjuta med kul-sprutegevär, vilket betyder en avsevärt ökad eldkraft. Man har också i utbildningen infört en ny gren, skidskjutning, vilket innebär att man på ett helt annat sätt än tidigare kan vinteröva.

Herr Gillström sade vidare att jag egentligen inte kommit med någonting nytt. Ja, jag är fullt på det klara med att det inte finns så mycket nytt att anföra på detta redan tidigare mycket om-diskuterade område. Men jag är tämligen säker på att när jag talade om för herr Gillström att skytterörelsen förlorat omkring 50 000 kronor på grund av att dess lotteri gått dåligt, så var detta en nyhet.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag har tidigare under denna debatt instämt med herr Söderberg och kan därför inskränka mig till att nu endast anföra några ord med anledning av en motion som jag jämte två andra ledamöter av denna kammar har väckt och som utskottet redovisar under punkt 121 i sitt utlåtande.

I motionen hemställer vi om avslag på den del av anslagsäskandet som gäller förhöjt anslag till försvarets forskningsanstalt för kärnvapenforskning. Vi noterar att statsutskottets majoritet anslutit sig till det uttalande som statsrådet och chefen för försvarsdepartementet gjort om att ifrågakavande höjning av anslaget till försvarets forskningsanstalt med 11 065 000 kronor rör sig om ett be-myndigande. Det gäller alltså en full-makt för försvarsministern att senare utfärda närmare direktiv för forsknings-anstaltens arbete i detta hänseende.

Många i detta land har känt en viss oro inför detta anslagsäskande. Det stora flertalet människor i vårt land accep-

terar säkerligen att man bedriver skydds-forskning, d. v. s. söker utforska hur man skall kunna bereda bästa möjliga skydd för både civilbefolkningen och landets försvarsstyrkor mot verkningarna av atomvapen. Men om meningen är den, såsom vi motionärer tror oss kunna ut-läsa ur det något dunkla uttalandet att försvarets forskningsanstalt visserligen skall bedriva skyddsforskning i fråga om kärnvapen men också producera dylika vapen för att kunna göra dessa under-sökningar, då anser vi att riksdagen, om den beviljar detta anslag, har trampat över gränsen för vår neutralitet. Vi hy-ser den bestämda uppfattningen att kärn-vapenforskning inte har någon plats i en stat som med bestämdhet har hävdat sin neutralitetslinje under både det senaste och det föregående världskriget, varun-der denna hållning respekterats trots att våra brödrarfolk befunnit sig i krig och under ockupation.

Det har här tidigare många gånger ta-lats om nödvändigheten av folkomröst-ningar. Personligen är jag av den be-stämda uppfattningen att folkomröst-ningar icke skall anordnas i mera baga-tellartade frågor. Men när det gäller kärnvapenforskningen — en forskning rörande vapen som jag anser icke skall finnas i en stat, vilken vill hävda en neutralitetslinje — tycker jag det vore lämpligt att regeringen, innan den ut-nyttjar den fullmakt som försvarsminis-tern begärt och som statsutskottet till-styrkt, anordnar en folkomröstning.

Att försvarskostnaderna automatiskt stiger är helt naturligt, och det är också självfallet att vårt lilla land kommer att få svårigheter att kunna fullfölja mate-rielanskaffningen för neutralitetsförsva-ret. Men om man tar med kärnvapen-forskning i beräkningarna för dessa an-skaffningar torde utgifterna för vårt neutralitetsförsvaret komma att stiga vä-sentligt. Ser man på det beställnings-bemyndigande som statsutskottet redo-visar i sitt utlåtande, finner man att det-la för flyget under sjuårsperioden 1960—1967 rör sig om icke mindre än 5 810 miljoner. För armén beräknas beställ-ningsbemyndigandet till 2 647 miljoner

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

och när det gäller marinen till 65 miljoner. Det är klart att den tekniska utvecklingen snabbt går framåt, och det är också klart, att kostnaderna för neutralitetsförsvarets materiella anskaffning för flyget också ökar år för år. Men var kommer vi att hamna om vårt land även skall ge sig in på angreppsvapen? — Ty jag utgår ifrån att försvarets forskningsanstalt när det gäller kärnvapenforskningar inte skall utföra experiment i vårt land enbart för skyddsändamål, utan att även det syftet torde vara inbakat att vi skall ha detta vapen för att utåt kunna ge ett sken av att ha ett kraftigt försvar, i vilket även anfallsdetaljer skall inrymmas.

Statsutskottets talesman herr Gillström lämnade en lugnande deklARATION i sitt anförande. Han sade klart ifrån att utskottets motivering och hemställan ingalunda var någon fullmakt till försvarsdepartementet att utforma direktiv om användningen av anslaget till försvarets forskningsanstalt evad det rörde beloppet på 11 065 000 kronor, och jag är tacksam för denna deklARATION. Men jag skulle vilja ställa en fråga till försvarsministern, om han när han begärt detta beställningsbemyndigande senare ämnar ge direktiv till forskningsanstalten beträffande detta belopp. Det vore väl rimligt begärt att vi här i riksdagen kunde få en deklARATION om vad dessa direktiv i så fall skulle röra sig om.

Jag tror också att det är nödvändigt att försvarsministern redan nu avger en klar deklARATION i det fallet.

Högern har ju vi denna punkt klart och tydligt reserverat sig för att även kärnvapen skall inrymmas i vårt neutralitetsförsvar. Där kommer inte någon besparingsiver till uttryck. Tror verkligen högern att enighet skall kunna vinnas beträffande försvarets kostnadsram, om den menar att riksdagen redan nu skall ha en klar ståndpunkt och vara redo att anamma kärnvapen, anfallsvapen, i vårt neutralitetsförsvar?

Jag skall begränsa mitt anförande och endast ställa ytterligare en fråga: Hinner man modernisera vapenutrustningen för vårt neutralitetsförsvar så att alla de årsklasser, som blir inkallade till vapen-

tjänst, därest vår neutralitet brytes, har de vapen som är nödvändiga i ett nutida försvar? Jag tror att vi inte ens har de handvapen som den senaste tekniska utvecklingen åstadkommit. Beställningsbemyndiganden lämnas till flyget och armén, men ligger inte faran i att de beställda vapnen hunnit bli omoderna redan innan de kan levereras, så att man får betala åtskilliga miljoner i avbeställningskostnader, på samma sätt som då jagarna avbeställdes?

Herr talman! Jag kommer att vid punkten 121 yrka bifall till reservation b. I övrigt instämmer jag med herr Söderberg i de yrkanden han kommer att framlägga på andra punkter.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! När 1958 års uppgörelse angående militärkostnaderna träffades mellan regeringen och de borgerliga partierna var det praktiskt taget endast kommunisterna som här i riksdagen reste invändningar mot den uppgörelsen. Vi opponerade oss dels av kostnadsskäl, dels med hänsyn till den inriktning av vår försvarsorganisation som uppgörelsen innebar.

Men även om vi stod tämligen ensamma i riksdagen så var vi inte ensamma ute bland folket. Där var opinionen mot denna försvarsöverenskommelse redan från början synnerligen stark, framför allt på grund av de årligen stegrade kostnaderna som det i längden blir omöjligt att bära. Vi stod i fjol inför en statsfinansiell kris som regeringen ansåg sig kunna klara endast på det sättet att man tog ut en allmän omsättningsskatt på 1,4 miljard kronor, vilken ju till huvudsaklig del drabbar mindre inkomsttagare. Och det avgörande för denna statsfinansiella krissituation var utan tvivel de väldiga militära kostnader som vi enligt överenskommelsen hade påtagit oss.

Hur orimliga dessa kostnader är vill jag bara illustrera med ett enkelt faktum. Den statliga inkomstskatten från fysiska personer beräknas till 3,4 miljard kronor — i den siffran ingår inte socialavgifter, förmögenhetsskatt,

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

bolagsskatt, arvsskatt och liknande — och dessa 3,4 miljarder motsvarar nästan exakt de nu föreslagna militärutgifterna. Det innebär att varje krona som en vanlig människa betalar i egentlig statsskatt går oavkortad till militära ändamål. Är det inte uppenbart att en sådan politik blir ohållbar i längden? Kan vi verkligen fortsätta att varje timme, dag och natt, söndag som vardag, kasta ut 372 000 kronor till militära ändamål? Det gör vi nu. Var och en kan ju räkna ut att vår försvarsorganisation bara under de två timmar som vi här sysslat med militärpolitiken har förbrukat mellan 700 000 och 800 000 kronor. Det är verkligen stora pengar som här lägges ut.

Under de senaste tio åren har militärutgifterna ökat fyra gånger om, och alla förstår att läget verkligen skulle bli katastrofalt både för statsfinanser och för de enskilda människorna här i landet om militärledningens önskemål skulle bifallas, nämligen att 1958 års överenskommelse skulle gälla under tio år.

Nu skall ju en parlamentarisk försvarsutredning tillsättas, och jag vill hälsa det med tillfredsställelse. Folkopinionen mot militärslöseriet kan i dag inhösta en betydande delseger. Enligt vad departementschefen antytt i sin proposition skall utredningen pröva såväl kostnadsramen som de statsfinansiella konsekvenserna av nuvarande militärpolitik. Utan tvivel är detta en framgång för opinionen, men enligt min mening borde riksdagen också uttala sig om hur direktiven för en sådan utredning skulle vara utformade. Därför har vi i den kommunistiska motionen nr 221 i andra kammaren skisserat vad som enligt vår mening bör vara målsättningen för en sådan parlamentarisk utredning, och även några socialdemokrater har motionerat på i huvudsak samma linje. Vi anser i korthet för det första att målsättningen för vårt försvar skall vara att säkra neutraliteten och för det andra att man icke kan räkna med att kärnvapen skall komma till användning vid det svenska försvaret.

För det tredje anser vi att man skall dra lärdomar av det andra världskrigets erfarenheter, vilka ju visar att det är omöjligt för ett litet land att kämpa igenom ett krig utan att i varje fall några delar av landet kommer att bli besatta av en eventuell angripare. Därför måste enligt vår mening utbildningen av våra soldater och utrustningen av dem formas med tanke på det fria krigets, partisankrigets metoder, om vi i en sådan situation skall kunna försvara vårt lands nationella oavhängighet.

För det fjärde understryker vi att de tekniska vapnen måste starkt begränsas, eftersom kostnaderna för dem hindrar en rationell utformning av försvaret. Det tekniska vapen som vi härvidlag framför allt syftar på är flyget. Det är väl numera uppenbart för alla att flyget måste tillhöra de omodernerna vapnen. Dessutom är det ett vapen som är oerhört kostsamt och därtill mycket sårbart. Detta är en sanning, som man numera erkänner hos praktiskt taget all världens militära sakkunskap. Vi lever ju i raketernas och de interkontinentala robotarnas tidevarv, och det är uppenbart att man inte med flyg kan bekämpa sådana vapen. Men ändå fortsätter man här i landet att låta flyget ta ca 40 procent av de militära kostnaderna.

Jag skulle, herr talman, fatta mig kort med hänsyn till att tågtiderna nalkas för dem som skall resa härifrån.

Jag vill bara till slut säga att i konsekvens med den mening som jag tidigare flera gånger har förfäktat och även i dag har antytt har vi i motion nr 222 i andra kammaren, trots den förestående utredningen, föreslagit omedelbara besparingar på sammanlagt 617 miljoner kronor. Huvuddelen av dessa besparingar går, av skäl som jag nyss anfört, ut över flyget. Vi anser att sådana besparingar bör göras alldeles oavsett att en försvarsutredning skall tillsättas.

Jag skall, herr talman, inskränka mig till detta och återkommer med mina yrkanden på de särskilda punkterna i utskottets utlåtande.

Om begränsning av försvarskostnaderna, m. m.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Med anledning av de yrkanden som framstälts om vissa anslagsbeskärningar vill jag helt kort säga, att vi från folkpartiets sida har ansett att man bör hålla den överenskommelse om kostnadsramen för försvaret som en gång har ingåtts. Man kan ha delade meningar om klokheten i denna överenskommelse, och man kan beklaga att det inte har varit möjligt att pruta på försvaret när vi i den statsfinansiella situation vi har måste pruta på så många andra områden. Man får emellertid inte glömma bort att överenskommelsen har haft det värdet med sig att vi också sluppit en uppsplitande debatt om ökning av kostnadsramen; att det funnits och finns önskemål i den vägen är känt. Skulle vi nu ge oss in på prutningar, skulle med all säkerhet den andra sidans önskemål också komma att framföras med samma kraft.

Om det vid den nya försvarsutredning som förväntas blir möjligt att åstadkomma minskningar i kostnaderna, torde ingen i detta ögonblick kunna avgöra. Försvarsmedlen utvecklas ju så snabbt att ingen kan avgöra vad framtiden kommer att innebära. Kostnaderna stiger, inte minst för teleteknisk utrustning av olika slag, för skyddsrum djupt nere i bergen o. s. v. Att nu göra något uttalande om kostnaderna för en framtida försvarsordning är därför enligt min mening helt uteslutet.

Vad atomvapenforskningen beträffar vill jag bara helt kort understryka utskottets konstaterande att detta icke är något aktuellt problem här i landet. Under behandlingen av detta ärende i statsutskottets första avdelning har det klart framkommit att nu rådande omständigheter inte gör det möjligt att under de närmaste två, tre åren gripa sig an med en målforskning rörande atomvapen. Viktiga uppgifter för skyddsforskning måste emellertid lösas, och därför erfordras ökade resurser. Det är med tillfredsställelse man noterar att ingenting försenas eller förloras genom att ställningstagandena rörande atomvapen skjutes två till tre år fram i

tiden. Under de åren kanske vi når en internationell överenskommelse som gör vidare strid om atomvapenfrågan onödig. För svenskt vidkommande är den i varje fall icke aktuell under de närmaste åren.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Då det är väsentligt att vi i den stund då vi har att ta ställning till frågan om vårt försvars utrustande med taktiskt atomvapen har vår fulla reella handlingsfrihet, kommer jag att yrka bifall till förslaget om att en forskning må och skall bedrivas i syfte att framtaga det underlag av teknisk, vetenskaplig och ekonomisk natur som behövs för denna handlingsfrihet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan och särskilt rörande utskottets motivering.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Vidkommande motiveringen, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle godkänna den motivering, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Herr Söderberg begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner statsutskottets motivering i dess utlåtande nr 4 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. avlöningsanslaget till armétygförvaltningen — Avlöningsanslaget till marinförvaltningen

Vinner Nej, godkännes den motive-ring, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Söderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 110;
Nej — 9.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 3—16

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17

Ang. avlöningsanslaget till armétygförvaltningen

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen förordade ändringar i personalförteckningen för armétygförvaltningen, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för armétygförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61, dels ock till Armétygförvaltningen: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 24 000 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Öhman* och *Helmer Persson* (I: 156) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (II: 222), hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 22 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall

till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för armétygförvaltningen, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1960;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för armétygförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61;

c) till Armétygförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr *GILLSTRÖM* (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 18—24

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25

Avlöningsanslaget till marinförvaltningen

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för marinförvaltningen, som föran-

Ang. avlöningsanslaget till flygförvaltningen

leddes av vad departementschefen föreslagit i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1960;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för marinförvaltningen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61;

c) till Marinförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 12 150 000 kronor.

I de förberörda båda likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 10 150 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr *GILLSTRÖM* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 26

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 27**Ang. avlöningsanslaget till flygförvaltningen**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen förordade ändringar i personalförteckningen för flygförvaltningen, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för flygförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61, dels ock till Flygförvaltningen:

Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 25 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels tidigare nämnda likalydande motioner I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 20 000 000 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Söderberg* och *Thun* (I: 238) samt den andra inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Olofström *m. fl.* (II: 299), i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 24 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 156 och II: 222 samt I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för flygförvaltningen, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1960;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för flygförvaltningen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61;

c) till Flygförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Thun*, *Söderberg*, *Akerström*, *Karlsson* i Olofström och *Andreasson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 156 och II: 222 samt med bifall till motionerna I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Flygförvaltningen: Avlöningar för budget-

året 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 000 kronor, varvid härav påkallade ändringar i personalförteckning och avlöningsstat torde få vidtagas av Kungl. Maj:t.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranledes av bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga.

Härefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 28—30

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31

Avlöningsanslaget till försvarsstaben

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen förordade ändringar i personalförteckningen för försvarsstaben, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för försvarsstaben, med undantag av försvarsväsendets radioanstalt m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61, dels ock till Försvarsstaben: Avlöningar för nämnda budgetår

Avlöningsanslaget till försvarsstaben anvisa ett förslagsanslag av 17 040 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels tidigare nämnda likalydande motioner I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 14 040 000 kronor,

dels ock förberörda båda likalydande motioner I: 238, av herrar *Söderberg* och *Thun*, samt II: 299, av herr *Karlsson* i *Olofström m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 16 540 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 156 och II: 222 samt I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för försvarsstaben som föranledes av vad departementschefen föreslagit i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1960;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för försvarsstaben, med undantag av försvarsväsendets radioanstalt m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61;

c) till Försvarsstaben: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 17 040 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Thun*, *Söderberg*, *Akerström*, *Karlsson* i *Olofström* och *Andreasson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 156 och II: 222 ävensom med bifall till motionerna I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Försvarsstaben: Avlöningar för budgetåret

Anslag till furagering vid armén — Ang. Arméns övningsanslag

1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 16 540 000 kronor, varvid härav påkallade ändringar i personalförteckning och avlöningsstat torde få vidtagas av Kungl. Maj:t.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o att vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranledes av bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 32—45

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 46**Anslag till furagering vid armén**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:t i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Armén: Furagering för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 1 500 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156, av herrar Öhman och Helmer Persson, samt II: 222, av herr Hagberg m. fl., hade

hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 500 000 kronor.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 47—49

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 50**Ang. arméns övningsanslag**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Armén: Övningar m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 36 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels de tidigare nämnda likalydande motionerna I: 156, av herrar Öhman och Helmer Persson, samt II: 222, av herr Hagberg m. fl., i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 30 500 000 kronor,

dels ock förut nämnda likalydande motioner I: 238, av herrar Söderberg och Thun, samt II: 299, av herr Karlsson i Olofström m. fl., i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 34 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

Anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 156 och II: 222 samt I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Armén: Övningar m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 36 500 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Thun*, *Söderberg*, *Akerström*, *Karlsson* i Olofström och *Andersson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 156 och II: 222 samt med bifall till motionerna I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Armén: Övningar m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 34 500 000 kronor.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation, som avgivits vid denna punkt.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu förevarande punkten yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o att kammaren skulle bifalla motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 51—55

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 56**Anslag till anskaffning av tygmateriel m. m. för armén**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å tygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 445 000 000 kronor, dels ock till Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 351 000 000.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels de båda likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 250 000 000 kronor,

dels ock de båda likalydande motionerna I: 238, av herrar *Söderberg* och *Thun*, samt II: 299, av herr *Karlsson* i Olofström *m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta att bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å tygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 400 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 238 och II: 299, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å tygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 445 000 000 kronor;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 351 000 000 kronor.

Anslag till underhåll av tygmateriel m. m. vid armén — Anslag till förhyrning av motorfordon m. m. för armén

Reservation hade anförts av herrar *Thun, Söderberg, Akerström, Karlsson* i Olofström och *Andreasson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 238 och II: 299, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å tygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 400 000 000 kronor.

Herr **SÖDERBERG** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vartdera momentet av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

I fråga om mom. a, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda moment hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes enligt de beträffande mom. b förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 57

Anslag till underhåll av tygmateriel m. m. vid armén

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Armén: Underhåll av tygmateriel m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 66 590 000 kronor.

I förberörda båda likalydande motioner I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 60 590 000 kronor.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 58

Anslag till förhyrning av motorfordon m. m. för armén

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Armén: Förhyrning av motorfordon m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av 4 500 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*,

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Arméns delfond — Avlöningsanslag till personal i marinens reserver

samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 3 000 000 kronor.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 59

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 60

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Arméns delfond

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Armén: Ersättning till försvarets fastighetsfond: Arméns delfond för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 47 980 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 39 980 000 kronor.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 61—66

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 67

Avlöningsanslag till personal i marinens reserver

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Marinen: Avlöningar till personal i marinens reserver för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 2 150 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 1 650 000 kronor.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågasvarande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II:

Ang. marinens övningsanslag

222 såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 68—79

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80**Ang. marinens övningsanslag**

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Marinen: Övningar m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 23 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 20 000 000 kronor.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 81—84

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 85**Anslag till fartygsbyggnader m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna vad departements-

chefen föreslagit beträffande kostnadsram för fartygsbyggnader m. m. vid marinen, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ändrat ianspråktagande av tidigare lämnade beställningsbemyndiganden samt att i övrigt fastställa anskaffningsplan för fartygsbyggnader m. m., allt i enlighet med vad av departementschefen angivits, dels ock till Marinen: Fartygsbyggnader m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 88 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels förberörda båda likalydande motioner I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 73 000 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gunnar Berg m. fl.* (I: 88) och den andra inom andra kammaren av herr *Nyberg m. fl.* (II: 109), i vilka hemställts, att marinplan 60 såväl kvalitativt som kvantitativt måtte läggas till grund för riksdagens beslut i fråga om marinens omfattning och utformning under den närmaste framtiden samt att i konsekvens härmed kostnadsramarna för perioden 1960—1967 i vad avsåge fartygsbyggnader och vapenmateriel måtte upptagas till belopp som svarade mot de i marinplanen angivna,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gunnar Berg m. fl.* (I: 89) och den andra inom andra kammaren av herr *Nyberg m. fl.* (II: 110), i vilka hemställts, att riksdagen enligt överbefälhavarens förslag måtte besluta, att de 22 miljoner kronor, som torde kvarstå odisponerade under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1958/59, skulle anvisas till marinförvaltningen såsom kompensation för avbeställningskostnader.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å

Anslag till anskaffning av vapenmateriel m. m. för marinen

motionerna I: 88 och II: 109 samt I: 156 och II: 222, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1960 föreslagits beträffande kostnadsram för fartygsbyggnader m. m. vid marinen;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ändrat ianspråktagande av tidigare lämnade beställningsbemyndiganden samt att i övrigt fastställa anskaffningsplan för fartygsbyggnader m. m., allt i enlighet med vad i förberörda statsrådsprotokoll angivits;

c) till Marinen: Fartygsbyggnader m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 88 500 000 kronor.

II. att motionerna I: 89 och II: 110 icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr **BERG, GUNNAR**, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 88 och II: 109 i förevarande del.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vartdera momentet av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan.

I fråga om mom. I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet i nämnda moment hemställt skulle bifallas; 2:o) att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 88 och II: 109 i förevarande del; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes enligt de beträffande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 89 och II: 110; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 86**Anslag till anskaffning av vapenmateriel m. m. för marinen**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna vad departementschefen föreslagit beträffande kostnadsram för marinens anskaffning av vapenmateriel m. m., dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa anskaffningsplan för marinens anskaffning av vapenmateriel m. m., dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å vapenmateriel m. m. inom en kostnadsram av 67 500 000 kronor, dels ock till Marinen: Anskaffning av vapenmateriel m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 67 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels förberörda båda likalydande motioner I: 88, av herr *Gunnar Berg m. fl.*, och II: 109, av herr *Nyberg m. fl.*, i vilka hemställts, att marinplan 60 såväl kvalitativt som kvantitativt måtte läggas till grund för riksdagens beslut i fråga om marinens omfattning och utformning under den närmaste framtiden samt att i konsekvens härmed kostnadsramarna för perioden 1960—1967 i vad avsåg fartygsbyggnader och vapenmateriel måtte upptagas till belopp som svarade mot de i marinplanen angivna,

dels ock tidigare nämnda likalydande motioner I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt

Anslag till underhåll av fartyg m. m.

nu var i fråga, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å vapenmateriel m. m. inom en kostnadsram av 56 500 000 kronor ävensom att förevarande anslag måtte uppföras med 56 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 88 och II: 109 samt I: 156 och II: 222, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1960 föreslagits beträffande kostnadsram för marinens anskaffning av vapenmateriel m. m.;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa anskaffningsplan för marinens anskaffning av vapenmateriel m. m.;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å vapenmateriel m. m. inom en kostnadsram av 67 500 000 kronor;

d) till Marinen: Anskaffning av vapenmateriel m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 67 500 000 kronor.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 88 och II: 109, såvitt nu är i fråga.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o), att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att utskottets hemställan skule bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 88 och II: 109 i förevarande del; samt 3:o) att kammaren

skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga.

Härefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 87**Anslag till underhåll av fartyg m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Marinen: Underhåll av fartyg m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 46 000 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gunnar Berg* (I: 90) och den andra inom andra kammaren av herr *Nyberg m. fl.* (II: 111), hemställts, att Kungl. Maj:t måtte bemyndigas att vid haverier på fartygsmateriel varom det här var fråga, sedan lönsamheten prövats, besluta om omedelbara åtgärder för haveriets avhjälpande, varvid utgifterna, intill det att frågan om des-sas slutgiltiga bestridande prövats av riksdagen, måtte bestridas ur till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel för oförutsedda utgifter.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

a) att riksdagen måtte till Marinen: Underhåll av fartyg m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 46 000 000 kronor;

b) att motionerna I: 90 och II: 111 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 90 och II: 111.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Marinens delfond — Ang. flygvapnets övningsanslag

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera momentet av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. a hemställt.

Därefter gjordes enligt de i fråga om mom. b förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 90 och II: 111; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 88

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 89

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Marinens delfond

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Marinen: Ersättning till försvarets fastighetsfond: Marinens delfond för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 14 770 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 10 770 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr *GILLSTRÖM* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder

förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 90—104

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 105

Ang. flygvapnets övningsanslag

Kungl. Maj:ten hade föreslagit riksdagen att till Flygvapnet: Övningar m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels de likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 4 000 000 kronor,

dels ock de likalydande motionerna I: 238, av herrar *Söderberg* och *Thun*, samt II: 299, av herr *Karlsson* i *Olofström m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 5 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 156 och II: 222 samt I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Flygvapnet: Övningar m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Thun*, *Söderberg*, *Åkerström*, *Karlsson* i *Olofström* och *Andreasson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 156 och II:

Anslag till anskaffning av flygmateriel m. m.

222 ävensom med bifall till motionerna I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Flygvapnet: Övningar m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 5 500 000 kronor.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den nu förevarande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 106

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 107**Anslag till anskaffning av flygmateriel m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å flygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 720 000 000 kronor, dels ock till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 733 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels de båda likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 500 000 000 kronor,

dels ock de båda likalydande motionerna I: 238, av herrar *Söderberg* och *Thun*, samt II: 299, av herr *Karlsson* i *Olofström m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta att bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å flygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 670 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 238 och II: 299, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å flygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 720 000 000 kronor;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 733 000 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Thun*, *Söderberg*, *Åkerström*, *Karlsson* i *Olofström* och *Andreasson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 238 och II: 299, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å flygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 670 000 000 kronor.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman: Jag ber att få yrka bifall till reservationen som avgivits vid denna punkt.

Anslag till drift och underhåll av flygmateriel m. m.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna I:156 och II:222.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

I fråga om mom. a, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda moment hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera gjordes enligt de rörande mom. b förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 108**Anslag till drift och underhåll av flygmateriel m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 157 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels de likalydande motionerna I: 156, av herrar Öhman och Helmer Persson, samt II: 222, av herr Hagberg m. fl., i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 100 000 000 kronor,

dels ock de likalydande motionerna I: 238, av herrar Söderberg och Thun, samt II: 299, av herr Karlsson i Olofström m. fl., i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 147 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 156 och II: 222 samt I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 156 814 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar Thun, Söderberg, Åkerström, Karlsson i Olofström och Andreasson, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 156 och II: 222 samt med bifall till motionerna I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 147 000 000 kronor.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o att vad utskottet i förevarande punkt hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o att kammaren skulle bifalla motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga.

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Flygvapnets delfond — Anslag till viss forskningsverksamhet vid försvarets forskningsanstalt

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 109—111

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 112

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Flygvapnets delfond

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Flygvapnet: Ersättning till försvarets fastighetsfond: Flygvapnets delfond för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 30 758 000 kronor.

I de båda likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 25 758 000 kronor.

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr *GILLSTRÖM* (s):

Herr talman Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 113—120

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 121

Anslag till viss forskningsverksamhet vid försvarets forskningsanstalt

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels till Försvarets forskningsanstalt: Viss forskningsverksamhet för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 34 665 000 kronor, dels och bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva, att därutöver beställningar av materiel för försvarets forskningsanstalts verksamhet finge utläggas inom en kostnadsram av 2 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lage Svedberg m. fl.* (I: 12) och den andra inom andra kammaren av herr *Spångberg m. fl.* (II: 19), i vilka hemställts, att förevarande anslag måtte uppföras med 23 600 000 kronor,

dels tidigare nämnda likalydande motioner I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 20 000 000 kronor,

dels förut nämnda likalydande motioner I: 238, av herrar *Söderberg* och *Thun*, samt II: 299, av herr *Karlsson* i *Olofström m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 23 600 000 kronor,

dels och två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 338) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: 481), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den av forskningsanstalten gjorda framställningen om påbörjande av forskning i syfte att framtaga tekniskt och ekonomiskt underlag för ett framtida ställningstagande till frågan om konstruktion av atomvapen skulle bifallas, samt att i statsverkspropositionen föreslagna

Anslag till viss forskningsverksamhet vid försvarets forskningsanstalt
 medel för forskning på atomvapenområdet skulle få användas även för detta forskningsområde.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 12 och II: 19, I: 156 och II: 222 samt I: 238 och II: 299, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, till Försvarets forskningsanstalt: Viss forskningsverksamhet för budgetåret 1969/61 anvisa ett reservationanslag av 34 665 000 kronor;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att därutöver beställningar av materiell för försvarets forskningsanstalts verksamhet finge utläggas inom en kostnadsram av 2 500 000 kronor;

c) avslå motionerna I: 338 och II: 481.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Svärd*, *Skoglund* i Dovertorp, *Heckscher* och *Hjalmarson*, vilka ansett, att utskottet bort under c hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 338 och II: 481 besluta, att den av forskningsanstalten gjorda framställningen om påbörjande av forskning i syfte att framtaga tekniskt och ekonomiskt underlag för ett framtida ställningstagande till frågan om konstruktion av atomvapen skulle bifallas samt att i statsverkspropositionen föreslagna medel för forskning på atomvapenområdet skulle få användas även för här föreslaget forskningsområde;

b) av herrar *Thun*, *Rikard Svensson*, *Söderberg*, *Åkerström*, *Karlsson* i Olofström och *Andreasson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, samt med bifall till motionerna I: 12 och II: 19 samt I: 238 och II: 299, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Försvarets forskningsanstalt:

Viss forskningsverksamhet för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 23 600 000 kronor.

Herr **SVÄRD** (h):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den med a betecknade reservationen vid denna punkt.

Herr **SÖDERBERG** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen b, av herr Thun m. fl.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan.

I fråga om mom. a, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o), att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Thun m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla motionerna I: 156 och II: 222 i förevarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svedberg*, *Lage*, begärde voting, i anledning varav, och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 2:o) här ovan upptagna yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 121 mom. a, röstar

Ang. avveckling av försvarets socialbyrå

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Thun m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svedberg, Lage*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 105;

Nej — 14.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På därefter gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. b hemställt.

Slutligen gjordes enligt de beträffande mom. c förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Svärd m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 122

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 123**Ang. avveckling av försvarets socialbyrå**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna vad av departementschefen föreslagits angående avveckling av försvarets socialbyrå, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för försvarets socialbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61, dels ock till Försvarets socialbyrå: Avlöningar för

nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 333 000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Georg Pettersson* och *Es-kilsson* (I: 237) samt den andra inom andra kammaren av herr *Staxäng* (II: 298), hemställts, att riksdagen i samband med behandlingen av anslagen till försvarets socialbyrå för budgetåret 1960/61 måtte besluta avslå det nu framlagda förslaget om försvarets socialbyrås upphörande och hemställa om närmare utredning av frågan om byråns nuvarande uppgifter lämpligen kunde överföras till andra myndigheter.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 237 och II: 298 godkänna vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1960 föreslagits angående avveckling av försvarets socialbyrå;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för försvarets socialbyrå, att tillämpas under budgetåret 1960/61;

c) till Försvarets socialbyrå: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 333 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Pålsson* och *Sundin* samt fru *Lewén-Eliasson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 237 och II: 298 avslå departementschefens i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1960 framställda förslag angående avveckling av försvarets socialbyrå samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om byråns nuvarande uppgifter lämpligen kunde överflyttas till andra myndigheter.

Herr PÅLSSON (cp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående mom. a av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan samt särskilt rörande mom. b och e.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om mom. a förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Pålsson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 123 mom. a röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På sedermera gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. b och c hemställt.

Punkterna 124—145

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till vissa signalförbindelser m. m.

Punkten 146

Anslag till vissa signalförbindelser m. m.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar av signalmateriel m. m. inom en kostnadsram av 13 000 000 kronor;

b) till Vissa signalförbindelser m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 9 750 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar av signalmateriel m. m. inom en kostnadsram av 10 000 000 kronor ävensom att förevarande anslag måtte uppföras med 7 750 000 kronor.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 147—152

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. — Anslag till lottaorganisationen
Punkten 153

Anslag till frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga, till Frivilliga befälsutbildningsrörelsen för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 2 550 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hegberg m. fl.*, hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 1 050 000 kronor.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 154

Anslag till lottaorganisationen

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lottaorganisationen för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 930 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels de likalydande motionerna I: 156, av herrar *Öhman* och *Helmer Persson*, samt II: 222, av herr *Hagberg m. fl.*, i

vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 730 000 kronor,

dels ock de likalydande motionerna I: 238, av herrar *Söderberg* och *Thun*, samt II: 299, av herr *Karlsson* i *Olofström m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att förevarande anslag måtte uppföras med 750 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 156 och II: 222 samt I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Lottaorganisationen för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 930 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Thun*, *Rikard Svensson*, *Söderberg*, *Åkerström*, *Karlsson* i *Olofström* och *Andreasson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 156 och II: 222 samt med bifall till motionerna I: 238 och II: 299, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Lottaorganisationen för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

Herr **SÖDERBERG** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 156 och II: 222.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt

Anslag till frivilliga skytteväsendet

3:o) att kammaren skulle bifalla motionerna I: 156 och II: 222, såvitt nu vore i fråga.

Sedermera gjorde herr talmannen propositionen enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Söderberg* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 2:o) här ovan upptagna yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 154, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Söderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 20.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 155 och 156

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 157

Anslag till frivilliga skytteväsendet

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Frivilliga skytteväsendet för

budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 750 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nils Elowsson* (I: 337) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl* (II: 243), hade hemställts, att förevärande anslag måtte uppföras med 1 900 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 337 och II: 243, till Frivilliga skytteväsendet för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 750 000 kronor.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen I: 337.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 337; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Elowsson, Nils*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 157, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen I: 337, av herr *Nils Elowsson*.

Ang. nedläggande av tidskriften »Kontakt med krigsmakten»

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 158—160

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 161***Ang. nedläggande av tidskriften
»Kontakt med krigsmakten»**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Försvarsupplysning för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 180 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat:

»Utskottet finner i likhet med departementschefen, att antalet publikationer inom försvarsmakten bör kunna begränsas och har icke något att erinra mot att i sådant syfte tidskriften 'Kontakt med krigsmakten' nedlägges. Med hänsyn härtill och till vad departementschefen under denna punkt anfört tillstyrker utskottet, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 180 000 kronor, vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en minskning med 30 000 kronor. Det torde, såsom departementschefen föreslagit, få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta rörande anslaget disposition. I likhet med departementschefen förutsätter utskottet, att angelägenheten av upplysning om för försvarsmakten gemensamma frågor härvid beaktas.

Utskottet hemställer, att riksdagen må till Försvarsupplysning för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 180 000 kronor.»

Reservation hade avgivits av herrar *Jacobsson, Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl, Nihlfors, Heckscher* och *Hjalmarson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Departementschefen har föreslagit, att 'Kontakt med krigsmakten' indrages.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att denna tidskrift är det enda kontaktorganet mellan totalförsvaret och de stora kategorierna av reservbefäl och värnpliktigt befäl. Med hänsyn till tidskriftens betydelse ur synpunkten av dess uppgift att ge en fortlöpande orientering om utvecklingen på det militära området och inom totalförsvaret synes den icke utan synnerligen övertygande skäl böra nedläggas. Departementschefens förslag i denna del har emellertid icke motiverats. Några förslag från civila eller militära myndigheter ha, såvitt utskottet har sig bekant, icke framförts i ämnet. Det kan vidare nämnas, att försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd, som är det parlamentariska rådgivningsorganet åt bland annat den militära upplysningstjänsten, icke beretts tillfälle att inkomma med sina synpunkter i denna fråga.

Utskottet vill erinra om att Kungl. Maj:t den 5 februari 1960 bemyndigat chefen för försvardepartementet att tillsätta en utredning rörande upplysningsverksamhet om och inom totalförsvaret. Utredningen bör enligt direktiven bedrivas med sikte på att resultatet av densamma bör kunna underställas riksdagens prövning under år 1961. Med hänsyn till det anförda anser utskottet, att med ställningstagande till frågan om tidskriftens indragning bör anstå i avvakten på resultatet av denna utredning. Såsom departementschefen förutsatt, bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta, hur anslaget under förevarande punkt skall disponeras för olika slag av upplysningsverksamhet. Det synes utskottet vara möjligt att inom ramen för det äskade anslaget, mot vilket utskottet icke har något att erinra, bestrida de kostnader, som äro förenade med tidskriftens utgivande.»

Herr **JACOBSSON** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr **GILLSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. nedläggande av tidskriften »Kontakt med krigsmakten»

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande utskottets i förevarande punkt gjorde hemställan och särskilt rörande utskottets motivering.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle godkänna det yttrande, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets yttrande vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 162—177

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 178

Lades till handlingarna.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får lämna kammaren följande meddelande angående plena under nästa vecka.

Under veckan den 3—9 april hålls plena tisdagen den 5 kl. 16, bordläggningsplenium, onsdagen den 6 kl. 10, arbetsplenium, varvid bl. a. frågan om bostadsförsörjningen kommer upp till behandling, och fredagen den 8 kl. 11, arbetsplenium. Därest så visar sig nödvändigt kommer arbetsplenium att hållas jämväl lördagen den 9 april.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 141, till Konungen i anledning

av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande Befrämjande av husdjursaveln jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 151, till Konungen i anledning av väckta motioner om viss ändring av 21 och 87 §§ lagen om val till riksdagen.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 118, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. och 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272).

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1960/61 till Bidrag till metallografiska institutet m. m.; och

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1960/61 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av väckta motioner om översyn av gällande bestämmelser rörande beskattning av vinst vid överlåtelse av rörelse;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om utredning i syfte att skapa en statlig svensk petrokemisk industri; och

nr 15, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att åstadkomma ökad statlig järnförädling;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadga angående enskilda sjukhem m. m.; och

nr 18, i anledning av väckta motioner angående vissa trafiknykterhetsfrämjande åtgärder;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fiskevårdsområden m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående byggnadsforskningsavgift, m. m.;

nr 11, i anledning av motioner angående komplettering av direktiven för hyreslagskommittén, m. m.;

nr 12, i anledning av motion om den domstolsmässiga prövningen av atomkraftfrågor; och

nr 13, i anledning av motioner om beredande av tillfälle för de kyrkliga myndigheterna att yttra sig över planförslag enligt byggnadslagstiftningen; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar, m. m., såvitt angår Runby Nedra 1^a i Stockholms län och Rya skog i Göteborgs och Bohus län.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 603, av fröken *Andersson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående utbildningen av lärare på det husliga området m. m.;

nr 604, av herr *Wärnberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 112, angående anslag för budgetåret 1960/61 till stöd åt allmänna samlingslokaler m. m.;

nr 605, av herr *Andersson, Torsten*, och herr *Mattsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 102, angående ändrad organisation av Aktiebolaget Industrikredit;

nr 606, av herr *Eskilsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 96, angående vissa ändringar i lantbruksstyrelsens och lantbruksnämndernas organisation, m. m.; samt

nr 607, av herr *Olsson, Erik, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.40.

In fidem

K.-G. Lindelöw